

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
КОМАНДНО-ШТАБНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТАКТИКИ**

**Збірник тез IV Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

**Участь правоохоронних органів та
військових формувань держави у
забезпеченні безпеки України**

28 листопада 2019 року

Харків – 2019

Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України: Збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 28 листопада 2019 року). – Харків: Національної академії Національної гвардії України, 2019. – 132 с.

Оргкомітет науково-практичної конференції:

Голова оргкомітету – Є. Г. Башкатов, начальник кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

Відповідальний секретар оргкомітету – В. В. Власюк, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких розглядаються проблемні питання правоохоронних органів та військових формувань щодо: службового та бойового застосування; правових і організаційних аспектів забезпечення безпеки держави; застосування при проведенні міжвідомчих та спеціальних операцій; всебічного забезпечення.

Публікується за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції "Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України", проведена в Національній академії Національної гвардії України 28 листопада 2019 року у м. Харкові.

Матеріали проведення IV Всеукраїнської науково-практичної конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

УДК 355.6

Альбоцій О. В., старший викладач кафедри технічного та тилового забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент; **Адамов Ю. В.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, молодший сержант.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ОБ'ЄКТІВ СКЛАДСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Велике значення для підтримання боєздатності військових формувань має пожежна безпека об'єктів складського господарства різного призначення. Втрати запасів матеріальних засобів будь-якої номенклатури ведуть до падіння можливостей щодо повноти та своєчасності всебічного забезпечення військ і бойових дій. Наслідки пожеж за своїми масштабами є значними незалежно від причин їх виникнення. Особливо масштабними є збитки від пожеж на складах боєприпасів. За оцінками фахівців соціальні збитки від пожеж на таких об'єктах за останні роки становлять десятки (а за деякими даними сотні) людських життів, матеріальні – оцінюються у мільйони, а з урахуванням побічної складової, у мільярди гривень. Очевидно, що це негативно відображається на бойовому потенціалі військ.

Незважаючи на зусилля та заходи, що вживаються командирами і відповідними фахівцями щодо підвищення рівня пожежної безпеки, випадки пожеж продовжуються. Тому питання підвищення рівня пожежної безпеки об'єктів складського господарства залишаються актуальними.

Дослідженню питань пожежної безпеки військових об'єктів різного призначення в наш час приділяється значна увага. У наукових публікаціях досліджуються різні аспекти запобігання та ліквідації пожеж, удосконалення пожежної сигналізації та автоматики, покращення результативності масово-роз'яснювальної роботи, тактики ліквідації пожеж тощо. Велике значення приділяється розвитку самої методології діяльності у сфері пожежної безпеки. Так у 2014 році розпорядженням Кабінету Міністрів України № 37-р була запроваджена Концепція управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Вона передбачає запровадження ризик-орієнтованого підходу до управління безпекою, зокрема, і необхідність управління пожежними ризиками.

У сучасному розумінні пожежна безпека – це відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю. Тому саме на зниження ризиків мають спрямовуватися запобіжні (профілактичні) заходи.

У військових формуваннях держави, на практиці, продовжує домінувати традиційний підхід, який за своєю сутністю є нормативним. Індикаторами стану пожежної безпеки об'єктів вважаються присутність обов'язкових елементів

протипожежного захисту, виконання вимог правил пожежної безпеки, передбачених нормативними документами. Вважається, якщо дотримано усіх вимог (у кількісному та якісному відношеннях), то стан пожежної безпеки відповідає встановленим вимогам і є задовільним. Аналіз же показує, що такий підхід не відповідає потребам сучасності. Про свідчить і статистика пожеж. Їх кількість із року в рік залишається приблизно однаковою. Тому необхідно змінювати саме методологічні аспекти діяльності у сфері пожежної безпеки об'єктів військового призначення.

Виходячи з цього, заходи щодо забезпечення пожежної безпеки на об'єктах складського господарства військових частин мають бути спрямовані на забезпечення нормативних рівнів ризиків, зниження їх понад нормативні величини та зменшення (усунення) можливостей завдання шкоди людям, матеріальним цінностям, довкіллю. Питання визначення та організації управління пожежними ризиками складських приміщень потребують проведення теоретичних досліджень та розробки підходів до їх реалізації на практиці.

УДК 355.012

Андрєєва А. О., науковий співробітник науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України.

СПОСОБИ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ, ЯК ОЗНАКА ЗЛОЧИНУ, ЩО ПЕРЕДБАЧЕНИЙ СТ.114-1 КК УКРАЇНИ

Одним із найбільш поширених видів кримінальних правопорушень у сучасній Україні в контексті проведення військових дій на сході нашої держави є перешкодження діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Тому цілком логічним вбачається той факт, що Законом України від 8 квітня 2014 року № 1183-VII "Про внесення змін до Кримінального кодексу України" Розділ 1 Особливої частини "Злочини проти основ національної безпеки України" доповнений ст. 114-1 "Перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань".

Аналіз судової практики з розгляду кримінальних справ дає підстави стверджувати, що правове регулювання кримінальної відповідальності за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань не позбавлене недоліків. Так, зокрема, слушною у цьому контексті видається окрема думка судді А. П. Буценка до Постанови колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду України від 26 лютого 2019 року у справі № 653/1302/15-к (провадження № 51-3696км18) у якій ставиться під сумнів засудження за статтею 114-1 КК. Аналіз обґрунтування позиції судді

свідчить про наявність певних законодавчих прогалин. Йдеться про відсутність чітких критеріїв віднесення тих чи інших дій до перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, відсутність законодавчо визначеного переліку способів такого перешкоджання.

Наразі все ще дискусійним залишається питання, чи є, наприклад, публічні заклики до такого перешкоджання чи розповсюдження матеріалів з такими закликами вираженням вказаної форми діяння. Стосовно ст. 114-1 КК України принциповим є те, що законодавець не передбачив публічні заклики як спосіб перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Разом з тим, проявом (різновидом) перешкоджання законній діяльності військових формувань в особливий період можуть бути заклики, які є складовою частиною фізичних дій щодо перешкоджання законній діяльності військових формувань, зокрема у разі вчинення таких дій групою осіб публічними закликами можуть поєднуватися, координуватися чи спрямовуватися дії цих осіб.

Особливої актуальності дане питання набуває в умовах активного розвитку інформаційного суспільства. Мається на увазі з'ясування особливостей об'єктивної сторони перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, що здійснюється через соціальні мережі. Цікаві роз'яснення з даного питання надала Служба безпеки України. Йдеться про кримінальну відповідальність за активну діяльність і заклики до зриву мобілізації, які можна трактувати як перешкоду діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Служба безпеки України запевняє, що не є приводом для кримінального переслідування висловлення своєї точки зору. Втім, судова та слідча практика свідчить про наявність неабияких труднощів у розмежуванні правоохоронними органами діянь, що не мають складу злочину передбаченого ст.114-1 від діянь, які дійсно необхідно кваліфікувати за цією статтею. Кримінальна відповідальність передбачається лише в тому випадку, якщо буде можливим довести, що ті чи інші заклики були підбурюванням до вчинення злочину, що є досить складною проблемою, з огляду на те, що публічні заклики відрізняються від підбурювання за деякими ознаками. Водночас такі заклики можуть призвести до тяжких наслідків. А отже, дане питання потребує реакції вітчизняного законодавця.

Таким чином, вищевикладене свідчить про необхідність удосконалення нині чинної редакції ст.114-1 КК України. Адже наразі положення цієї статті не повною мірою охопили всі можливі суспільно-небезпечні посягання в контексті перешкоджання законній діяльності Збройних сил України та інших військових формувань. Зокрема, за доцільне було б визначити у ч. 1 та ч. 2 ст. 114-1 КК України перелік способів (видів дій та бездіяльності) перешкоджання діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, що підпадають під дію цієї статті, або ж вичерпний перелік критеріїв віднесення тих чи інших діянь до способів перешкоджання діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Такі доповнення сприятимуть правильному правозастосуванню ст. 114-1 КК України в аспекті розмежування способів перешкоджання діяльності

Збройних Сил України та інших військових формувань від подібних до них, на перший погляд, діянь.

УДК 355.426

Белашов Ю. О., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Хорошун В. П.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

УЧАСТЬ ЧАСТИН І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ПО ОХОРОНІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Однією з функцій в Законі України "Про Національну гвардію України" є забезпечення охорони органів державної влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб.

Це Положення визначає порядок організації та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України (далі-військові частини і підрозділи), основи взаємодії військових частин і підрозділів з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, іншими взаємодіючими органами, права та обов'язки військових нарядів, а також порядок участі в здійсненні заходів правового режиму надзвичайного або воєнного стану, ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що охороняються.

Положення розроблено відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, статутів Збройних Сил України, Закону України "Про Національну гвардію України", постанови Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 року № 971 "Про затвердження переліку органів державної влади, що підлягають безоплатній охороні Національною гвардією" (перелік органів державної влади, що підлягають безоплатній охороні Національною гвардією України: Мінагрополітики, Мінрегіон, Мінприроди, Мінекономрозвитку, Міненерговугілля, Мінкультури, МОН, МОЗ, Мінсоцполітики, Мінфін, Мін'юст, Казначейство та облдержадміністрації).

У своїй діяльності військові посадові особи під час виконання службових завдань з охорони органів державної влади керуються Законом України "Про Національну гвардію України", Положенням про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 червня 2014 року № 567, Положенням про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України,

затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 червня 2014 року № 566.

Для ефективних сумісних дій підрозділів і частин НГУ з взаємодіючими органами, а саме з адміністрацією органів державної влади, з Національною поліцією (НПУ), з Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНСУ) необхідно провести ряд підготовчих організаційних заходів, які дадуть змогу чітко, ефективно і якісно виконувати поставлене завдання. До основних організаційних заходів відноситься розробка і впровадження необхідних законодавчих документів.

На даний час при виконанні завдання по охороні органів державної влади відсутній єдиний спільний регламентуючий документ, відпрацьований спільно з органами державної влади, НПУ, ДСНСУ та НГУ, який визначав би межі відповідальності, задачі та їх обсяг для взаємодіючих органів та підрозділів НГУ у разі введення посиленого варіанта несення служби, не чітко визначено особливості організації служби в разі здійснення заходів правового режиму надзвичайного або воєнного стану, не визначено як повинна здійснюватися взаємодія при ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій.

Не визначено порядок залучення частин та підрозділів НГУ при наданні допомоги підрозділам при виконанні завдання з охорони органів державної влади.

Все це негативно впливає на оперативність та ефективність залучення підрозділів і частин НГУ при виконанні завдань по охороні державних органів влади.

УДК 378.018

Бородавка В. А., заступник начальника факультету післядипломної освіти Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, кандидат технічних наук, доцент, підполковник; **Іванченко О. В.**, доцент кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент.

ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПЛАТФОРМИ MOODLE В ЯКОСТІ ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ

Сучасні тенденції розвитку освітніх технологій, а також основні напрямки державної політики у цій сфері, визначені Національною стратегією розвитку освіти України на період до 2021 року, потребують спрямування зусиль на розвиток дистанційного навчання у Національній гвардії України та Збройних Силах України як одного з дієвих інструментів реалізації моделі безперервного навчання.

Дистанційне навчання – особлива форма цілеспрямованого процесу засвоєння знань, умінь і навичок, відмінною особливістю якої є взаємодія

віддалених учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Головною особливістю дистанційного навчання є його екстериторіальність. Технології дистанційного навчання можуть бути використані в різних формах навчання військових фахівців: очній, заочній та змішаній, в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації, системі індивідуальної підготовки під час вивчення окремих дисциплін (тем) або блоків дисциплін.

Слід звернути особливу увагу на застосування дистанційного навчання на базі платформи Moodle системі підвищення кваліфікації та індивідуальної підготовки офіцерів в вигляді проведення різних форм занять в он-лайн режимі, використовувати відео зв'язок для перевірки умінь і навичок особового складу наприклад з розв'язанням тактичних задач, проведення тактичних розрахунків.

Необхідно зауважити що впровадження системи дистанційного навчання на базі платформи Moodle потребує створення центрального та регіональних центрів Дистанційного навчання, їх технічного оснащення з використанням сучасної технічної бази, прийняття управлінських рішень щодо обліку навчальної і методичної роботи науково-педагогічних працівників.

УДК 355.541.2

Власенко І. В., доцент кафедри Тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент.

"СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ" ТА ЇЇ АДАПТАЦІЯ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Масові заворушення, які відбулися 14-16 червня 2001 року у шведському місті Гетеборг, де проходив саміт ЄС, назвали "Гетеборською битвою". В результаті зіткнень 12-25 тисячного натовпу антиглобалістів з поліцією центральна частина міста була серйозно пошкоджена, ситуація під час протесту вийшла з-під контролю, і поліція відкрила вогонь по протестуючим. Поранення отримали 90 демонстрантів і 56 поліцейських. Було затримано більш ніж 500, заарештовано 385 протестувальників, 80 з них були засуджені. В той же час у поліцію надійшли заяви на 170 поліцейських, було заведено п'ять справ, в тому числі, на поліцмейстера Гетеборга, жодне до суду не дійшло.

Останнім часом масові заворушення, які виникають в різних країнах світу (США, Данія, Франція, Німеччина, Швеція і т.д.), постійно змінюються і приймають загрозливий характер. Європейські правоохоронці органи особливо

після подій в Данії та Швеції разом з науковцями розробили систему протидії масовим заворушенням.

Основною метою цієї Концепції є заміна застарілої реактивної моделі поведінки при забезпеченні публічної безпеки та порядку в разі проведення масових заходів новою – проактивно орієнтованою. Усі проактивні методи будуть використовуватися для того, щоб мінімізувати фізичний контакт між поліцією та учасниками заходу, що дозволить безконфліктно забезпечити правопорядок під час проведення масових заходів, що є одним із ключових пріоритетів у реформуванні поліцейської діяльності, а також зменшити напругу серед учасників масових заходів та суспільства в цілому. Основні задачі введення "Скандинавської моделі":

- забезпечення конституційних прав та свобод громадян;
- мінімізація фізичного контакту поліцейських та учасників масових заходів;
- запобігання травмування людей та пошкодження майна.

Основні принципи: знання, сприяння, комунікація та диференціація:

– знання – володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання, їх наміри, мету, цінності та засоби досягнення мети, а також відомостями про осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику;

– сприяння – стратегія поліції, спрямована, насамперед, на сприяння організаторам та учасникам мирного зібрання в досягненні їх правової мети в законний спосіб;

– комунікація – спілкування з організаторами та учасниками мирного зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення з метою запобігання конфліктам, а також виникненню можливих правопорушень;

– диференціація – розгляд учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідуумів, які можуть мати різні погляди, завдання, цілі та способи їх досягнення.

Скандинавська модель забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів має певні особливості. Основні складові елементи "Скандинавської моделі":

- використання "Золотого", "Срібного" та "Бронзового" керівництва;
- залучення "Поліції діалогу";
- вплив на натовп та заохочення самостійного виходу громадян з агресивної зони;
- залучення спеціальної техніки для стримування натовпу;
- застосування тактики витіснення за рахунок спеціальної техніки;
- поліцейські знаходяться та пересуваються позаду спеціальної техніки;
- кожна група поліцейських має у своєму складі оператора, який фіксує дії поліцейських та правопорушників;

- на першому етапі залучаються поліцейські без протиударної екіпіровки, щити відсутні;
- постійний нагляд за агресією натовпу (на відстані);
- у крайньому випадку поліцейські екіпіруються протиударними комплектами, які знаходяться в спеціальній техніці;
- фізичний вплив тільки проти громадян, які скоюють правопорушення та злочин.

Важливою особливістю є використання спеціальної техніки для управління людськими потоками при великій кількості громадян шляхом розділення на різні групи та подальше їх супроводження з метою уникнення можливих правопорушень. Необхідно розглянути технічні вимоги до спеціальної техніки, її можливості та тактику дій у різних ситуаціях.

Фізичний вплив на натовп здійснюватимуться тільки в установленому законодавством порядку та після використання всіх можливих методів забезпечення правопорядку та припинення правопорушень. Права людини можуть бути обмежені лише у випадках, визначених законом, із дотриманням принципів пропорційності та необхідності.

Наказ МВС України №706 від 23 серпня 2018 року "Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів" вказує на початок реформування правоохоронної діяльності щодо імплементації скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.

Але для ефективної протидії масовим заворушенням необхідно розробити і відповідну нормативну базу з урахуванням нової методики. Наприклад, у 2018 році датський Фолькетинг прийняв рішення про те, що поліція має право вводити "зону подвоєного покарання за правопорушення" в районах з підвищеним рівнем злочинності. У таких зонах, як впливає з назви, за вчинення будь-якого злочину, особливо, за порушення громадського порядку, особа може понести подвоєне покарання.

Для впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів в Україні необхідно провести наукові дослідження з проведенням польових експериментів з метою адаптування та корегування європейського досвіду в залежності від української нормативної бази, тактики дій, спеціальних та транспортних засобів, особливостей поведінки натовпу. В подальшому нами буде розроблятися тактика дій підрозділів Національної поліції у відповідності до скандинавської моделі.

УДК 355.422.5

Власюк В. В., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник; **Кириллов Д. В.**, курсант гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат.

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТІ ВИКОНАТИ БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ ПОХІДНОЮ ОХОРОНОЮ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ РАПТОВОГО НАПАДУ ПРОТИВНИКА НА ГОЛОВНІ СИЛИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МАРШУ ПІДРОЗДІЛОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Суспільно-політична ситуація у державі набула кризового стану. Для врегулювання подій на сході України влада була вимушена перейти до крайніх заходів – запровадження антитерористичної операції, яка набула розвитку та перейшла до масштабу операції об'єднаних сил (ООС). З метою проведення стабілізаційних заходів, до проведення ООС були залучені підрозділи та частини Національної гвардії України (НГУ), Збройні Сили України та інші силові структури за призначенням. Військові частини і підрозділи НГУ залучаються до виконання відомих службових та бойових завдань (СтаБЗ) на оперативно-тактичній системі блокпостів (БП) і взводний опорних пунктів (ВОП).

Під час планових ротацій, зміни положення війська, як правило, здійснюють марш.

Марш – організоване пересування підрозділів у колонах дорогами і колонними шляхами з метою виходу в призначений район або на вказаний рубіж у встановлений час у повному складі в готовності до виконання бойового завдання.

Підвищену загрозу для підрозділів НГУ під час здійснення маршу можуть становити засідки противника із застосуванням броньованої техніки і танків, мінування шляхів руху колон. Тому більшу увагу слід зосередити саме на похідній охороні підрозділів.

Розглянемо на прикладі роти, що здійснює марш для виконання самостійного бойового завдання на короткий відрізок часу.

Похідна охорона призначається із завданням забезпечити безперешкодне просування колони основних сил, унеможливити раптовий напад противника на підрозділи, які охороняються, і забезпечити їм вигідні умови для вступу в бій, а також не допустити проникнення до них наземної розвідки противника.

Дозорне відділення призначається для своєчасного виявлення противника і розвідки місцевості від органу похідної охорони, а також від підрозділу, який веде розвідку або виконує бойове завдання у відриві від основних сил. Дозорне відділення діє на віддаленні, яке забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем.

У наявних керівних документах, а саме Бойових статутах, Інструкціях, Методичних рекомендаціях, Наказах, Настановах залишається чітко не визначеним питання щодо кількісної оцінки можливості виконати бойові завдання похідною охороною під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

Не своєчасне виявлення засідки противника та (або) мінування шляху руху колони похідною охороною може призвести до значних втрат серед особового складу підрозділу, озброєння та військової техніки (ОВТ), про що свідчать чисельні факти обстрілів колон силових структур противником та підриви бойових машин на мінах фугасної дії на сході України. Тому виникає потреба розробити інструмент для оцінювання можливості виконати бойові завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом НГУ із застосуванням наукових підходів.

Для вирішення описаної проблемної ситуації необхідно розробити модель оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом Національної гвардії України.

На першому етапі передбачається пошук показників і критерію ефективності, що ураховуватимуть особливості виконання бойового похідною охороною.

Другий етап – формування цільової функції процесу, що моделюється.

Третій етап – опис моделі.

Четвертий етап – формалізація моделі.

Перевірка результатів моделювання передбачається на прикладі близького до реально можливого.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка методики оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом Національної гвардії України та формування рекомендацій командирам дозорного відділення та головної похідної застави.

УДК 355.1

Волошко С. А., заступник начальника командно-штабного факультету по роботі з особовим складом Національної академії Національної гвардії України, полковник.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Процес розбудови сектору безпеки та оборони України супроводжується комплексним підходом до посилення боєздатності військових формувань. Форми і

методи ведення бойових дій змінюються, бойова техніка стає все більш складною, однак вирішальною складовою у виконанні службово-бойових завдань як в мирний час, так й при веденні бойових дій залишається людина. На даний час практичні підходи щодо оцінювання МПС, як важливішого складника бойового потенціалу військових формувань, базуються на використанні відповідних методик, які викладені у нормативно-правових документах сил СБОУ. Проте вони не містять єдиних підходів до визначення сутності, змісту, критеріїв та показників оцінювання МПС особового складу. Службово-бойова діяльність військовослужбовців Національної гвардії України пов'язана з виконанням завдань підвищеної небезпеки та складності, вона відбувається, переважно, в складних та екстремальних умовах і вимагає від особового складу: успішного виконання професійних функцій, налаштованості на перемогу, на переборення тягот, незгод, труднощів різноманітного характеру, змобілізованості, мужності, рішучості, психологічної готовності та витривалості, миттєвого реагування на небезпеку тощо. Однак унаслідок впливу професійного стресу, фізичних і психічних навантажень, хронічної перевтоми, ненормованого робочого дня військовослужбовці НГУ часто перебувають у пригніченому морально-психологічному стані (МПС), який знижує або унеможлиблює результативність вирішення ними службово-бойових завдань (СБЗ).

Подібні умови виконання СБЗ характеризуються негативним впливом на психіку людини широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрожуючих факторів, що утворюють високий рівень професійного стресу. Отже, військовослужбовці НГУ, які виконують СБЗ, піддаються не тільки фізичній загрозі (особистому здоров'ю, життю), а також і значному ризику виникнення стресових станів, нервово-психічних розладів і психічній дезадаптації. Останні нерідко стають безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Таким чином, стабільний позитивний МПС військовослужбовців є запорукою успішності виконання СБЗ. Отже, оцінювання морально-психологічного стану особового складу НГУ при виконанні СБЗ в складних або екстремальних умовах є актуальним.

Проведений аналіз наукових джерел показав, що на сьогодні в ЗСУ не існує єдиної методики оцінювання МПС особового складу військ (сил) під час бойових дій.

Визначимо, що СБД військовослужбовців НГУ суттєво відрізняється від діяльності ЗСУ та потребує врахування зазначеної специфіки у методиках оцінки МПС. Тому сьогодні назріла нагальна проблема у проведенні дослідження щодо комплексного вирішення зазначених вище проблем.

Без оцінки МПС військ не можна успішно керувати соціальними процесами в повсякденній діяльності військових колективів, досягати моральної переваги

перед супротивником, правильно вести управління бойовими діями частин і підрозділів, прогнозувати ймовірний результат виконання СБЗ.

Відомо, що бойовий потенціал військ визначається двома взаємопов'язаними чинниками: якістю і кількістю зброї та бойовими спроможностями особового складу людей, а останні у вирішальній мірі залежать від його МПС.

С березня 2014 р. по теперішній час військовослужбовці ЗСУ та НГУ приймають безпосередню участь у бойових діях на сході України. Тому гостро виникло питання оцінки МПС особового складу та підрозділів сил безпеки та оборони України.

Проведений аналіз закордонних наукових досліджень показав, що на сьогодні зарубіжні фахівці приділяють значну увагу психологічному супроводу виконання СБЗ військовослужбовцями в екстремальних (бойових) умовах. Однак підходи оцінювання МПС особового складу в закордонній літературі нами не виявлено.

Отже, на сьогодні у формуваннях сил безпеки і оборони України існує змістовне науковообґрунтоване теоретико-методологічне підґрунтя, яке, в цілому, дозволяє оцінювати МПС військовослужбовців і військових колективів, що, безумовно, відіграє суттєву роль у зміцненні боєздатності й боєготовності армії. Разом з тим відзначимо, що в ЗСУ та НГУ немає жодної методики оцінювання МПС особового складу та військових підрозділів, які визначені нормативно-правовими документами. Тому існує нагальна потреба у розробці та впровадженні такої методики в практичну діяльність військ. Структурними компонентами методики оцінювання МПС особового складу та підрозділів НГУ, на нашу думку, мають бути: оцінка індивідуально-психологічних якостей військовослужбовців, рівні їх мотивації та психологічної готовності до виконання поставлених СБЗ; рівень впливу суспільно-політичної обстановки на МПС особового складу (групові порушення громадського порядку, масові заворушення, надзвичайний стан, особливий період, бойові дії тощо); рівень довіри особового складу до командування підрозділу, військової частини на та їх впливу на виконання поставлених завдань; стан матеріально-технічного забезпечення; рівень професійної готовності до виконання конкретного СБЗ; прогнозування виникнення негативних психічних реакцій і станів в особового складу при виконанні СБЗ в екстремальних умовах; рівень виникнення психогенних втрат під час виконання СБЗ; рівень спроможності органів військового управління для вжиття невідкладних заходів щодо покращення, зміцнення і стабілізації МПС особового складу та військових колективів.

УДК 355.4

Воронін А. І., викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор; **Фабриці О. О.**, курсант командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, сержант.

ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ В УМОВАХ РАДІОЕЛЕКТРОНОЇ БОРОТЬБИ

З кінця ХХ сторіччя БПЛА як в розвідувальному, так і в ударному варіантах надійно закріпилися в складі збройних сил більшості розвинутих країн.

БПЛА в розвідувальному, а пізніше і в ударному варіантах приймали участь практично у всіх крупних воєнних конфліктах після Другої світової війни. Так, вони застосовувалися США підчас війни у В'єтнамі (1964-1975 роки), Ізраїлем підчас арабоізраїльської війни "Судного дня" (1973 рік) і підчас бойових дій в долині Бекаа в Лівані (1982 рік). Підчас війни в Перській затоці (1991 рік) БПЛА використовувалися Іраком, США, Великою Британією і Францією. Також США використовували БПЛА підчас війни на Балканах (1992-1995 роки), продовжується їх застосування в Іраку і на території Афганістану

У Збройних Силах України приділяти серйозну увагу застосуванню БПЛА почали лише з початком бойових дій на Донбасі. До 2014-го року на озброєнні були лише радянські БпАК "Рейс" і "Стриж". За останній час ситуація значно покращилася, але не врегульовано ще чимало проблемних питань.

Сучасні технології дозволяють керувати безпілотними літаками на великій відстані, розвідувати інформацію, щоб точно уражати цілі, уникаючи додаткових жертв як серед своїх військ, так і серед цивільних. БПЛА вже призвели до значних змін у тактиці ведення бойових дій. І у найближчому майбутньому їхнє значення зросте ще більше.

Як правило, основна задача, яку виконують БПЛА в Національній гвардії України – це проведення розвідки районів, в яких проведення розвідки іншими способами ускладнено або небезпечно для життя та здоров'я особового складу, а також видача даних розвідки в режимі реального часу для своєчасного прийняття обґрунтованих рішень.

Безпілотні авіаційні комплекси, як правило, включають в себе пункт управління, безпілотний літальний апарат та канали зв'язку, проте їх захисту від зовнішніх програмно-апаратних впливів, не дивлячись на зростання кількості інцидентів, не приділяється достатньої уваги.

Атаки можуть бути спрямовані на перехоплення управління, виведення з ладу БПЛА, отримання (перехоплення) розвідувальної інформації або для подальшої атаки на зовнішній екіпаж БПЛА.

Для вирішення цієї проблеми необхідно:

На першому етапі провести аналіз відомих способів протидії БПЛА.

Другий етап – визначити можливі шляхи фізичного, системного або програмного вдосконалення БпАК.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка конкретних рішень для впровадження їх у прототипі БпАК, та створення рекомендацій, щодо застосування БпАК в умовах РЕБ.

УДК 355.4

Гайдабука В. Є., заступник начальника кафедри РХБ захисту факультету РХБ захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", підполковник; **Лупан В. О.**, курсант факультету радіаційного хімічного біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", солдат.

ЗНИЩЕННЯ ВОГНЕВИХ ТОЧОК ПРОТИВНИКА В ДОВГОТРИВАЛИХ ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУДАХ (СХОВИЩАХ) ВОГНЕМЕТНОЮ ЗБРОЄЮ

Найбільший ефект застосування вогнеметів досягається під час дій у засідках, у місцях найбільш вірогідного руху груп противника. Зазвичай, механізованому відділенню, що бере участь у засідці, надається група вогнеметників, яка під час заняття вогневих позицій визначає сектор спостереження і ведення вогню за орієнтирами, які добре видно в нічний час, визначає відстань до них і точку прицілювання.

Під час виявлення противника за командою або самостійно проводиться вогнеметання, у результаті чого противник не тільки знищується прямим ураженням пострілів РПО-А (РПВ-16), а й стає добре видимим, що дозволяє механізованим підрозділам вести прицільний вогонь.

Під час прориву укріпленого району підрозділи діють у складі штурмових загонів і штурмових груп, що мають завдання знищення або блокування противника у довготривалих вогневих та інших спорудах.

Під час посилення штурмових груп доцільно на кожну амбразуру противника у довготривалих вогневих та інших споруд призначати не менше ніж 2 вогнеметника; частину штатних пострілів та двох вогнеметників слід мати у резерві командира штурмової групи з повним боєкомплектom.

УДК 355.6

Гафуров О.В., доцент кафедри тилового та технічного забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, полковник; **Іванов І.О.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат.

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕХНІЧНИХ УМОВ НА ОКРЕМІ ПРЕДМЕТИ РЕЧОВОГО МАЙНА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ ВІЙСЬКОВОЮ ЧАСТИНОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Під час приймального контролю товару за якістю (військова форма одягу, спеціальний одяг, санітарно-господарське майно, постільні речі, спорядження, засоби індивідуального захисту, знаки розрізнення та їхні окремі складові) представник замовника за участю представника постачальника здійснює відбір зразків товару із партії товару для перевірки відповідності вимогам нормативної або технічної документації у випробувальній лабораторії, акредитованій на технічну компетентність та незалежність.

Відбір зразків товару, який не зазначено в абзаці першому цього пункту, не здійснюється та лабораторні випробування не проводяться. Постачальник такого товару надає представнику замовника документи, що підтверджують якість, безпечність та походження товару.

Обсяг перевірки відповідності зразків товару визначається Міністерством оборони України. Дані щодо обсягу перевірки розміщуються на офіційному сайті Міністерства оборони України. Кількість відібраних зразків товару, необхідних для перевірки випробувальними лабораторіями, визначається нормативною або технічною документацією.

Представник замовника опечатує відібрані зразки та складає акт відбору зразків товару. Відібрані зразки товару для проведення лабораторних випробувань не входять до загальної кількості партії товару та замінюються постачальником на аналогічні.

Результати лабораторних випробувань (оригінали документів) надаються представнику замовника.

Постачальник у своєму приміщенні забезпечує окреме зберігання партії товару, з якої відібрано зразки, до надходження результатів лабораторних випробувань.

У разі незгоди з результатами лабораторних випробувань постачальник може ініціювати повторний відбір зразків товару відповідно до вимог цього Порядку та перевірку не менше ніж у трьох інших випробувальних лабораторіях, акредитованих на технічну компетентність та незалежність, або повторно надає відібрані зразки товару відповідно до вимог цього Порядку до випробувальної лабораторії, акредитованої на технічну компетентність та незалежність, для

проведення не менше ніж трьох лабораторних випробувань відповідно до визначеного обсягу перевірки відповідності зразків товару. Результати таких лабораторних випробувань є остаточними.

Відповідність товару вимогам нормативної або технічної документації встановлюється за результатами більшості позитивних висновків випробувальних лабораторій.

УДК 37.014.54

Гафуров О. В., доцент кафедри тилового та технічного забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, полковник; **Семеняк Т. М.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат.

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ РЕЧОВОЇ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Речове забезпечення є основним видом тилового забезпечення і у цілому полягає у своєчасному і повному забезпеченні речовим майном за встановленою номенклатурою і нормами, а також організації банно-прального обслуговування військ з метою підтримання постійної бойової і мобілізаційної готовності об'єднань, з'єднань і військових частин, створення нормальних побутових умов для особового складу і збереження його здоров'я.

Значення речового забезпечення для Збройних Сил України досить велике. Воно полягає у підтриманні високої бойової готовності військ, збереження здоров'я військовослужбовців, підтримання їх зразкового зовнішнього вигляду та нормальних побутових умов.

Своєчасне і повне забезпечення особового складу військової частини покладеним речовим майном залежить від своєчасного і повного його витребування від довольствуючого органу.

Речове майно витребується по встановлених звітах-заявках і повідомленнях, що представляються довольствуючому органу один раз у рік за станом на 1 січня.

Представляючи звіти-заявки і повідомлення, військова частина (з'єднання) звітує перед довольчим органом про наявність і якісний стан речового майна, про забезпеченість їм особового складу, про кількість отриманого і витраченого майна за звітний період, а також визначає потребу і витребує відсутнє майно і на заміну терміну носіння, що вислужує, в плануємий період.

Звітність є завершальним етапом господарської діяльності речової служби в кожному календарному році і складає важливий елемент військового обліку.

Це захід великої державної важливості. Тому при складанні звітності треба передбачити не тільки повне забезпечення особового складу речовим майном по нормах постачання, але і дотримання режиму економії, розумне використання матеріальних і коштів.

Звітність – це система взаємозалежних узагальнених показників, що характеризують результати господарської діяльності речової служби за визначений період (рік).

Звіти-заявки і повідомлення в узагальнених показниках характеризують господарську діяльність речової служби з питань: забезпеченості військової частини й особового складу речовим майном; наявності, якісного стану майна і видачі його по термінах носіння; виконання планових завдань по ремонту, чи хімчистці, підфарбуванню речового майна непорушного запасу; банно-прального обслуговування особового складу; втрат і нестач матеріальних засобів.

Звіти-заявки і повідомлення військових частин є вихідними документами, на підставі яких складаються зведені звіти-заявки і повідомлення за з'єднання, військовий округ, а надалі розробляються довольствуючими органами плани забезпечення військ речовим майном.

Звітність – є кінцевим етапом господарської операційної діяльності речової служби у кожному році, вона характеризує господарську діяльність речової служби військової частини по наступних питаннях:

- забезпеченість військової частини і особового складу речовим майном;
- наявність, якісний стан майна, а також видача його за стоками носіння;
- виконання планових завдань з ремонту речового майна;
- наявність, рух, освіження речового майна “НЗ”;
- лазнево-пральне обслуговування особового складу;
- втрати і нестачі речового майна;
- економічну роботу по речовій службі.

УДК 355.6

Гафуров О. В., доцент кафедри тилового та технічного забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, полковник; **Демиденко С. А.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат.

РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЧОВОЇ СЛУЖБИ ЧАСТИН НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Пропонуємо свої пропозиції щодо вдосконалення методики оцінювання речової служби Національної гвардії України (НГУ).

Забезпечення військовослужбовців речовим майном.

Вважаємо необхідним оцінювати забезпечення військовослужбовців речовим майном виходячи із забезпечення самої військової частини.

Пропонуємо з цього пункту не приймати до уваги такі моменти для підрозділів з контрактною основою служби, як забезпечення рушниками для ніг, при ліжковими килимками, казарменими капцями, також вважаємо непотрібним в цьому показнику пункт, який показує процентне відношення одного із видів речового майна яке не про тавроване.

Облік і зберігання речового майна.

Пропонуємо більш широко розкрити смисл однієї оцінки в показнику:

"добре" – в обліку і зберіганні речового майна допускаються незначні недоліки.

Вважаю корисним для цієї оцінки ведення переліку приблизних недоліків на час перевірки:

– книга видачі матеріальних засобів ведеться не охайно, є потертості та помарки.

– відсутні стелажні ярлики.

– не співвідношення майна що зберігається з стелажними ярликами.

– неохайно складене речове майно.

Утримання, експлуатація і ремонт речового майна.

Пропоную для підрозділів з контрактною основою служби щодо показників утримання і експлуатації не враховувати пункт пов'язаний з наступним питанням:

Кімната побутового обслуговування, сушарня обладнані відповідно із встановленими вимогами кімнат побутового обслуговування.

Добавити нові показники як:

– правильно організовані експлуатація, догляд, зберігання парадно-вихідного, повсякденного та робочого обмундирування, взуття, спецодягу; якісно проводиться підгонка (припасування) майна солдатам і сержантам;

Щодо ремонту речового майна пропонуємо внести такі показники як:

– забезпечення речової майстерні технологічним обладнанням, інструментом, ремонтними матеріалами, наочними посібниками щодо ремонту речового майна.

– складання місячних планів роботи РРМ, та якість їх виконання.

Лазне-пральне обслуговування особового складу:

– добавити до показника "відмінно", обладнання і утримання військової лазні відповідають встановленим вимогам, для підрозділів з контрактною основою наявність душових кабін, роздягалень.

Щодо роботи військової пральні пропоную наступні пропозиції:

– "відмінно", якщо не порушується технологічний процес обробки білизни, якість прання відмінна, білизна приймається таврована і видається у підрозділі відремонтованою; прання виконується своєчасно, проводиться планово-попереджувальний ремонт прального обладнання, все технологічне обладнання

знаходиться в робочому стані, немає порушень охорони праці і правил техніки безпеки;

– "добре", якщо виконуються умови оцінки "відмінно", але мають місце окремі недоліки приймання білизни для прання без тавра та інші порушення, які були усунуті під час перевірки, якість прання добра;

– "задовільно", якщо є порушення технології прання, планово-попереджувальний ремонт прального обладнання проводиться не в повному обсязі, технологічне обладнання до 30 % знаходиться в неробочому стані, є незначні порушення охорони праці і правил техніки безпеки, якість прання білизни задовільна;

– "незадовільно", якщо прання білизни низької якості, білизна для прання приймається без тавра, чиста і брудна білизна зберігаються в одному приміщенні, або технологічні шляхи їх перетинаються; ремонт обладнання проводиться не своєчасно, технологічне обладнання більше 30 % знаходиться в неробочому стані, є значні порушення охорони праці і правил техніки безпеки.

Забезпечення частини постільним приладдям.

Пропонуємо цю оцінку залишити для навчальних закладів, та підрозділів зі строковою службою так як там є особовий склад який проживає на території частини.

Щодо інших військових частин які повністю будуть переводитись на контрактну основу пропоную для них зменшити питому вагу забезпечення постільним приладдям: простирадл – 6 шт., наволочок подушечних верхніх – 3 шт., рушників – 4 шт. Також створити запас на складі військової частини по два комплекти на кожного військовослужбовця і використовувати їх під час виконання довгострокових СБЗ і по два комплекти на чергову службу військової частини.

Облік і зберігання речового майна.

Пропонуємо розкрити більш широко термін оцінювання „здійснюється згідно встановлених вимог”. Розкрити їх пропоную переліком встановлених вимог та переліком керівних документів щодо обліку і зберігання речового майна.

Щодо оцінки "задовільно" і "незадовільно" включити в них більш повний перелік виявлених недоліків. Такі як:

- незначне порушення по оформленню та зберіганню облікових документів.
- книги, картки та інші облікові документи з речового майна оформлюються та ведуться з помарками допускаються потертості закреслення, виправлення.
- впровадження облікових документів невстановленої форми.
- несвоєчасне виведення залишків.
- не своєчасне проведення звірок по даним обліку складу, підрозділу та бухгалтерії.
- не своєчасне та не систематичне здійснення посадового контролю за правильністю ведення обліку, та наявності матеріальних цінностей.

Таврування речового майна.

В підрозділах з контрактною основою служби виключати питання перевірки які стосуються тільки частин та підрозділів зі строковою службою

Спеціальна підготовка особового складу речової служби.

Щодо пропозицій по вдосконаленню оцінювання спеціальної підготовки особового складу речової служби пропонуємо збільшити час щодо проведення бойової, гуманітарної та спеціальної підготовки.

Щодо спеціальної підготовки пропоную вести наступні інновації:

– розроблення тестів (по напрямленням) речовий склад, речова ремонтна майстерня, діловодство речової служби.

– складання показників по ремонту за певний період (рік, місяць, півріччя).

– складання графіків по кількості відремонтованого майна та відображати наявну вартість.

УДК 343.916 (477) (045)

Гізімчук С. В., старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент.

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК ОБСТАВИНИ, ЩО ОБТЯЖУЄ КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ

"Умови воєнного стану" як обставина, що обтяжує кримінальну відповідальність, передбачена у 18 статтях розділу XIX Особливої частини Кримінального кодексу України "Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)" або у 58% від їх загальної кількості.

Військові злочини та проблеми їх кваліфікації були предметом системних досліджень багатьох науковців України (Г. М. Анісімов, В. М. Білоконеv, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк, М. І. Панов, О. М. Сарнавський, С. О. Харитонов, О. В. Черниш та ін.), однак питанню притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення цих злочинів в умовах воєнного стану достатньої уваги приділено не було. Разом з тим, дослідження змісту цієї об'єктивної обставини видається важливим з огляду на необхідність вірного встановлення всіх ознак, що характеризують склад особливо кваліфікованого злочину.

Згідно зі ст. 1 Закону України від 12.05.2015 № 389-VIII "Про правовий режим воєнного стану" (Закон № 389-VIII) воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться за певних підстав, у певних місцевостях чи на території всієї держави та передбачає надання органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування відповідних повноважень та тимчасового встановлення обмеження

конституційних прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб.

Серед ознак, які характеризують воєнний стан, місце його запровадження має, як видається, особливе значення. Так, Законом № 389-VIII передбачено, що він вводиться по всій Україні чи в окремих її місцевостях. При цьому зміст поняття "місцевість" Авіаційними правилами України "Обслуговування аеронавігаційною інформацією" (затв. Наказом Державної авіаційної служби України від 13.05.2019 р. № 582) визначається як "поверхня Землі з такими природними елементами, як гори, пагорби, хребти, долини, скупчення води, вічного льоду і снігу, за виключенням перешкод", а на думку М. В. Огаркова з урахуванням особливостей військової справи може бути доповнена вказівкою на "шляхи сполучення, населенні пункти, промисловість, сільськогосподарські та соціально-культурні об'єкти". Однак у Законі № 389-VIII це поняття застосовується переважно в контексті адміністративно-територіальної одиниці чи суміжних з нею територій.

Так, ст. 4 Закону № 389-VIII вказує на "території" введення воєнного стану та їх межі, що, згідно зі ст. 6 Закону № 389-VIII, мають бути визначені в указі Президента України про введення воєнного стану. При цьому, відповідно до ст. 8 Закону № 389-VIII, при оголошенні воєнного стану також може встановлюватись посилена охорона об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України. У такому випадку "місцевістю", де діє воєнний стан, буде також місце розташування відповідного об'єкту охорони.

Заслуговує на увагу й те, що після введення воєнного стану управління справами на відповідній території може передаватись військовій адміністрації (ст. 4 Закону № 389-VIII) і вони можуть утворюватися як в межах областей чи районів, так і окремих населених пунктів (сіл, селищ, міст) із прилягаючими до них територіями. У такому випадку до "місцевості" введення воєнного стану може також відноситись окремий населений пункт.

Аналізуючи події в Україні кінця 2018 року варто зазначити, що згідно зі ст. 1 Закону України від 26.11.2018 року № 2630-VIII "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" (Закон № 2630-VIII) воєнний стан було введено на територіях Вінницької, Луганської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської, Чернігівської, Донецької, Запорізької та Херсонської областей, а також на внутрішніх водах України Азово-Керченської акваторії. Іншими словами місцевість введення воєнного стану може співпадати із адміністративно-територіальною одиницею (областю, районом), а також охоплювати прикордонні території (внутрішні води) чи їх частину. При цьому варто враховувати, що внутрішні води Азово-Керченської акваторії були обрані в силу здійснення у них акту збройної агресії проти України з боку РФ, оскільки територіальні води України Чорноморської акваторії під дію правових заходів воєнного стану не підпали.

Подібне рішення законодавця дозволяє стверджувати, що поняттям "місцевість" при введенні режиму воєнного стану можуть охоплюватись як території адміністративно-територіальних одиниць (областей, районів), так і окремо взятих населених пунктів, частин областей та районів, наприклад, смуги певної ширини вздовж державного кордону чи географічні об'єкти (як то гори Карпати, морські акваторії, їх частини), а також місця розташування об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Висновки, що викладені у пропонованій роботі, можуть мати практичне значення при кваліфікації військових злочинів, вчинених у період воєнного стану.

УДК 623.644

Горєлишев С. А., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент; **Сербин В. В.**, провідний фахівець ДП КБ "Південне"; **Баулін Д. С.**, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент; **Побережний А. А.**, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКАМИ (СИЛАМИ) НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Найбільш повну оцінку ефективності системи управління (СУ) можна отримати за показниками ефективності виконання бойових завдань, тобто за ступенем досягнення підрозділами НГ України поставлених цілей в службово-бойових (бойових) діях (СБД).

Оцінка ефективності СУ проводиться з метою:

- виявити залежність ефективності дій підрозділів (сил) НГ України при вирішенні поставлених завдань від можливостей СУ;
- показати, якою мірою існуюча СУ підрозділами НГ України задовольняє вимогам, що до неї пред'являються;
- визначити оперативні-тактичні, організаційні та технічні заходи, які необхідні для підвищення ефективності її функціонування.

В результаті оцінки ефективності СУ підрозділами (силами) НГ України повинні бути визначені склад, структура та організація функціонування СУ при різних варіантах обстановки. Важливе значення при оцінці ефективності СБД має порівняльна характеристика своєї СУ і СУ ймовірного противника, що дозволяє більш об'єктивно оцінювати співвідношення сил (сторін), сприяє дослідженню способів захисту своєї системи і виведення з ладу СУ противника.

У загальному вигляді цю залежність можна виразити як функцію обраного показника ефективності вирішення поставленого завдання від сукупності параметрів, що характеризують тактико-технічні властивості противника і своїх сил, сукупності параметрів, що характеризують СУ противника і своїх сил та сукупності параметрів, що характеризують середовище.

У загальному випадку ефективність СУ і можливість її вдосконалення визначаються наступним чином:

– на підставі замислу командира формується модель дій підрозділів (сил) НГ України з урахуванням розроблених варіантів структури СУ, вогневої і радіоелектронної протидії противника, а також особливостей району бойових дій;

– визначаються елементи СУ, що впливають на ефективність вирішення поставленого завдання;

– виявляються параметри цих елементів, що характеризують структуру і організацію функціонування СУ;

– проводиться розрахунок виявлених параметрів;

– здійснюється оцінка ефективності розглянутих варіантів побудови СУ з використанням розроблених математичних моделей дій підрозділів (сил) НГ України;

– визначаються можливості і напрями вдосконалення СУ, якщо структура і організація функціонування СУ або її окремих елементів не задовольняють вимогам, що до неї пред'являються.

Залежно від того, яке конкретне чисельне значення має показник ефективності, можливо прийняти рішення про ефективність СУ.

УДК 519.876.5

Городнов В. П., професор кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор військових наук, професор; **Суконько С. М.**, ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, майор.

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ АКТИВНОГО ЗАХИСТУ АТОМНОЇ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ У РАЗІ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНИМ ЗАГРОЗАМ

У багатьох країнах одним з основних способів виробництва електроенергії є використання атомних електростанцій (АЕС). Атомні електростанції можуть бути об'єктами здійснення диверсій або розкрадання ядерних матеріалів терористичними групами. З метою протидії терористичним загрозам на атомних електростанціях створюється система фізичного захисту (СФЗ). Властивість СФЗ, яка визначає можливість здійснення диверсії щодо ядерної установки або можливість розкрадання ядерних матеріалів, називається вразливістю системи фізичного захисту. Одним з елементів СФЗ є підрозділ охорони (ПО) атомної

електростанції. У разі прориву терористичної групи (ТГ) на територію АЕС цей підрозділ вступає в бій з бійцями ТГ з метою недопущення їх до життєво важливих центрів АЕС. На допомогу підрозділу охорони протягом певного часу, прибувають сили реагування і протягом цього часу особовому складу ПО необхідно самостійно вести бій з бійцями ТГ. Тому вразливість системи фізичного захисту ядерної установки, в разі нападу терористичної групи, може залежати від чисельності і від рівня підготовки особового складу ПО, який буде вести бій з бійцями ТГ до моменту прибуття сил реагування.

В процесі експлуатації атомної електростанції періодично проводиться оцінка можливостей підрозділу охорони АЕС з протидії терористичним загрозам. Однак, невизначеність даних про чисельність бійців терористичної групи, їх озброєння і задум дій, а також випадковий результат бою підрозділу охорони АЕС з терористами породжує проблему оцінки можливостей ПО при протидії терористичній загрозі. З метою вирішення зазначеної проблеми була розроблена модель для оцінки можливостей підрозділу охорони атомної електростанції у разі протидії терористичній загрозі, що робить тему статті актуальною.

У основу моделі покладено марковські моделі з безперервним часом і дискретними станами. Розроблена модель для оцінки можливостей підрозділу охорони у разі протидії терористичним загрозам елементам атомної електростанції дозволяє оцінювати очікувані втрати підрозділу охорони та терористичної групи, тривалість бою бійців ПО з бойовиками ТГ і, як наслідок, – оцінити стійкість системи фізичного захисту АЕС, в разі нападу ТГ. На відміну від відомих робіт, пов'язаних з оцінкою СФЗ атомних електростанцій, використання в розробленій моделі математичного апарату неолнодоступного систем масового обслуговування дозволяє, в ході виконання оцінок, враховувати структуру бойового порядку підрозділу охорони на рубежі блокування і неповну доступність терористів для обстрілу бійцями ПО.

УДК 351.78

Гурбич А. О., курсант факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

ВИМОГИ ДО ЕРГОНОМІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПЕЦІАЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В реаліях сьогодення використання транспортних засобів правоохоронцями є невід'ємною складовою їх службово бойової діяльності. Чисельний автопарк Національної поліції України має велику кількість транспортних засобів різних характеристик та сфер застосування. Переважну частину з них представляють цивільні транспортні засоби з мінімальною адаптацією до особливостей несення служби Національною Поліцією або взагалі без неї.

Нажаль, велика частина даних транспортних засобів частково або повністю не враховує особливостей несення служби та специфіку службово-бойових завдань, що, у свою чергу, ставить під загрозу ефективність виконання покладених на Національну поліцію обов'язків.

Розглядаючи питання ергономічних вимог до автомобілів Національної поліції України слід, в першу чергу, звернути увагу на:

- особливості несення служби у повсякденній діяльності;
- специфіку виконання завдань, що покладені на Національну поліцію України, згідно статті № 2 Закону України "Про Національну поліцію";
- особливості повноважень, що зазначені у статті № 23 Закону України "Про Національну поліцію".

Розглядаючи дані питання можна сформулювати основні вимоги до ергономічних особливостей транспортних засобів Національної поліції України:

– Використання поліцейськими спеціальних засобів, засобів індивідуального захисту та зброї (у тому числі автоматичної) вимагають від транспортного засобу можливості швидкої посадки та висадки із автомобіля з мінімальними витратами як часу, так і зусиль.

– Необхідність тривалого перебування у середині транспортного засобу в екіпіруванні вимагає від автомобіля ергономічного розміщення сидінь та крісел за для забезпечення максимальної боєздатності особового складу на максимально можливий термін.

– Службовий автотранспорт поліції розміщує у собі велику кількість додаткових технічних засобів, агрегатів та техніки. Транспортні засоби поліції повинні враховувати не тільки місце для їх розміщення, а ще й зручне їх використання.

– Необхідний комплект додаткового екіпірування автомобілів, наприклад патрульної поліції, повинен повністю розміщуватися у автомобілі та бути доступним без шкоди комфорту та зручності для особового складу.

– Необхідність перевозити у службовому транспорті затриманих осіб ставить питання забезпечення безпеки поліцейських без погіршення ергономічних показників та зменшення зручності користування транспортним засобом.

Вибір транспортного засобу для поліції із урахуванням вище перелічених вимог значно покращить показники ефективності виконання покладених на поліцію завдань сприятиме підтриманню рівня забезпечення боротьби зі злочинністю, забезпеченню конституційних прав громадян та забезпеченню особистої безпеки поліцейського.

УДК 629.362

Дем'янишин В. М., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Кушнір Б. М.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, старший солдат.

ЕНЕРГОПОГЛИНАЮЧИЙ БАМПЕР

Розглядається енергопоглинаючий бампер, який належить до технічних засобів підвищення пасивної безпеки автомобільної техніки.

На сьогодні аварійність на транспорті є однією з глобальних проблем НГУ, що несуть втрати особового складу підрозділів. Аналіз статистики ДТП в яких постраждали або загинули військовослужбовці свідчить, що найбільш поширеним і небезпечним видом ДТП є зіткнення транспортних засобів. Рішення проблем, пов'язаних із забезпеченням безпеки дорожнього руху, вимагає прийняття відповідних заходів. З переліку засобів, якими обладнано сучасний автомобіль, головну роль в секторі безпеки дорожнього руху представляють засоби пасивної безпеки. Пасивна безпека являється властивістю автомобіля зменшувати тяжкість наслідків ДТП.

Основною вимогою пасивної безпеки є забезпечення такого конструктивного виконання елементів автомобіля (шляхом оптимізації ударно-міцнісних властивостей об'єктів зіткнення), при якому ймовірність травмування особового складу в середині транспортного засобу при ДТП була б мінімальною. У разі зіткнення автомобілів особливо важливим є збереження водія і пасажирів, а також техніки від пошкоджень за допомогою зовнішніх елементів конструкції. Це забезпечується застосуванням бампера, що поглинає частину енергії удару при зіткненні. Завдання щодо підвищення рівня пасивної безпеки пропонується реалізувати шляхом використання запропонованої корисної моделі енергопоглинаючого бампера.

В основу корисної моделі енергопоглинаючого бампера поставлено завдання створити багаторазовий пристрій для максимально можливого поглинання енергії при лобовому зіткненні транспортного засобу з перешкодою.

Поставлена задача вирішується за рахунок того, що в конструкції енергопоглинаючого бампера застосовані ефективні елементи поступового енергопоглинання в залежності від сили, яка діє на момент удару о перешкоду або лобового зіткнення. Таким чином запропонована корисна модель дає можливість значно зменшити силу удару, яка діє на транспортний засіб та відрізняється від інших простотою виготовлення, багаторазовим використанням, надійністю та ремонтпридатністю.

Технічний результат, який може бути отриманий корисною моделлю полягає у створенні ефекту поглинання енергії удару поступово за рахунок

енергопоглинаючих елементів різної пружності та забезпечені її багаторазового використання.

Енергопоглинаючий бампер встановлюється на лонжерони рамного автомобіля для підвищення після аварійної безпеки транспортного засобу у випадках лобового зіткнення. Завдяки відносній простоті конструкції даний пристрій можна встановлювати, як на кузов легкового автомобіля так і на раму вантажного автомобіля.

Універсальність бамперу енергопоглинаючого полягає в тому, що даний пристрій призначений для багаторазового використання, а завдяки збільшенню кількості гумових демпферів та зміні натягу пружини дозволяє змінювати відносну енергопоглинаємість пристрою, що в свою чергу дозволяє встановлювати його як на легковий так і на вантажний автомобіль.

Робота запропонованого енергопоглинаючого пристрою полягає в наступному. При зіткненні транспортного засобу з перешкодою при слабких ударах енергопоглинаючий бампер поступово переміщується спочатку за рахунок стискування гвинтової пружини, далі в середину корпусу до моменту максимального стиснення. При збільшенні сили, яка діє на бампер в наслідок сильних ударів переміщується головний циліндр з упорної пластиною до зіткнення упорної конусоподібної гайки та основою з корпусом та обмежувачем руху. При цьому основний імпульс гаситься в результаті деформації гумових демпферів.

Таким чином запропонований бампер енергопоглинаючий відрізняється відносною простотою конструкції, надійністю при цьому забезпечує ефективність поглинання енергії удару при потужних та слабких зіткненнях транспортного засобу з перешкодою.

Даний енергопоглинаючий бампер універсальний, тому що дає можливість встановлення на різні види техніки. Використання пропозиції по застосуванню такого пристрою на автомобілях забезпечить збільшення рівня пасивної безпеки автомобіля, як наслідок зниження аварійності, збереженість особового складу та техніки при виконанні службово-бойових завдань військовослужбовцями Національної гвардії України.

УДК. 355.426.4:351.742

Дробаха Г. А., головний науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної академії Національної гвардії України, доктор військових наук, професор; **Назаренко О. Л.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Лиходій О. В.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЗА УМОВ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

В сучасному світі різні сили здійснюють спроби використання інформаційного впливу з метою маніпулювання свідомістю мас людей. На сьогодні виникла необхідність інформаційного протиборства, складовими якого є: інформаційне забезпечення, інформаційна протидія і інформаційний захист. Але науково-методологічний бік теорії інформаційного протиборства, ще на етапі розроблення.

В якості основних об'єктів впливу під час інформаційної протидії використовуються: мережі зв'язку і інформаційно-розрахункові мережі, що використовуються державними організаціями при виконанні керівних функцій; військова інформаційна інфраструктура під час виконання завдань керівництва військами; засоби масової інформації та інше.

Соціальні мережі є новим соціальним інструментом, що використовується в інтересах активізації протестних настроїв, координації дій протестувальників, інформуванні міжнародної спільноти про події, що відбуваються (Туніс, Єгипет). Таким чином спілкування в Twitter або Facebook створює у людей відчуття співпричасності а викладення фото або відеороликів забезпечує ефект присутності. Завдяки цьому про події, що відбуваються, миттєво дізнаються мільйони людей, які бажають долучитись до боротьби (січень-березень арабські країни). Така ситуація типова для будь-якої території, ураженої масовими заворушеннями.

Сили охорони правопорядку, задіяні до виконання військових завдань або під час участі у припиненні масових заворушень, мають безліч супутніх проблем, які доводиться вирішувати самостійно або із залученням цивільних (місцевого населення, представників органів місцевої влади, місцевих неформальних лідерів, міжнародних або неурядових організацій). Це стало однією із причин створення групи цивільно-військового співробітництва (ЦВС), рішення було прийнято командувачем Національної гвардії України у квітні 2017 року. Цивільно-військове співробітництво впроваджене за стандартами НАТО, і є невід'ємною

складовою сучасних операцій під егідою НАТО, ЄС та ООН та є важливим інструментом командира у досягненні кінцевої мети операції.

Основними завданнями групи ЦВС Національної гвардії України під час участі у припиненні масових заворушень є:

– здійснення заходів інформаційної підтримки діяльності НГУ;

– формування позитивної громадської думки і забезпечення сприятливих умов для виконання військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії покладених на них завдань;

– проведення заходів з формування позитивної громадської думки щодо діяльності Національної гвардії України, зокрема під час участі в антитерористичних операціях, під час введення правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, операціях з підтримання миру і безпеки та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

– участь в аналізі соціально-політичної, економічної, релігійної, демографічної, екологічної, санітарно-епідеміологічної обстановки та прогнозування її впливу на виконання військовими частинами (підрозділами) НГУ завдань за призначенням.

Таким чином, формування Національної гвардії України у відповідь на спроби інформаційного впливу на людей з боку зацікавлених сил, отримала сучасні групи цивільно-військового співробітництва, які на всіх етапах проходження масових заворушень виконують завдання з інформаційного протиборства. Це у значній мірі вплине на швидкість припинення масових заворушень (або взагалі на їх недопущення) і на зменшення затрат (сил і засобів) під час виконання завдань за призначенням формуванням Національної гвардії.

УДК 629.113

Дюндик С. М., доцент кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЖИВЛЕННЯ ДИЗЕЛЬНОГО ДВИГУНА МАГІСТРАЛЬНОГО АВТОМОБІЛЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Розглядаються напрямки щодо поліпшення паливних і екологічних показників дизельного двигуна на прикладі магістрального автомобіля спеціального призначення за рахунок переведення на стислий природний газ. Запропонована розробка дозволить зменшити димність відпрацьованих газів; заощаджувати до 80 % дизельного палива за рахунок заміщення його газом; можливість швидкого переведення з одного палива на інше і навпаки; підвищити моторесурс двигуна в середньому на 20...30 %.

Аналіз стану питання показав, що переведення автомобільного транспорту з нафтових палив на стислий природний газ (СПГ) має безліч переваг, а саме:

зниження витрат нафтових запасів країни, поліпшення екології, особливо у великих містах, підвищення ресурсу автотранспорту. Потрібна активна стимуляція з боку держави для впровадження стислого природного газу в якості заміни нафтових видів палив.

З точки зору практичного застосування в сучасних умовах найбільш реальним способом переведення дизеля на стислий природний газ є здійснення його роботи за газодизельним процесом, тобто при поданні газу (основного виду палива) у впускний колектор і займання газо-повітряної суміші невеликою запальною дозою дизельного палива, що поступає в циліндри через штатну паливну систему.

Використання в якості палива для дизеля СПГ сприяє зниженню вмісту сажі у відпрацьованих газах, практично до нульової концентрації.

Однією з важливих умов розробки є те, що в конструкції самого двигуна автомобіля і системи подачі палива не вносяться істотних змін.

Мета досліджень: поліпшення експлуатаційних показників дизельного двигуна магістрального автомобіля спеціального призначення за допомогою застосування СПГ в якості моторного палива.

Короткий опис розробки. Модернізована система живлення автомобіля типу МАЗ-6400 за рахунок застосування природного газу в якості основного палива - 80 % і запального дизельного палива - 20 %.

Запропонована розробка дозволить:

- зменшити димність відпрацьованих газів;
- заощаджувати до 80 % дизельного палива за рахунок заміщення його газом;
- можливість швидкого переведення з одного палива на інше і навпаки;
- підвищити моторесурс двигуна в середньому на 20...30 %.

Сфера застосування розробки. Магістральні автомобілі спеціального призначення для виконання службово-бойових завдань Національної гвардії України.

Новизна розробки. Для заправки автомобіля газом використовуються металопластикові балони, які кріпляться на рамі за кабіною автомобіля. Окрім балонів в модернізований варіант автомобіля для роботи на газі входить серійна газорозподільна апаратура.

Оцінка можливості реалізації розробки. Основними споживачами запропонованої розробки можуть бути як підрозділи Національної гвардії України, так юридичні та фізичні особи, що займаються вантажоперевезеннями.

Заверуха Г. В., викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ"; **Баканов К.Л.**, викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ"; **Кумпан О.О.**, викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ".

ІНЖЕНЕРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА ОБОРОНИ ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ І КОМУНІКАЦІЙ

Аналіз охорони та оборони об'єктів у збройних конфліктах включаючи ООС показує, що основними складовими системи безпосередньої охорони та оборони об'єкта є: підсистема виявлення – чатові (чергові сили), ТЗО, сигнальні міни (СМ); підсистема ураження диверсантів – це штатна зброя підрозділу охорони та оборони об'єкта (стрілецька зброя), електризовані та МВЗ.

Інженерне забезпечення охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій включає: фортифікаційне обладнання районів (позицій), які займають підрозділи охорони та оборони об'єктів, улаштування, утримання інженерних загороджень для їх прикриття, виконання інженерних заходів з маскування.

Для ФО позиції обладнується колективне укриття (бліндаж). Стіни бліндажа обладнуються із фундаментних блоків, стінових панелей, цегляної (кам'яної кладки). Зверху на стіни укладаються залізобетонні плити перекриття та засипаються ґрунтом. Споруди для ведення вогню з автоматів (кулеметів, гранатомета, снайперської гвинтівки тощо) обладнуються протиосколковими козирками. Протиосколкові козирки улаштовуються шляхом укладки зверху окопів залізобетонних елементів з подальшим засипанням їх ґрунтом. Для обладнання бойових казематів використовуються залізобетонні вироби. Амбразурні коробки викладаються мішками з ґрунтом. Перекриті ходи сполучення прокладаються від бліндажа до кожної вогневої споруди, а також у тил.

Досвід бойових дій у збройних конфліктах та проведення ООС засвідчує, що основу позицій охорони та оборони об'єктів складають взводні, ротні опорні пункти, сторожові застави, позиції вогневих груп, КПП, блок-пости. Для ФС використовуються окопи з протиосколковими козирками, збірні залізобетонні кулеметні споруди промислового виготовлення (СПС, СПМ, ВС-1), вогневі споруди з місцевих матеріалів, як несучі елементи – листові та хвильові сталі, металеві труби та інший прокат, мішки з ґрунтом тощо. Для влаштування бліндажів використовуються об'ємні залізобетонні вироби – стінові та фундаментні блоки, плити перекриття, елементи каналізаційних криниць, прохідних колекторів, малогабаритні залізобетонні елементи. Принципово новим є зведення бліндажу – споруди закритого типу, що забезпечує захист і відпочинок особового складу у польових умовах під час тривалого перебування у займаних районах.

Для охорони та оборони стаціонарних об'єктів обладнуються спостережні

вежі, які забезпечують огляд території об'єктів і підступів до них. Вони обладнуються на існуючих будівлях, а також виготовляються з металевих конструкцій. Висота спостережної вежі повинна бути не менше 5 м. На оглядових вежах обладнуються вогневі позиції для кулеметників та снайперів. Для захисту особового складу, який виконує завдання на спостережних вежах, вони обкладаються ззовні мішками з ґрунтом. Для запобігання ураження особового складу, який несе службу на спостережній вежі, гранатами, вони ззовні повинні закриватися металевою сіткою.

Для попередження проникнення противника на територію об'єктів по їх периметру обладнуються спостережні пости, які обладнуються в місцях, що забезпечують огляд території вздовж огорожі периметру і в межах видимості між постами. Обладнання посту включає: спостережну вежу, запасний пункт спостереження, вогневі позиції.

Запасний пункт спостереження обладнується на відстані до 50 м від основного. При цьому, як правило, використовуються дахи будівель, земляні насипи, верхні частини ФС. На них в обов'язковому порядку обладнуються вогневі точки та здійснюється маскування.

Вогневі позиції на спостережних постах обладнуються з підручних матеріалів (ящики з під боєприпасів, уламки бетонних конструкцій тощо) і мішків з землею. Вони повинні забезпечувати ведення вогню у разі кругової оборони. Споруди кругового обстрілу мають можливість переносити вогонь на будь-який напрямок, тому мають важливу тактичну перевагу перед спорудами з обмеженим сектором обстрілу.

Для вогневих споруд кругового обстрілу пропонується обладнувати перекриті окопи на 1-2 стрільців з елементів промислового виготовлення та місцевих матеріалів: дерев'яних елементів, земленосних мішків, залізобетонних конструкцій, сталевих прокату, кріпильних деталей.

Конструкція окопу розрахована на вертикальне навантаження від вологого ґрунту товщиною не менше 50 см (захист від вибуху гранати безпосередньо на перекритті окопу). Зазначена споруда має одяг крутості. У разі відсутності одягу крутості виникає руйнування ґрунтових стінок споруди через навантаження перекриття на верхню частину окопу, вплив дощу та вібрації ґрунту від вибуху гранат. Стінки окопу укріплюються елементами з хвильової сталі. Розміри перекриття становлять 3,0 x 3,0 м, що дозволяє на висоті 0,3 м утворити козирок над столом для зброї, який захищає особовий склад від осколків.

Отже, аналіз досвіду бойових дій та збройних конфліктів, проведення ООС, свідчить, що інженерне забезпечення при проведенні охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій потрібно постійно вдосконалювати та тримати в належній формі.

УДК 614.8

Іванець Г. В., докторант Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент; **Горєлишев С. А.**, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент.

СИСТЕМНИЙ ПРОЦЕС СУМІСНОГО ВИЯВЛЕННЯ ЗАГРОЗИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ РЕАГУВАННЯ

Практика останніх років наочно показує сильний негативний вплив на економіку країн різноманітних надзвичайних ситуацій, що вимагає адекватного реагування сил цивільного захисту, Національної гвардії та інших силових відомств щодо попередження або ліквідації їх наслідків з найменшими втратами. Аналіз фактографічної інформації про надзвичайні ситуації в Україні показав, що протягом останніх років спостерігається стійка тенденція до зменшення загальної кількості надзвичайних ситуацій та їх складових відповідно за видами, рівнями і регіональним розподілом, але рівень наслідків від них залишається практично незмінним та досить високим для більшості регіонів України. Так, наприклад, тільки за останні 5 років в державі сталося 795 НС, внаслідок яких загинуло 1266 людей, постраждало 5213 людей, завдано матеріальних збитків державі майже на 1599 млн. грн. Наявність в Україні значних територій з несприятливим природним впливом та схильністю до проявів небезпечних природних явищ підсилює гостроту проблеми забезпечення національної безпеки держави з метою сталого розвитку країни. Тому зниження кількості надзвичайних ситуацій, зменшення числа загиблих та постраждалих, а також скорочення збитків є складною науково-практичною проблемою, вирішення якої може бути одержано лише на основі використання системного підходу. Без використання системного підходу вирішення зазначеної проблеми буде однобічним і недостатньо ефективним. Про це свідчать щорічні дані щодо надзвичайних ситуацій в Україні. Разом з тим світовий досвід показує, що краще попередити надзвичайні ситуації, ніж боротися з їх наслідками. При цьому попередження надзвичайних ситуацій розглядається у якості першочергового кроку при забезпеченні національної безпеки держави. У зв'язку зі складністю, великим різноманіттям, значною невизначеністю процесів та їх взаємозв'язків, що призводять до виникнення надзвичайних ситуацій, використання відомих аналітичних методів і підходів суттєво обмежують потенційні можливості щодо вирішення проблеми попередження надзвичайних ситуацій. На сучасному етапі попередження надзвичайних ситуацій повинне розглядатися як складний системний процес, що має багаторівневу структуру з відповідними взаємозв'язками та властивостями. Це означає, що попередження

надзвичайних ситуацій в першу чергу слід розглядати як складний сумісний процес запобігання та пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій. При цьому запобігання надзвичайних ситуацій повинне бути спрямованим на регулювання техногенної, природної та соціальної безпеки, оцінку загрози виникнення та реагування на надзвичайні ситуації. Процес пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій повинен бути спрямований в першу чергу на забезпечення готовності реагування підрозділів цивільного захисту ДСНС України, Національної гвардії України та інших силових відомств. Разом з тим готовність до реагування повинна бути адекватною рівням та характеру загроз від надзвичайних ситуацій. Слід зазначити, що на теперішній час підрозділи цивільного захисту розподілені по території України в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць. При цьому кожній з них властиві різні рівні техногенної, природної та соціальної небезпек. Не врахування цього практично обмежує можливості щодо забезпечення готовності реагування підрозділів цивільного захисту адміністративно-територіальних одиниць на різні рівні надзвичайних ситуацій.

Таким чином, на теперішній час попередження надзвичайних ситуацій слід розглядати як складний системний процес, пов'язаний з сумісним виявленням загрози їх виникнення та забезпеченням готовності підрозділів реагування. Однак відомі методи попередження надзвичайних ситуацій володіють обмеженими можливостями щодо сумісного виявлення загроз їх виникнення та оцінки готовності підрозділів реагування. Це породжує протиріччя – з одного боку це необхідність розглядати попередження надзвичайних ситуацій як складний системний процес, пов'язаний з сумісним їх виявленням та забезпеченням готовності реагування, а з другого боку – обмежені можливості для цього наявних методів. Перспективним напрямком розв'язання цієї проблеми є розробка комбінованих методів попередження надзвичайних ситуацій шляхом сумісного прогнозування їх кількості та оцінки готовності підрозділів реагування.

УДК 62.192

Іванченко А. О., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, майор; **Іванченко О. В.**, доцент кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент.

ПІДТРИМАННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ТЕХНІКИ ІНЖЕНЕРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Успішне виконання завдань, покладених на війська досягається підтриманням постійної бойової готовності з'єднань, військових частин і

підрозділів. Виконання службово-бойових завдань підрозділами неможливо без застосування інженерної техніки.

У зв'язку з різким підвищенням вартості озброєння і військової техніки через їхнє значне ускладнення, а також збільшенням матеріальних витрат на забезпечення бойової підготовки і бойових дій військ, необхідне ретельне наукове обґрунтування військово-економічних рішень, у тому числі і при розробці, випробуваннях, виробництві й експлуатації озброєння і військової техніки. При цьому, необхідно оцінити та спрогнозувати сучасний рівень експлуатаційної надійності, зокрема, інженерної техніки.

У відомих роботах не наведені залежності та данні по оцінці рівня експлуатаційної надійності інженерної техніки та не коректно виражені складові комплексного показника боєготовності.

Надійність інженерної техніки характеризується великою кількістю показників, що на неї впливають. У залежності від впливу режимів експлуатації, рівень експлуатаційної надійності інженерної техніки постійно змінюється.

Експлуатаційну надійність інженерної техніки розглянуто, як складну подію, що складається із кількох незалежних подій, які відтворені одночасно. Запропоновано при перевірці технічного стану, в якості показника експлуатаційної надійності інженерної техніки, використовувати комплексний показник надійності – коефіцієнт оперативної готовності.

Розраховано значення показників коефіцієнту оперативної готовності, коефіцієнту оперативності, коефіцієнту бойової готовності та побудовано графіки залежності цих показників.

За допомогою отриманих залежностей можна визначити комплексний показник експлуатаційної надійності інженерної техніки військової частини (підрозділу), при перевірці її технічного стану, більш точно.

УДК623+355/359

Індиков С. М., викладач кафедри РХБ захисту факультету РХБ захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", майор;
Баздирев І. С., курсант факультету РХБ захисту Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", солдат.

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ОПТИКО-ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РХБ РОЗВІДКИ АТМОСФЕРИ

Відповідно вимог Стратегії національної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 12.02.2007 року № 105/2007, процес розвитку системи РХБ захисту ЗС України, зокрема військ РХБ захисту має містити розроблення новітніх техніки й обладнання та оснащення ними відповідних підрозділів.

Радіоактивне, хімічне та біологічне забруднення, зокрема хмара забрудненого повітря, що утворюється внаслідок застосування зброї масового ураження або зруйнувань потенційно небезпечних об'єктів, суттєво впливають на боєздатність військ і безпеку цивільного населення та потребують проведення РХБ розвідки для виявлення фактичної РХБ обстановки.

Під час бойових дій або руйнувань радіаційно та хімічно небезпечних об'єктів існує висока ймовірність виникнення ситуацій, коли проведення РХБ розвідки штатними силами та засобами є дуже складним або взагалі неможливим завданням.

Критично важливою є вимога постійного та безперервного отримання інформації про РХБО у режимі реального часу. Така вимога обґрунтовується високим ступенем впливу динаміки зміни рівнів хімічного забруднення місцевості на адекватність прийняття рішення та формулювання задуму бою, а за умов застосування хімічних боєприпасів із невідомою токсичною сполукою або у разі аварії на РХНО, що характеризується постійними нерівномірними викидами компонентів і має флуктуаційний неперіодичний характер, набуває визначальної ролі.

Аналітичний огляд ТТХ РХМ показує, що можливості штатних машин РХБ розвідки ЗС України та відповідних підрозділів щодо ведення РХБ розвідки обмежені запасом ходу РХМ та запасом індикаторних засобів та складають відповідно до 40 км/год по радіаційній розвідці, 8 - 12 км/год – по хімічній розвідці. Одна машина без перезарядки може виконувати задачу на протязі не більше 6 годин.

Таким чином, актуальною є задача розробки технічної системи для дистанційного виявлення радіаційної та хімічної обстановки в режимі реального часу.

Метою роботи є розробка моделі оптико-електронної системи для дистанційної РХБ розвідки атмосфери на основі аналітичного огляду сучасних оптико-електронних систем дистанційного зондування забруднень атмосфери. У основу побудови розробленої в системі покладений модульний принцип, який передбачає, що система включає декілька модулів, а саме:

- модуль контролю забруднення атмосферного повітря;
- модуль збору і передачі інформації (по мережі Internet, по каналу RS-232, по радіоканалу);
- модуль зберігання і обробки інформації;
- центр надання інформації.

Модуль контролю забруднення атмосферного повітря містить датчики вмісту речовин в повітрі та виконаний таким чином, що можливе використання інших датчиків та програмного забезпечення, залежно від природи речовин, що забруднюють атмосферне повітря у місці розташування модулю. Модуль розташовується як поблизу джерел викидів, так і навколо відповідних об'єктів району та елементів цивільної інфраструктури.

Модуль збору і передачі інформації призначений для збору інформації про ступінь забруднення навколишнього середовища і формування каналу зв'язку для передачі інформації на модуль зберігання і обробки інформації.

Після прийому інформації про ступінь забруднення атмосферного повітря модуль здійснює передачу даних на модуль зберігання і обробки інформації по мережі Internet, по каналу зв'язку RS-232) або по радіоканалу. Вся інформація поступає в центр надання інформації через модуль зберігання та обробки інформації.

Для збільшення дальності дії пропонується використовувати формувач, що є оберненою телескопічною системою або Кеплера, або Галілея. Використання формувача дозволяє при оптимальній атмосфері збільшити дальність дії приладу до 8 км. при енергіях випромінювача ~ 1 Дж.

Основою системи наведення є портативний комп'ютер. До системи реєстрації відносяться також три пари фотоприймачів. Перші три вимірюють випромінювання, що прийшло, на трьох довжинах хвиль (9,22мкм, 10,6 мкм, 9–13,5 мкм), друга трійка служить для вимірювання випромінювання, що пішло, на цих довжинах хвиль.

Таким чином переваги запропонованої машини РХБ розвідки полягають у:

- підвищенні оперативності та точності проведення РХБ розвідки;
- можливості в режимі реального часу без попереднього відбору проб контролювати динаміку зміни РХБ обстановки у певному районі без постійного контролю з боку оператора;
- меншій ймовірності факту ураження РХМ засобами ВТЗ противника у порівнянні із штатними РХМ;
- прийнятної вартості виготовлення та експлуатації (вітчизняними установами) запропонованих систем у порівнянні зі штатними засобами.

УДК 657.1.012.1

Каплун С. О., начальник кафедри технічного та тилового забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент, полковник; **Карпенко М. Ю.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РЕМОНТУ РЕЧОВОГО МАЙНА У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Речове забезпечення, як складова матеріального забезпечення, займає одне з важливих місць у задоволенні побутових потреб військовослужбовців і має велике значення для збереження їхнього здоров'я, підтримки необхідного морально-психологічного стану.

Однією з найважливіших складових речового забезпечення є належна організація експлуатації та своєчасного та якісного ремонту речового майна силами та засобами військових частин Національної гвардії України.

Належна організація системи експлуатації та ремонту дозволяє накопичувати запаси постільної та натільної білизни, робочого одягу, створити та підтримувати на належному рівні обсяги підмінного фонду, а через повернення до експлуатації після ремонту предметів речового майна, що вислужили встановлені терміни – заощаджувати державні кошти на інші більш важливі цілі. Відповідно завдання щодо якісного планування та обліку ремонту речового майна є складовою частиною управлінської діяльності речової служби військової частини.

Нагальною проблемою з питань організації ремонту речового майна – є відсутність сучасних інструкцій, методичних та практичних рекомендацій щодо його організації у військовій частині Національної гвардії України. На сьогоднішній день у нормах забезпечення речовим майном наявна певна кількість предметів речового майна та взуття які вироблені по сучасним технологіям та з новітніх матеріалів – це у свою чергу вимагає нових, сучасних підходів до організації ремонту речового майна з застосуванням відповідних технічних засобів та ремонтних матеріалів.

Таким чином основним завданням дослідження було розробка сучасної інструкції з організації ремонту речового майна та взуття у майстерні військової частини Національної гвардії України.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у необхідності розробки та вдосконалення навчально-методичного забезпечення спеціальної підготовки фахівців речової служби та нормативно-правового забезпечення організації ремонту речового майна у військовій частині. Національної гвардії України, розроблення варіантів автоматизації обліку ремонту речового майна у військовій частині, впровадження даного досвіду у практику речового забезпечення службово-бойової діяльності частин та підрозділів Національної гвардії України.

УДК 621.356

Касімов А. М., начальник кафедри озброєння та стрільби Військового інституту танкових військ НТУ "ХП", полковник; **Горбов О. М.**, доцент кафедри озброєння та стрільби Військового інституту танкових військ НТУ "ХП", кандидат технічних наук, підполковник.

ПОШУК РАЦІОНАЛЬНИХ ШЛЯХІВ ТЕХНІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СТАБІЛІЗАТОРА ОЗБРОЄННЯ 2Е36

Актуальність теми обумовлюється тим, що внаслідок достатнього ускладнення схемних і конструктивних рішень систем озброєння, які застосовуються у секторі оборони і безпеки України, існуючі методи

діагностування виявляються мало ефективними. Головним недоліком принципових (монтажних) схем є те, що в них відображаються не логічні зв'язки між елементами діагностування, а функціональні зв'язки і склад комплектуючих елементів. Тому, з метою покращення практичних умінь і навичок екіпажів бойових машин та інженерно-технічного персоналу, є актуальним створення бази алгоритмів діагностування стабілізаторів БМП-2.

Аналіз останніх досліджень дозволяє зробити висновок, що діагностування складних систем ґрунтується на традиційних методах діагностики. Практика показує, що освоєння військового ремонту системи озброєння, є одним із найважливіших питань щодо підтримання високої боєготовності зразка озброєння і неможливе без якісного аналізу системи по-елементно та в цілому. При значній кількості елементів в системі та виникненні в ній несправностей важко виділити логічні зв'язки між елементами схеми та безпосередні причини, що їх викликають. Враховуючи, що Збройні Сили України та Національна гвардія України мають на озброєнні бойову машину піхоти БМП-2, виникає необхідність проведення діагностики та військового ремонту систем управління вогнем цих машин. Зазвичай, діагностування складних систем ґрунтується на традиційних методах діагностики. Ці методи містять в собі методики використання принципів і монтажних схем та зведених в певну систему можливих несправностей і неполадок (діагностичних таблиць).

Аналіз стабілізатора 2Е36 показує, що гнучкий зворотній зв'язок в даному зразку забезпечується чотирма гіротахометрами та одним тахогенератором, сума сигналів від яких дозволяє отримати кут неузгодження між лінією візування прицілу та віссю каналу ствола гармати. Оптимізація зворотного зв'язку передбачає скорочення кількості гіротахометрів з чотирьох до двох, що дозволить збільшити запас потужності і дасть більше можливостей для подальшої модернізації стабілізатора. Прискорення розгону виконавчого двигуна можливо здійснити за допомогою встановлення конденсаторної батареї.

Оскільки стабілізація озброєння БМП-2 є швидкісною, основну функцію в її здійсненні відіграють гіротахометри (ГТ). Сигнали з ГТ-ВН та ГТ-ГН проходячи через інтегратор утворюють кут неузгодження, крім того вони розгалужуються і сигнали пропорційні швидкостям гармати і башти поступають на суматори. З ГТ-К на суматор поступає сигнал пропорційний швидкості башти у вертикальній площині, а з ГТ – сигнал пропорційний швидкості гармати відносно башти.

Проте на даному етапі розвитку техніки цього типу можна вважати недоцільним використання такої кількості гіротахометрів, особливо враховуючи те, що в нових стабілізаторах серії СВУ-500 їх кількість зменшена до двох. Також важливим аргументом в цьому напрямку виступає енергозатратність. Гіротахометри живляться напругою 36 В частотою 400 Гц від перетворювача напруги ПТ-200Ц. Потужність, яка затрачається на живлення кожного складає близько 20 Вт. Тому скорочення їх кількості дозволить збільшити запас потужності, тим самим дасть більше можливостей для подальшої модернізації

стабілізатора. Проведений аналіз дозволяє отримати необхідні для перепідключення гіротахometrів ГТ-ВН та ГТ-ГН дані, виходячи з яких авторами розроблена схема підключення гіротахometrів з урахуванням скорочення їх кількості та структура раціональної технічної діагностики стабілізатора.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1 Стабілізатори гармати і башти являють собою замкнені системи автоматичного регулювання, які ґрунтуються на принципі регулювання по відхиленню регульованої величини від заданого значення. Об'єктами регулювання в цих системах стабілізації являється гармата і башта, а регульовані величини – їх кутові швидкості.

2. Оптимізація зворотного зв'язку передбачає скорочення кількості гіротахometrів з чотирьох до двох, що дозволить збільшити запас потужності і надає більше можливостей для подальшої модернізації стабілізатора. Прискорення розгону виконавчого двигуна можливо здійснити за допомогою встановлення конденсаторної батареї.

3. Найбільш довгостроковим етапом в процесі відновлення справності складних систем є процес пошуку елементів які відмовили. Схема раціональної технічної діагностики передбачає основні алгоритми для проведення діагностичного процесу стабілізації башти і гармати, що дозволяє проводити пошук неполадок з максимальною ефективністю.

УДК 623

Кужелович В. І., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДВОЗУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ В ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Одним із головних завдань в Операції Об'єднаних сил (ООС) є підвезення матеріальних засобів (МЗ), що здійснюється з метою поповнення їх витрат і втрат, а також створення встановлених запасів цих засобів.

Організація підвезення МЗ включає:

- планування;
- підготовку транспортних засобів;
- підготовку матеріальних засобів до перевезення;
- організацію вантажно-розвантажувальних робіт;
- виконання перевезень та управління ними.

Досвід воєнного конфлікту вказує на те, що в сучасних умовах результат ведення бойових дій значною мірою залежить від якісного своєчасного та повного їх матеріального забезпечення.

Розглядаючи ланки підвозу вантажів з позицій організації та управління військовими автомобільними перевезеннями, можна помітити, що будь-яка ланка, яких би вона не була розмірів, являє собою сукупність засобів і шляхів сполучення, а також навантажувальних і розвантажувальних пунктів, підрозділів аналізу, планування і управління процесами підготовки і доставки МЗ.

Нинішня ООС на Донбасі в цьому плані дуже яскраво і переконливо демонструє, що українські силовики (і держава в цілому) живуть поняттям ХХІ-го, століття, йдучи шляхом централізованого постачання МЗ.

Закладаючи в систему постачання принципи централізації і максимальної спрощеності, що зараз є таким актуальним в процесі проведення ООС. Наші силовики зараз отримали унікальну можливість обкатувати нові принципи і методи постачання в реальних бойових умовах. При цьому ми бачимо, що існуюча система постачання потребує відповідної моделі опису.

Однією із найбільш прогресивних систем організації перевезень є централізовані перевезення МЗ, що забезпечують:

- раціональне використання автомобільного транспорту;
- підвищення експлуатаційних і виробничих показників роботи автомобільного транспорту;
- скорочення термінів доставки МЗ військовим частинам, що обслуговуються;
- можливість широкого застосування пакетів і контейнерів;
- використання порожнього пробігу військової автомобільної техніки для перевезення в попутному напрямку вантажів інших військових частин гарнізонів;
- скорочення кількості особового складу й автомобільного транспорту, що залучаються для виконання військових автомобільних перевезень.

Сутність централізованих перевезень полягає в тому, що автомобільний транспорт використовується за єдиним планом в інтересах усіх військових частин угруповання згідно із затвердженими командувачем графіком та схемою .

Формулювання завдання побудови моделі функціонування системи централізованого підвезення вантажу проводиться таким чином.

Є система доставки МЗ з одним центральним і безліччю периферійних пунктів, з'єднаних між собою транспортною мережею. На постах навантаження зосереджений транспортно-однорідний вантаж. Щодня в систему надходять заявки на перевезення такого вантажу. В залежності від ситуації, або проєктованої організації перевезень конфігурація гілок системи відповідає радіальним транспортним схемам помашинних відправок.

Основна мета реалізації моделі функціонування централізованого підвезення полягає в тому, щоб здійснити доставку МЗ в заданий інтервал часу раціональною кількістю транспортних засобів.

Для досягнення поставленої мети на кожному етапі реалізації розрахунків по моделі необхідно вирішення локальних завдань, визначення черговості виконання завдань (оборотів) по гілках системи таким чином, щоб здійснити доставку МЗ

раціональною кількістю транспортних засобів з мінімальними простоями учасників транспортного процесу в очікуванні виконання операцій.

Скоротити непродуктивні простої як постів навантаження (розвантаження), так і автомобілів можна шляхом організації відправок в такій послідовності, яка забезпечила б їх рівномірне повернення в центральний пункт системи і рівномірний розподіл відправок, які направляються на адресу одного і того ж периферійного пункту, за часом роботи системи, з урахуванням всіх обмежень.

Наприклад, при призначенні відправки автомобілю може віддаватися пріоритет відправці з найбільшою кількістю невивезеного вантажу або з найбільшою тривалістю виконання (інтегрованим показником даних пріоритетів є величина виконуваної по кожній гілці транспортної роботи). Іншими словами, при розрахунках на моделі повинна бути передбачена система пріоритетів вибору відправок для розгляду можливості їхнього включення в загальний план перевезень. При цьому повинні дотримуватися умови незайнятості обслуговуючих постів вантажних пунктів системи, виконання режиму роботи і технологічних перерв, наявність в даний момент готового до завантаження автомобіля відповідного типу.

Процес перевезення МЗ в системі необхідно розглядати в динаміці як конвеєр, що володіє певною ритмічністю, в якому беруть участь три основних ланки: периферійний пункт; рухомий склад; центральний пункт. Конвеєр за добу планується у вигляді розкладу з таким розрахунком, щоб від кожного периферійного пункту МЗ були доставлені обов'язково в певному інтервалі часу. Відправлення автомобілів від центрального пункту на периферію повинна плануватися в послідовності, що забезпечує їх повернення назад не раніше ніж через інтервал часу розвантаження одного автомобіля.

Завдання складання розкладу для описуваної системи відноситься до класу комбінаторних задач. Розмірність реального завдання не дозволяє вирішувати її точними методами. Очевидно, існує незліченна безліч варіантів розкладів, а трудомісткість обчислень значно перевищує продуктивність сучасних ЕОМ. Вирішувати такі завдання в прийнятне для оперативного планування час можна тільки з використанням евристичних алгоритмів.

Огляд виконаних раніше в цій галузі робіт показав, що в наявному арсеналі обчислювальних засобів відсутні розробки, призначені для побудови математичної моделі функціонування даної системи доставки МЗ, які б враховували дискретність і дійсні закономірності протікання транспортного процесу. Тому виникає необхідність розробки спеціального евристичного алгоритму для вирішення зазначеного завдання.

УДК 623

Кужелович В. І., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

АЛГОРИТМ УТРИМАННЯ АВТОБРОНЕТАНКОВОЇ ТЕХНІКИ В СПРАВНОМУ СТАНІ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

Серед основних факторів, які впливають на високу бойову готовність частин і підрозділів Національної гвардії України (НГУ) є технічний стан автобронетанкової техніки (АБТ). Важливою умовою ефективного використання АБТ за призначенням є підтримання її систем у технічно справному стані. Для цього призначена система технічного обслуговування і ремонту (ТОіР), що є профілактичним заходом і проводиться у плановому порядку. Однак велике розсіяння параметрів технічного стану АБТ у процесі експлуатації під дією багатьох чинників приводить до того, що така система не може забезпечити заданої тривалості роботи техніки до чергового планового технічного обслуговування або ж навпаки не забезпечує повного використання ресурсу безвідмовної роботи АБТ.

Із аналізу виконання завдань в Операції Об'єднаних сил (ООС) при використанні АБТ підрозділом НГУ в умовах експлуатації що постійно змінюються, не завжди є можливість проведення планових ТОіР, немає можливості визначити наскільки змінився технічний стан техніки, який її залишковий ресурс, визначити час та пробіг до чергової профілактики.

Такого недоліку позбавлена система ТОіР за технічним станом, в основу якої покладено контроль стану автомобіля із використанням діагностичних засобів і проведення технічного обслуговування та ремонту залежно від цього стану.

Одним із перспективних напрямів розвитку системи ТОіР за технічним станом є впровадження засобів вбудованої діагностики. Сучасні системи діагностування технічного стану техніки завдяки бортовим комп'ютерам та системі вбудованих датчиків попереджують водія про несправності із зазначенням місця їх виникнення це економить кошти і час на діагностику під час ТО. Проте вартість таких систем є досить високою, і тому їх використання на сьогоднішній день не знайшло широкого застосування. Така ситуація зумовлює пошук альтернативних шляхів підтримання техніки у працездатному стані.

Забезпечення працездатності АБТ під час виконання службово-бойових завдань особливо актуальне для техніки, що використовується сьогодні в зоні ООС. Така техніка в основному обладнана елементарними контрольно-вимірювальними приладами, в той час як вимоги з вчасності виконання бойових завдань роблять недопустимими вимушені зупинки через відмови в період між плановими ТО.

Враховуючи складнощі переходу до системи обслуговування техніки за технічним станом, підтримувати працездатність АБТ вбачається у вдосконаленні діючої планово-попереджувальної системи ТО і Р.

Уникнути вищевказаних недоліків планово-попереджувальної системи ТО і Р можливо шляхом прогнозування ресурсу їх безвідмовної роботи. Водночас це дозволить наблизитись до системи ТО і Р за технічним станом.

Для розробки алгоритму підтримання АБТ у працездатному стані необхідно усунути виявлений недолік існуючих методик, а також розробити алгоритм визначення впливу кожного елементу техніки на її працездатність в цілому. Це дозволить в майбутньому проводити розрахунок рівня безвідмовності АБТ після проведення додаткових робіт з підвищення працездатності.

Реалізація такого алгоритму дозволить запобігти вимушеним зупинкам техніки через відмови під час експлуатації, зокрема протягом виконання службово-бойового завдання, за рахунок запобігання відмовам шляхом вчасного інформування водія про можливі несправності та способи їх усунення.

Суть алгоритму підтримання працездатності АБТ в періоди між плановими ТО полягає у прогнозуванні часу її безвідмовної роботи залежно від напрацювання і терміну експлуатації та встановлення переліку додаткових профілактичних робіт для тих елементів, які найчастіше приводять до втрати технікою працездатності.

Питання про закономірності зміни показників працездатності технічних об'єктів у часі вивчає наука про надійність техніки, яка базується на фундаментальних математичних та природничих науках і широко використовує теорію ймовірностей та математичну статистику. У зв'язку із випадковим характером виникнення відмов проблема підтримання працездатності АБТ не може бути розв'язана у відриві від надійності окремих її вузлів і агрегатів.

Надійність є комплексною властивістю техніки і складається з безвідмовності, довговічності, ремонтпридатності і збереженості.

Безвідмовність техніки характеризує її здатність неперервно зберігати працездатний стан протягом певного часу або напрацювання. Оскільки властивість безвідмовності АБТ відповідає задачі, поставленій у цій статті, оцінювати працездатність техніки пропонується за показниками безвідмовності.

Показниками безвідмовності відновлюваних об'єктів (до яких відноситься АБТ, що найбільш часто нормуються, є: параметр потоку відмов та середнє напрацювання на відмову (середнє напрацювання між відмовами).

Експлуатацію АБТ можна описати у такий спосіб: у початковий момент часу техніка починає роботу і працює до відмови; після відмови відбувається її відновлення і техніка знову працює до відмови і т.д. Моменти відмов, без урахування часу відновлення, на вісі часу утворюють потік відмов. Такий потік відмов оцінюється параметром потоку відмов. Таким чином, оцінювати безвідмовність АБТ пропонується за параметром потоку відмов, що є

відношенням середньої кількості відмов техніки за досить мале її напрацювання до значення цього напрацювання.

Параметр потоку відмов визначається для техніки, яка розподілена на групи залежно від їх напрацювання та терміну перебування в експлуатації. За розрахованими значеннями параметрів потоку відмов будуються емпіричні залежності параметрів потоку відмов від напрацювання для техніки з різним терміном експлуатації, апроксимуються до відомих математичних функцій.

Допустиме значення параметра потоку відмов техніки візьмемо за критерій оцінки часу її безвідмовної роботи.

Переліки робіт з підвищення надійності АБТ встановлюється для тих елементів техніки, які, за результатами статистичного дослідження, найчастіше призводять до втрати останніми працездатності.

Інформація про те, наскільки зростає рівень надійності після проведення кожного виду робіт, тобто в якій мірі безвідмовність окремих елементів впливає на загальну безвідмовність АБТ, дозволить проводити додаткові технічні обслуговування (ДТО) в обсягах, достатніх для підвищення працездатності техніки до необхідного рівня.

Вирішення проблеми експлуатаційної надійності – це резерв підвищення ефективності роботи АБТ. Кожна вимушена зупинка техніки внаслідок відмов окремих елементів спричиняє втрату боєвої готовності. Особливо це стосується АБТ, які зайняті в ООС.

Тому спосіб реалізації вказаного алгоритму полягає у забезпеченні безвідмовності роботи техніки під час виконання умовного завдання, протягом якого відновлення її технічного стану не допускається.

АБТ складається з багатьох складних систем. Кожна така система призначена для виконання певних функцій в техніці і має свої особливості роботи, а головне – втрати працездатності. Тому розрахунок надійності та прийняття рішення про необхідність подальших впливів пропонується проводити окремо для кожної системи АБТ.

Реалізація алгоритму підтримання працездатності АБТ під час експлуатації забезпечить підтримку заданого рівня надійності за рахунок попередження відмов шляхом визначення залишкового ресурсу безвідмовної роботи систем техніки та призначення оптимальних переліків додаткових робіт з підвищення працездатності елементів систем.

Реалізація алгоритму підтримання працездатності АБТ дозволить зменшити час простою техніки для усунення відмов за рахунок їх попередження, зменшити кількість поточних ремонтів і, відповідно, – забезпечити високу бойову готовність техніки.

УДК 351.75

Кулешов О. П., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Пташка С. Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ОСОБЛИВОСТІ СУВОРОЇ ІЗОЛЯЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОГО КОНТИНГЕНТУ В ХОДІ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ

З моменту приймання і до здачі засуджених начальник варти з конвоювання зобов'язаний забезпечити повну ізоляцію їх від сторонніх громадян, суворо нарізне розміщення їх у камерах транспортних засобів за видами режимів і категоріями, недопущення споєння ними злочинів, суворе і неухильне виконання встановленого режиму тримання.

Засудженими вважаються громадяни у відношенні яких вирок суду набув законної сили (набув чинності). Зрозуміло, що ті, хто вже засуджені і ті хто ще є підсудними повинні триматись при конвоюванні окремо. Тому потрібно якось розділяти засуджених за певними ознаками, класифікувати їх.

Метою класифікації засуджених є:

1. відокремлення ув'язнених від тих, хто в силу свого злочинного минулого чи негативних рис характеру загрожує негативним впливом на них;
2. поділ ув'язнених на категорії, що полегшує роботу з ними, з метою повернення їх до життя в суспільстві.

Система класифікації засуджених до позбавлення волі тісно пов'язана з класифікацією злочинів у кримінальному праві. Остання певною мірою визначає класифікацію засуджених. В цьому полягає єдність і взаємозалежність вказаних інститутів з точки зору оцінки характеру і ступеню суспільної небезпеки злочинів при призначенні і виконанні покарання.

До критеріїв класифікації засуджених до позбавлення волі можна віднести: вік, стать, тяжкість вчиненого злочину, строк призначеного покарання, форма вини, факт відбування в минулому покарання у вигляді позбавлення волі, визнання особи, яка має судимість за умисний злочин і вчинила новий умисний злочин, рецидивістом, громадянство.

Під поняттям "категорія" ми розуміємо розподілення засуджених по критеріям за класифікацією.

Класифікація засуджених є розподіл їх на більш-менш однорідні групи у відповідності зі специфічними ознаками (критеріями) в залежності від характеру і ступеня суспільної небезпеки вчиненого злочину, минулих судимостей, статі і віку з метою диференціації та індивідуалізації виконання покарання.

Для зручності виділимо чотири основних види критеріїв класифікації засуджених: фізіологічні; юридичні; педагогічні; психологічні.

Коротко розглянемо особливості та порядок застосування, визначених критеріїв, класифікації на практиці.

1. До фізіологічних критеріїв класифікації засуджених відносяться: стать; вік; стан здоров'я. За статтю засуджені класифікуються на чоловіків та жінок. За віком – на дорослих та неповнолітніх. За станом здоров'я – на працездатних, непрацездатних і хворих тяжким або хронічним захворюванням.

2. До юридичних критеріїв відноситься: тяжкість вчиненого злочину, особа засудженого і форма вини. За тяжкістю вчиненого злочину розрізняють чотири категорії засуджених: особи, які вчинили злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини.

3. До педагогічного критерію класифікації засуджених слід віднести і ступінь виправлення або ступінь соціальної занедбаності. За ступенем виправлення засуджені поділяються на тих, які стали на шлях виправлення, і на осіб, які довели своє виправлення. За ступенем соціальної занедбаності класифікація засуджених здійснюється на осіб, які порушують встановлений порядок відбування покарання, злісних порушників установленого порядку відбування покарання і на осіб, які виражають злісну непокору законним вимогам адміністрації виправної установи.

4. До психологічних критеріїв класифікації засуджених належать: тип особи і психічне ставлення до злочину, тобто визнання, чи невизнання нею своєї вини в чиненому злочині. За типом засуджені особи класифікуються за загальними ознаками – на холериків, флегматиків, сангвініків, меланхоліків.

На відміну від фізіологічних і юридичних критеріїв класифікації засуджених, які обов'язкового враховуються при прийнятті рішення судом, педагогічна і психологічна класифікація у своїй основі враховується адміністрацією кримінально-виконавчих установ під час проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.

Таким чином, значення класифікації засуджених полягає у тому, що вона обумовлює:

– окреме тримання різних категорій засуджених залежно від ступеня небезпечності і ступеня соціальної занедбаності;

– забезпечення реалізації принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарання; позбавляється негативний вплив засуджених, які через своє злочинне минуле та негативні риси характеру можуть шкідливо впливати на засуджених вперше;

– раціональне застосування примусових заходів стимулювання право слухняної поведінки;

– створення системи установ виконання покарання та забезпечення зміни умов відбування покарання залежно від ступеня виправлення та соціальної запущеності засуджених.

Відповідно врахування вищесказаного дозволяє варті:

– забезпечити ізоляцію засуджених від сторонніх громадян;

- окреме розміщення їх у камерах транспортних засобів за видами режиму та категоріями;
- недопущення вчинення ними злочинів та додержання встановленого режиму утримання.

УДК 358.421:355.426.4

Луньов О. Ю., заступник начальника гуманітарного факультету з навчальної роботи – начальник навчальної частини факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПЛАНУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Переваги безпілотних літальних апаратів (БЛА) проявляються у разі ведення повітряної розвідки, моніторингу поля бою, забезпечення вогневої підтримки сил Національної гвардії України (НГУ).

Виключно високі можливості БЛА щодо збору інформації забезпечуються завдяки досконалій розвідувальній апаратурі з потрібними характеристиками, спроможністю ведення безперервного цілодобового спостереження, високої живучості. У результаті вони значною мірою потіснили армійську розвідувальну авіацію і на цей час у розвинених країнах виконують до 80% завдань повітряної розвідки. Планується, що до 2025 року 90% усіх бойових літаків авіації США дальньої дії будуть безпілотними.

Сучасна розвідувальна апаратура БЛА дозволяє за один політ обстежити район площиною у сотні квадратних кілометрів. У випадку відсутності або слабкої ППО противника польоти БЛА здійснюються на висотах 500...1000 м. При цьому досягається максимальна площа району розвідки. У випадку загрози вогневої поразки профіль польоту БЛА стає змінним: старт із землі; набір робочої висоти і політ у районі обстеження на висотах 50...150 м. Нічну розвідку забезпечують завдяки інфрачервоній або оптико-електронній апаратурі, у складних метеоумовах – РЛС міліметрового діапазону або з синтезованою апертурою. Тривалість польоту оперативно-тактичних і тактичних БЛА складає у середньому декілька годин.

У разі ведення розвідки з низьких висот тривалість перебування БЛА над бойовими порядками противника суттєво збільшується. За наявності ППО виникає проблема живучості. Для її рішення БЛА створюється із композиційних матеріалів і органопластиків. Це дозволило мати слабковідбиваючі, легкі, але в той же час достатньо міцні конструкції, використовувати високоекономічні поршневі двигуни з малою потужністю.

Численні дослідження показали, що стрілецька зброя не здатна вражати БЛА,

який просто "висить" на висоті 2500 м. Обслуги ПЗРК, зенітних артилерійсько-ракетних комплексів (ЗРАК), зенітних кулеметних установок (ЗКУ) візуально виявляють та знищують БЛА на відстанях 500...2000 м.

Найбільшу загрозу для БЛА являють ЗРАК малого 20...35 мм калібру та ЗРК ближньої дії. Тактика застосування БЛА передбачає виявлення позицій комплексів ЗРАК і обходу таких небезпечних зон. Починаючи з війни у В'єтнамі БЛА активно використовуються спочатку для ведення радіо і радіотехнічної розвідок, викриваючи систему ППО. Діючи у першому ешелоні як засоби повітряного нападу, вони створювали активні і пасивні перешкоди для придушення РЛС, ЗРК, засобів радіозв'язку у мережах управління, закидали одноразові передавачі перешкод у місця дислокації об'єктів управління.

За 1...1,5 хвилин до підходу основної ударної групи деякі БЛА (наприклад, недорогі БЛА-пастки) входять у зону розміщення вогневих засобів ППО і відіграють роль хибних цілей.

Ударні БЛА у складі першого ешелону наносять удари по РЛС і пунктам управління перед КР. Одноразові ударні БЛА, які призначені для поразки радіовипромінюючих цілей виконують політ за заданою програмою до захвату пасивною ГСН БЛА випромінювання цілі. Потім БЛА за програмою переходить у піке для поразки цілі. Програма передбачає можливість припинення атаки і повернення до патрулювання (якщо РЛС припинила випромінювати) для повторення атаки. Одноразові ударні БЛА типу "камікадзе" застосовуються насамперед проти добре захищених об'єктів.

Основні принципи бойового застосування БЛА:

- безперервна розвідка;
- планування і управління бойовими діями, спеціальними операціями;
- залучення мінімально необхідної кількості ударних засобів.

Пріоритетними напрямками створення бойових БЛА:

- розробка ефективної системи розпізнавання цілей;
- створення системи надійного і перешкодозахищеного зв'язку;
- розробка бортової системи обробки отриманої інформації з наступним відбором непотрібної та другорядної інформації. За допомогою бортової ЕОМ БЛА повинен самостійно реагувати на зміни в навколишній обстановці, повертатись на аеродром або продовжувати бойові дії;

– створення БЛА управління ("віртуального пілота") спроможного дозволити групі БЛА самостійно розподіляти між собою цілі, обирати серед них пріоритетні;

– рішення питання інформаційної допомоги для забезпечення контролю за діяльністю БЛА з боку екіпажу літака, який взаємодіє з ним.

УДК.355.4

Мазанов В. Г., доцент кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук;
Лукашенко С. С., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ЕЛЕКТРОННО-КОРОЗІЙНОГО ЗАХИСТУ КУЗОВА АВТОМОБІЛЯ

Виконано аналіз методів антикорозійного захисту автомобілів. Зроблена оцінка електронних засобів, які застосовуються для захисту від корозії. Запропонована схема керування процесом захисту автомобіля від корозії, виконано її математичне моделювання.

Величезні збитки від корозії кузова стали особливо відчутні у зв'язку з тим, що ресурси двигуна, коробки передач, заднього моста й деяких інших агрегатів, на автомобілях останнього років випуску в порівнянні з автомобілями старих моделей різко зросли. У теж час довговічність кузова на автомобілях багатьох останніх моделей не тільки не збільшилася, але навіть і знизилася

Електронний захист автомобіля від корозії – здатний значно сповільнити процес утворення корозії в 99,6% випадків. Про це говорять численні тести, які були проведені вченими. Даний захист допомагає зберегти автомобіль від корозії на строк до десяти років.

Досить відзначити, що витрати праці на технічне обслуговування й ремонт автомобілів за амортизаційний строк в 6-10 разів перевищують аналогічні витрати на їхнє виготовлення. Закордонні дослідники підраховали, що через корозію щорічно знімається з експлуатації 16 млн. легкових автомобілів, у тому числі в США – 6 млн., у Німеччині – понад 1 млн.

Рішення проблеми протикорозійного захисту металів особливо важливе значення має в галузі автомобілебудування, у тому числі й при обслуговуванні автомобілів національної гвардії України.

Сучасні методи протикорозійного захисту поділяються на два основних напрямку в розробці та застосуванні засобів електронного захисту, це генератор вільних електронів та прилади імпульсного впливу. Зроблено порівнювальний аналіз цих двох методів та проведено дослідження ефективності з економічної та технічної точки зору.

УДК 351.86

Махортов П. П., ад'юнкт Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, старший лейтенант служби цивільного захисту.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Система державного управління у сфері цивільного захисту потужно впливає на спрямованість, зміст та ефективність державного управління з огляду на стратегічне значення державно-управлінських рішень для суспільства і держави, особливо в умовах, коли стоїть досить гостро питання щодо безпеки держави.

На наш погляд, система державного управління цивільним захистом – це сукупність взаємообумовлених, взаємодіючих органів державного управління та вищих посадових осіб держави, які в межах чинного законодавства та із залученням наявного в їх розпорядженні потенціалу держави (матеріального, фінансового, інтелектуального і духовного) здійснюють розробку і реалізацію владних, регуляційних, координаційних, контрольних та нормативних державно-управлінських впливів (рішень) на об'єкти безпеки з метою прогнозування, своєчасного виявлення, запобігання і нейтралізації загроз сталому розвитку вищезазначених об'єктів, насамперед життєво важливих для національних інтересів і безпеки.

Основні вимоги, які входять у комплекс національних стандартів у сфері цивільного захисту, включають у себе: стандарти вимог щодо моніторингу, запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, убезпечення населення, тварин, рослин, об'єктів економіки, захисту ґрунтів, атмосферного повітря, продовольства, харчової сировини і кормів, водних джерел та систем водопостачання, засобів і методів управління, зв'язку та оповіщення, технічного оснащення аварійно-рятувальних формувань і засобів спеціального захисту.

На нашу думку, цивільний захист базується на таких основоположних принципах:

- гарантування державою громадянам конституційного права на захист життя, здоров'я та їх майна, а юридичним особам – права на безпечне функціонування;
- добровільного залучення людей до здійснення заходів у сфері цивільного захисту, пов'язаних із ризиком для їх життя і здоров'я;
- комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту;
- створення системи раціональної превентивної безпеки з метою максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій і мінімізації їх наслідків;
- територіальності та функціональності єдиної системи цивільного захисту;
- мінімізації заподіяння шкоди навколишньому середовищу;

– гласності, вільного доступу населення до інформації у сфері цивільного захисту відповідно до законодавства.

Державне управління у сфері цивільного захисту тісно пов'язане із забезпеченням безпеки в надзвичайних ситуаціях у зв'язку з тим, що надзвичайні ситуації як загроза безпечного стану є самостійними складовими багатьох небезпек.

Надзвичайні ситуації як загроза безпечного стану є самостійними складовими багатьох небезпек. Надзвичайні ситуації можуть супроводжувати терористичні акти, вибухи, дорожньо-транспортні пригоди, аварії на транспорті, виробничі процеси, природні небезпеки, протиправну діяльність людини тощо. Забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях пов'язано із здійсненням широкого комплексу правових і спеціальних організаційно-технічних заходів щодо впорядкування суспільних відносин, зокрема встановлення й підтримання правового режиму зони надзвичайного стану. Цей режим здійснюється в різних організаційно-правових формах і різними методами.

УДК 355.45

Мірошниченко Г. М., старший викладач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України; **Швецов А.С.**, старший викладач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України.

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖВІДОМЧИХ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННИМ ЗБРОЙНИМ ФОРМУВАННЯМ

Мережецентрична війна – стратегія ХХІ століття і на відміну від стратегії ХХ століття “Blitzkrieg” 1905 року А. Шлиффена та “Глибокої наступальної операції” 1931 року В. Триандафиллова – уявляє собою концепцію “Ведення бойових дій в єдиному інформаційно-комунікаційному просторі”, яка орієнтована на кратне підвищення бойового потенціалу своїх військ без збільшення їх чисельності через створення інформаційно – комунікаційної мережі, яка об'єднує джерела інформації (розвідки), органи управління та війська (сили).

Операція Базових Ефектів спрямовується на отримання стратегічного результату, або “ефекту”, який орієнтується на протидію незаконним збройним формуванням міжнародного тероризму шляхом синергетичного, мультиплікаційного та кумулятивного застосування повного спектру воєнних та невоєнних можливостей на тактичному, оперативному та стратегічному рівні під час проведення воєнних, миротворчих, гуманітарних та інших операцій.

Антитерористична діяльність державних правоохоронних органів стає можливим через інтеграцію військових та невійськових (різномірних) дій

міжвідомчого угруповання об'єднаних сил охорони правопорядку в систему, яка має мережеву структуру та налагоджені інформаційні та інші зв'язки між її елементами з використанням принципу дослідження операцій.

Відповідно до розроблення системи (операції) виникає необхідність у визначенні спрямованості її застосування, що передбачає проведення аналізу складових системи шляхом послідовної декомпозиції загальної мети (головної цілі) за ознакою компліментарності (взаємно доповнення) на часткові цілі та наступного синтезу на цій підставі структури системи.

Розроблення системи пропонується провести у відповідності до загальної мети (головної цілі), яка орієнтується (спрямовується) на створення сприятливих умов щодо перешкоджання розгортанню асиметричної збройного агресії міжнародного тероризму на певних територіях держави.

Для забезпечення загальної мети система, в межах своєї компетенції, призначається для виконання основних оперативних функцій (оперативних завдань), зміст яких полягає в припиненні терористичних акцій (актів) на території певних районів держави та збройних провокацій на державному кордоні.

Для забезпечення зазначених основних оперативних функцій (оперативних завдань) виникає необхідність в структуризації системи в рамках якої появляється можливість виділення наступних підсистем мережевої системи для реалізації основних оперативних функцій (оперативних завдань):

Інформаційна підсистема – мережа, до якої можуть надходити наступні компоненти системи:

- патрульні дії патрульної поліції територіальних органів Міністерства внутрішніх справ;

- оперативно-розшукові дії територіальних органів Сил безпеки та Міністерства внутрішніх справ;

- оперативно-пошукові дії прикордонних територіальних органів охорони держкордону Департаменту прикордонної служби.

Розвідувальна підсистема – мережа, до якої можуть надходити наступні компоненти системи:

- розвідувальні дії базових військових формувань оперативного призначення Національної гвардії;

- розвідувальні дії базових формувань спеціального призначення Міністерства внутрішніх справ та Антитерористичного центру при СБУ;

- розвідувальні дії базових формувань охорони держкордону Департаменту прикордонної служби.

Оперативна підсистема – мережа, до якої можуть надходити наступні компоненти системи:

- бойові (оборонно-наступальні) дії базових військових формувань оперативного призначення Національної гвардії;

– оперативні (засадно-штурмові) дії базових формувань спеціального призначення Міністерства внутрішніх справ та Антитерористичного центру при СБУ.

– оперативні (оперативно-службові) дії базових формувань охорони держкордону Департаменту прикордонної служби.

Координаційна підсистема – мережа, до якої можуть надходити наступні компоненти системи:

– організаторські та оперативні заходи Командування та об'єднаних органів управління міжвідомчого угруповання об'єднаних сил охорони правопорядку;

– організаторські та технічні заходи органів управління та автоматизованих систем міжвідомчого угруповання об'єднаних сил охорони правопорядку.

В результаті інтеграції зазначених мережевих компонентів в єдиний інформаційно-комунікаційний простір операція може являти собою цілісну, відкриту, складну, динамічну мережеву систему командного типу, яка по цілям, завданням, просторово-часовому розмаху та залучених сил охорони правопорядку відрізняється від традиційних операцій і по формі може бути спеціальною, по змісту – загальновійськовою.

Відповідно до антитерористичної діяльності сил охорони правопорядку мережецентрична спеціальна операція може уявляти собою сукупність скоординованих і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних розвідувально-інформаційних, оборонно-наступальних, засадно-штурмових, оперативно-службових дій та маневру міжвідомчого угруповання об'єднаних сил охорони правопорядку у взаємодії з формуваннями центральних та територіальних правоохоронних органів, ДСНС за єдиним замислом і планом з метою розгрому чисельних незаконних збройних формувань міжнародного тероризму у встановлений період часу та під єдиним керівництвом.

При функціонуванні зазначеної системи проявляються взаємозв'язки управління та взаємодії між мережами (компонентами) угруповання, що означає:

– зазначена система виконує основну роль в антитерористичній діяльності міжвідомчого угруповання сил охорони правопорядку;

– зазначена система становиться оперативним реальним механізмом антитерористичної діяльності державних правоохоронних органів.

Стосовно антитерористичної діяльності сил охорони правопорядку виявляється, що міжвідомче угруповання шляхом синергетичного застосування повного спектру військових та невійськових дій отримує спроможність у своєчасному виявленні та в адекватному реагуванні щодо нейтралізації зовнішньої асиметричної загрози міжнародного тероризму.

УДК 355.4

Молодцов В. А., доцент кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент; **Писарєв А. В.**, доцент кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент; **Тузіков С. А.**, доцент кафедри фізики та радіоелектроніки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, кандидат технічних наук, доцент.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ

Надзвичайні ситуації (НС) воєнного характеру це порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене застосуванням звичайної зброї або зброї масового ураження, під час якого виникають вторинні чинники ураження населення. Порушення нормальних умов життєдіяльності – це відсутність питного водопостачання, водовідведення, електро-, газо- і теплопостачання (в осінньо-зимовий період) та/або така зміна технічного стану житлового будинку (приміщення), внаслідок якої він став аварійним або не придатним до експлуатації, та/або зміна стану території (об'єкта), внаслідок якої проживання населення і провадження господарської діяльності на території (об'єкті) є неможливим. Уражаючий чинник джерела надзвичайної ситуації – складова частина небезпечного явища або процесу, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом) та перевищенням нормативних показників.

Аналіз НС воєнного характеру показує що в таких ситуаціях і військові і мирне населення з обох воюючих сторін підпадуть під вплив первинних і вторинних факторів ураження.

Первинними факторами ураження є сучасні засоби ураження (ядерна, звичайна, геофізична зброя, зброя на нових фізичних принципах).

Вторинні фактори ураження населення і військ виникають внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, транспортних та інженерних комунікацій тощо. Вторинні фактори ураження можуть бути джерелами техногенних та природних НС.

Висока ефективність первинних і вторинних факторів ураження НС воєнного характеру приводить до масштабних наслідків цих ситуацій: велика кількість загиблих, ранених, потерпілих; ущерб економіці, природному середовищу; порушення нормальних умов життєдіяльності людей; значні матеріальні втрати. Наприклад, надзвичайні події, що відбувалися в Чечні (1994-1996, 1999-2000 рр.), призвели до колосальних руйнувань об'єктів економіки,

побутової сфери, транспорту, житла, а також до великих людських жертв (понад 80 тис. безповоротних і близько 240 тис. санітарних втрат в 1994-1996 рр.).

Таким чином, виникнення і наслідки НС воєнного характеру обумовлені в першу чергу застосуванням зброї. Зброя застосовується при розв'язанні воєнних конфліктів.

Воєнний конфлікт – форма розв'язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили; основними видами воєнного конфлікту є війна та збройний конфлікт.

Збройний конфлікт – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт).

Отже, загрози виникнення воєнних конфліктів є і загрозами виникнення НС воєнного характеру. З іншого боку – НС воєнного характеру це реалізована на практиці загроза воєнного конфлікту.

Вихідним моментом в оцінці загроз воєнних конфліктів для України є те, що значення військової сили в системі міжнародних відносин за останній час не зменшилася. Більш того, воєнно-політична обстановка не виключає можливості виникнення поблизу кордонів України великих збройних конфліктів, які зачіпають інтереси безпеки України, або виникнення прямої військової загрози безпеці України.

Для вирішення питань національної безпеки Україні важливо своєчасно і правильно визначати і класифікувати загрози виникнення воєнних конфліктів (НС воєнного характеру).

На наш погляд, одним з варіантів класифікації загроз є класифікація їх за ознакою знаходження джерела загрози тобто розділити загрози на три групи: зовнішні, внутрішні і транскордонні загрози.

Основні зовнішні загрози:

- розгортання угруповань сил і засобів, що мають на меті військовий напад на Україну;
- територіальні претензії до України, загроза політичного або силового відторгнення від неї окремих територій;
- здійснення державами, організаціями та рухами програм по створенню зброї масового ураження;
- втручання в внутрішні справи України з боку іноземних держав або організацій, які підтримуються іноземними державами;
- демонстрація військової сили поблизу кордонів України, проведення навчань з провокаційними цілями;
- наявність поблизу кордонів України осередків збройних конфліктів, які загрожують її безпеці;
- нестабільність, слабкість державних інститутів в прикордонних країнах;

- нарощування угруповань військ, що веде до порушення сформованого балансу сил поблизу кордонів України і прилеглих до неї морських вод;
- розширення військових блоків і союзів на шкоду військовій безпеці України;
- діяльність міжнародних радикальних угруповань, посилення позицій ісламського екстремізму поблизу кордонів України;
- введення іноземних військ (без згоди України і санкції Ради Безпеки ООН) на територію суміжних і дружніх Україні держав;
- збройні провокації, включаючи напади на військові об'єкти України, розташовані на території зарубіжних держав, а також на об'єкти і споруди на Державному кордоні України;
- дії, що перешкоджають роботі українських систем державного і військового управління;
- дії, що ускладнюють доступ України до стратегічно важливих транспортних комунікацій;
- дискримінація, придушення прав, свобод і законних інтересів громадян України в зарубіжних державах.

Основні внутрішні загрози:

- спроби насильницької зміни конституційного ладу і порушення територіальної цілісності України;
- планування, підготовка і здійснення дій по порушенню і дезорганізації функціонування органів державної влади і управління, нападів на державні, народногосподарські, військові об'єкти, об'єкти життєзабезпечення і інформаційної інфраструктури;
- створення, оснащення, підготовка і функціонування незаконних збройних формувань;
- незаконне розповсюдження (оборот) на території України зброї, боєприпасів, вибухових речовин і т.д.;
- широкомасштабна діяльність організованої злочинності яка є загрозою для політичній стабільності в Україні;
- діяльність сепаратистських і радикальних релігійно-націоналістичних рухів в Україні.

Основні транскордонні загрози:

- створення, оснащення, забезпечення та підготовка на території інших держав збройних формувань і груп з метою їх перекидання для дій на території України;
- діяльність, яка прямо або побічно підтримується з-за кордону підривної сепаратистських, національних або релігійних екстремістських угруповань, спрямована на підриив конституційного ладу України, створення загрози територіальній цілісності України і безпеки її громадян;

– транскордонна злочинність, що включає контрабандну і іншу протизаконну діяльність в масштабах, що загрожують військово-політичній безпеці України;

– ведення ворожих по відношенню до України інформаційних (інформаційно-технічних, інформаційно-психологічних і т.д.) дій;

– діяльність міжнародних терористичних організацій;

– діяльність наркобізнесу, що створює загрозу транспортування наркотиків на територію України, або використання території України в якості транзитної території для транспортування наркотиків в інші країни.

З аналізу названих загроз безпеки для України, що можуть призвести до НС воєнного характеру, видно, що всі вони існують, хоча ймовірність їх прояву, а значить і виникнення НС по кожній загрозі неоднакова.

Загрози виникнення воєнних конфліктів відображаються в Стратегії національної безпеки держави.

УДК 355.426:351.862.2

Неклонський І. М., викладач кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України, кандидат військових наук.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СИЛАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ У НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ І НА ТЕРИТОРІЯХ В ЗОНІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Процес мирного врегулювання збройного конфлікту на сході України спонукає до розроблення більш збалансованої моделі цивільно-військового співробітництва, де на перший план виходить не спільна діяльність для досягнення мети, а саме взаємодія – сумісна дія кількох суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші, що змінює їхню поведінку. В цьому контексті доцільно акцентувати увагу на особливості діяльності ДСНС України в зоні проведення операції Об'єднаних сил (ООС), де відповідно до компетенції і сфери діяльності органи управління та підрозділи цивільного захисту виконують заходи щодо забезпечення проведення ООС, мінімізації наслідків бойових дій та нормалізації життєдіяльності населення.

Органи управління та підрозділи цивільного захисту виконання завдань за призначенням у населених пунктах і на територіях в зоні збройного конфлікту здійснюють відповідно до вимог Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (ОРС ЦЗ) із дотриманням особовим складом заходів безпеки та з урахуванням ситуації, що склалася на місці виникнення надзвичайної ситуації (НС), пожежі, небезпечної події тощо.

Під час організації заходів з оперативного реагування на НС, пожежі, небезпечні події органи управління та керівний склад підрозділів ОРС ЦЗ здійснюють обмін інформацією з підрозділами Збройних Сил України, правоохоронними органами та місцевими органами виконавчої влади у визначених зонах відповідальності щодо: підконтрольності населених пунктів і територій у зоні збройного конфлікту; загальної ситуації в населених пунктах і територіях у зоні збройного конфлікту; уточнення місць (районів) ведення постійних обстрілів та виду озброєння, що ймовірно може бути використано; можливості залучення підрозділів ОРС ЦЗ до виконання завдань за призначенням у населених пунктах і на територіях; уточнення безпечних маршрутів (основний і запасний) пересування підрозділів ДСНС до місць (районів) виконання завдань за призначенням; взаємодії підрозділів ОРС ЦЗ з підрозділами Збройних Сил України, правоохоронних органів, формуваннями територіальної оборони.

Реагування на НС, проведення інших невідкладних робіт у зоні збройного конфлікту підрозділи ОРС ЦЗ здійснюють за наступних умов:

- у населених пунктах і на територіях, підконтрольних Україні;
- якщо немає загрози життю і здоров'ю особового складу;
- у взаємодії з підрозділами Збройних Сил України, правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування;
- за умови супроводження підрозділу ОРС ЦЗ військовослужбовцями Збройних Сил України або інших військових формувань в разі виконання завдань за призначенням у районах (на територіях), де можлива діяльність диверсійно-розвідувальних груп противника.

Отримавши інформацію про виникнення аварії, пожежі, небезпечної події у зоні збройного конфлікту, керівник підрозділу ОРС ЦЗ уточнює оперативну обстановку та приймає рішення щодо пересування підпорядкованих сил і засобів до місця виклику.

У разі наявної загрози для життя і здоров'я особового складу виїзд сил та засобів до місця виклику здійснюється після припинення у зазначеному районі обстрілів та погодження з уповноваженими представниками військових формувань. Залежно від віддаленості місця проведення робіт (за рішенням керівника підрозділу) особовий склад і техніка можуть перебувати в готовності до виїзду в пункті постійної дислокації або здійснити пересування до найближчих безпечних районів. Про ситуацію та прийняте рішення керівник підрозділу негайно доповідає до територіального органу ДСНС.

У разі виконання підрозділами ОРС ЦЗ завдань за призначенням у зоні збройного конфлікту за межами пунктів постійної дислокації, обмежується контакт особового складу ОРС ЦЗ з місцевим населенням. Уточнення інформації здійснюється через представників Збройних Сил України, правоохоронних органів або місцевих органів влади.

Немаловажним під час виконання завдань за призначенням є ідентифікація підрозділів цивільного захисту. Так відповідно до статті 66 Протоколу І до

Женевської конвенції кожна сторона, що перебуває у воєнному конфлікті, повинна вжити заходів для того, щоб її органи управління і сили цивільного захисту, будівлі й матеріальні засоби, захисні споруди, призначені для укриття цивільного населення, могли бути розпізнані в той час, коли вони призначені виключно для виконання завдань цивільного захисту. У районах, де йдуть або можуть відбуватись бойові дії, персонал служби цивільного захисту розпізнається за допомогою розпізнавальної емблеми, міжнародного розпізнавального знака цивільної оборони (цивільного захисту) та посвідчення особи, що підтверджує її статус.

Визначені особливості діяльності сил цивільного захисту в зоні збройного конфлікту підкреслюють те різноманіття завдань, що стоять перед об'єднаним угрупованням сил у нетрадиційних воєнних операціях. Це вимагає перегляду підходів до організації взаємодії Збройних Сил із невоєнними державними, комерційними, громадськими структурами на основі нових принципів, підходів щодо подальшого розвитку видів, форм і способів дій військ (сил) та їх підготовки.

УДК 519.876.2:351.75

Овчаренко В. В., начальник командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

МЕТОД КОМПЛЕКСНОГО МОДЕЛЮВАННЯ І ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ШЕСТИ ТИПІВ З ВЕДЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ТА БОЙОВИХ ДІЙ

Національна гвардія України (НГУ) є військовим формуванням з правоохоронними функціями. У мирний час НГУ виконує дві групи основних функцій:

– охорона – громадського порядку, ядерних установок та інших важливих державних об'єктів і вантажів, дипломатичних та інших представництв іноземних держав в Україні, засуджених до позбавлення волі та/або узятих під варту під час судових засідань та екстрадиції;

– участь у заходах та операціях – з охорони державного кордону, припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій, відновлення правопорядку, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, здійсненні заходів правового режиму надзвичайного стану, а також участь у міжнародних операціях з підтримання миру.

В особливий період до зазначених функцій додається третя група:

– ведення військових (бойових) дій і територіальної оборони у взаємодії зі Збройними Силами України і виконання двох перших груп функцій в умовах

особливого періоду.

Увесь обсяг функцій у структурі НГУ покладено на військові частини і з'єднання шести типів: охорони важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів (ОВДО); охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні (ОДПКУ); охорони громадського порядку (ОГП); конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних (КЕОП); оперативного призначення (ОП); підрозділи (загони) спеціального призначення (СП).

Кількість особового складу, яка виділяється для виконання завдань у межах кожної функції, визначається директивними документами й експертно. Попередні оцінки ефективності та надійності очікуваного результату виконання зазначених різнорідних завдань, як правило, не проводяться у зв'язку з тим, що бракує необхідних моделей і методик їх розрахунків. У результаті можуть виникати рішення як з недостатньою кількістю особового складу на виконання завдань, так і з надмірною. У мирний час така недостатність призводить до наднормованого навантаження на особовий склад і до зменшення ефективності дії, а надлишок – до зниження можливостей військових частин для виконання інших завдань. В особливий період відсутність кількісних оцінок прийнятих рішень може мати більш важкі наслідки.

Для усунення цього недоліку розроблений метод комплексного моделювання і оцінки ефективності та можливостей військових частин і з'єднань Національної гвардії України з ведення службово-бойових та бойових дій. Метод дозволяє взаємно узгоджено використовувати відомі і розроблені часткові моделі, показники і критерії оцінки кількості особового складу у військових частинах НГУ необхідного для виконання планових і раптово виникаючих завдань СБД, для оцінки та прогнозу умов оперативної обстановки, необхідних обсягів служби для виконання завдань, можливостей військових частин НГУ щодо виконання планових і раптово виникаючих завдань СБД з охопленням всього спектра функцій і завдань НГУ, встановлених Законом. Розроблений метод математичного моделювання дозволяє своєчасно виконувати необхідні оцінки і направлено вибрати раціональні варіанти виконання планових і раптово виникаючих завдань СБД з урахуванням відношення наявної чисельності та обсягу служби в залежності від рівня матеріального і фінансового забезпечення, та прогнозованої потреби в обсязі служби при вирішенні завдань ОВДО, ОДПКУ, ОГП, КЕОП в мирний час. В особливий період метод дозволяє виконувати ті ж самі оцінки з урахуванням відповідних обмежень, а також оцінювати можливості й потрібний чисельний склад військових частин НГУ для ведення стабілізаційних дій та дій в обороні з прогнозуванням наявної можливості виконати завдання оборони та розробкою рекомендацій щодо використання наявних сил та засобів для забезпечення надійної оборони з оцінкою енергетичного потенціалу своїх військ і противника з одночасним урахуванням впливу на можливості військ і рівня їх матеріального забезпечення.

УДК 623.64

Олешенко А. І., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ТОПОГРАФІЧНІ І СПЕЦІАЛЬНІ КАРТИ ТА ПЛАНИ. ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Топографічні карти є загальнодержавними. Вони використовуються як при вирішенні народногосподарських завдань, так і для потреб оборони країни. Топографічні карти видаються в масштабах 1:25000, 1:50000, 1:100000, 1:200000, 1:500000, 1:1000000.

Вони призначаються:

- для детального вивчення і оцінки місцевості;
- орієнтування на ній і цілевказівки;
- для ведення вимірів і розрахунків при проведенні різних заходів;
- при плануванні і проектуванні інженерних споруд;
- плануванні бойових дій і керування військами у видах бойових дій.

Топографічні карти дають точне і докладне зображення місцевості, забезпечують можливість із відповідним масштабам точністю визначати координати, абсолютні висоти і перевищення точок.

На топографічних картах прийнятими умовними знаками показуються геодезичні пункти, гідрографія і гідротехнічні споруди, населені пункти, дороги і дорожні споруди, рельєф, рослинний покрив і ґрунти, межі; даються власні найменування об'єктів місцевості, а також їхньої характеристики у вигляді буквених і цифрових позначень.

Сукупність показаних на карті елементів і об'єктів місцевості і повідомлених про них відомостей називається змістом карти. Він повинен бути повним, достовірним, сучасним і точним.

Спеціальні карти – це карти, що використовуються військами для детального вивчення місцевості, навігаційного забезпечення польотів авіації, організації військових перевезень і рішенні інших спеціальних завдань. Зразки спеціальних карт дані в додатку.

Плани міст – створюють на території міст, великих залізничних вузлів, військово-морських баз і інших важливих населених пунктів і їхніх околиць.

Призначені для вивчення міст і підходів до них, орієнтування, виконання точних вимірів і розрахунків при організації і веденні бою. Вони видаються в масштабах 1:10000 і 1:25000.

Сутність орієнтування на місцевості полягає у визначенні свого місця розташування щодо сторін горизонту і об'єктів, що виділяються на місцевості

(орієнтирів), дотриманні напрямку руху і з'ясуванні на місцевості положення орієнтирів, рубежів, своїх військ і військ противника.

Дії командира підрозділу на місцевості завжди пов'язані з орієнтуванням. Без орієнтування неможлива постановка бойових завдань підрозділам і вогневим засобам, цілевказівка і керування підрозділами в ході бою:

Орієнтувати карту – значить надати їй таке положення в горизонтальній площині, при якому всі напрямки на ній були б паралельні відповідним напрямкам на місцевості, а верхня (північна) сторона її рамки звернена на північ.

Орієнтування карти за лініями місцевості виконується в наступному порядку:

– стати на місцевості в будь-якій точці прямолінійного контуру (наприклад, на дорозі);

– повернути так, щоб зображення контуру (дороги) на ній збіглося з напрямком контуру (дороги) на місцевості, а зображення всіх об'єктів, розташованих праворуч і ліворуч від дороги, перебувало б з тих же сторін на карті.

Орієнтування карти за напрямком на орієнтир:

– стати на місцевості на контур, позначений на карті (наприклад, окремий камінь);

– вибрати орієнтир (наприклад, окреме дерево), який видно із точки стояння і позначений на карті;

– прикласти лінійку до зазначених точок на карті і орієнтувати карту.

Орієнтування карти за компасом. Компас при орієнтуванні карти можна прикласти до будь-якої вертикальної лінії кілометрової сітки або ж до бічної сторони рамки карти (напрямок істинного меридіана). В обох випадках у показання компаса при орієнтуванні карти вводять відповідні поправки:

а) при установці компаса по вертикальній лінії кілометрової сітки – сумарне поправка за схиленням магнітної стрілки і зближення меридіанів, тобто виправлення напрямку $\text{ПН}=\delta\text{в}$;

б) при установці по бічній стороні рамки карти – тільки поправка за магнітним схиленням.

Якщо поправка напрямку позитивна, північний кінець магнітної стрілки при орієнтуванні карти повинен ухилитися від лінії, до якої прикладений компас, вправо на величину поправки, а якщо поправка напрямку негативна, то вліво.

Після орієнтування карти необхідно визначити за картою свого місця розташування. Точка свого місця розташування просто і швидко визначається на карті, якщо вона збігається з контуром, що зображений на карті (наприклад, перехрестя доріг). В інших випадках точка свого місця розташування на карті може бути визначена одним з наступних способів.

а) За найближчими орієнтирами на око:

– орієнтувати карту, пізнати на ній і на місцевості кілька найближчих орієнтирів;

– визначити на око відстань до цих орієнтирів, а потім також на око визначити своє місце розташування на карті.

б) Проміром пройденої відстані по лінійному контурі: своє місце розташування в будь-якій точці лінійного контуру (наприклад, дорога) можна визначити, якщо виміряти відстань уздовж контуру від точки, пізнаної на місцевості і карті (наприклад, від перехрестя доріг). Вимірявши відстань, відкладають на карті за масштабом і знаходять на ній точку свого місця розташування.

Після визначення свого місцезнаходження виконують вказання про знаходження місця цілі. Цілевказівка за картою це коротка, зрозуміла і досить точна вказівка місця розташування цілей і різних пунктів на карті і безпосередньо на місцевості. Цілевказівка за картою виробляється за квадратами кілометрової (координатної) або географічної сітки, від орієнтира, прямокутним і географічним координатам.

а) за квадратами кілометрової сітки. Квадрат, у якому перебуває об'єкт, вказують підписами кілометрових ліній. Спочатку дається шифрування нижньої горизонтальної лінії квадрата, а потім лівої вертикальної лінії.

б) цілевказівка від орієнтира. За цим способом цілевказівки спочатку називають об'єкт, потім відстань і напрямок до нього від добре помітного орієнтира і квадрата, у якому розташований орієнтир.

в) цілевказівка прямокутними координатами – найбільш точний спосіб; застосовується для вказівки місця розташування точкових цілей. Ціль позначають повними або скороченими координатами.

д) цілевказівка за індексами географічної сітки за картами масштабу 1:500000 і 1:1000000. Застосовується при використанні карт без кілометрових сіток. Об'єкт позначається індексом для цілевказівки.

є) цілевказівка географічними координатами. Об'єкт позначається в цьому випадку географічними координатами: широтою і довготою.

Із вище наведеного витікає, що військовослужбовець Національної гвардії при вирішенні службово-бойових завдань зобов'язаний вміти орієнтуватися на місцевості, вміти читати топографічні карти, а для цього треба знати умовні знаки топографічних карт.

УДК 353.9

Онопрієнко О. С., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО–ПРАВОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ УГРУПУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО АБО ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

З огляду на специфіку діяльності Національна гвардія України (НГУ) одна з перших направляється в місця, де виникла надзвичайна ситуація (НС) техногенного й природного характеру. НГУ є найбільш пристосованою до виконання завдань у важких умовах, викликаних різкою зміною ситуації, впливом фактору небезпеки та сильної психологічної й фізичної напруженості. Правова база, яка регулює діяльність НГУ в НС техногенного й природного характеру, поки що має незакінчений, фрагментарний характер.

Так наприклад у наказі міністерства внутрішніх справ № 859 від 22.08.2016 року "Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події" вказані лише завдання на які спрямовується діяльність НГУ і не вказані сили та засоби які необхідно залучати для подолання надзвичайних ситуацій. В директиві Д-18 Командувача ВВ від 27.06.2013 року «Про застосування ВВ МВС України під час здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану, участь в ліквідації надзвичайних ситуацій та проведення спеціальних операцій» на військові частини покладаються завдання в наданні допомоги Державній пеніциарній службі України, та Державній прикордонній службі України. В директиві Д-18 указано що з районів можливого затоплення евакуюються лише виправні установи.

До того ж фахівці підкреслюють недостатній рівень у підготовці військовослужбовців НГУ до дій в умовах НС техногенного й природного характеру, є недостатньо обґрунтованими завдання керівного складу з організації управління діями сил НГУ.

Підрозділи військової частини можуть залучатися для боротьби з наслідками техногенної катастрофи, стихійного лиха (повінь) та надання допомоги потерпілому цивільному населенню на охоронюваних об'єктах і режимних територіях за рішенням командира військової частини (підрозділу) з негайною доповіддю командувачу НГУ.

Підрозділи військової частини, залучені для ліквідації техногенної катастрофи, стихійного лиха, можуть виконувати такі завдання:

– надавати допомогу органам внутрішніх справ в оточенні району стихійного лиха;

– брати участь у рятуванні людей, державного і громадського майна та охороні врятованого майна;

– посилювати зовнішню охорону державних будівель, державних банків та інших важливих об'єктів у районі дій;

– спільно з органами внутрішніх справ здійснювати патрульно-постову службу в населених пунктах, розташованих на режимних територіях.

Таким чином нормативними документами визначаються завдання угрупованню НГУ без визначення конкретних дій в тих чи інших ситуаціях. Масштабність та швидкоплинність аварій на ГТС може привести до великих матеріальних втрат та втрат серед населення. Виникає необхідність завчасного планування дій угруповання НГУ, оцінюванню можливостей по застосуванню підрозділів НГУ у ліквідації наслідків аварій на ГТС.

УДК 355.65

Павленко С. О., заступник начальника кафедри технічного та тилового забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник; **Попредкін Є. В.**, курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, старший солдат.

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ PRICIE+G КАНАДСЬКОЇ АРМІЇ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТИЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Організація тилового забезпечення, поблизу пунктів постійної дислокації (ППД), принципів труднощів не викликає: система постачання, як правило, не набуває значних відмінностей від існуючої у повсякденній діяльності. Умови забезпечення військ значно ускладнюються у разі їх дій у відриві від ППД, наприклад, під час участі у спецоперації у складі військового оперативного резерву, або при забезпеченні будь-яких інших форм застосування підрозділів Національної гвардії України (НГУ).

У відповідності до Закону України Про Національну гвардію України, службово-бойова діяльність гвардії полягає у здійсненні захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. Виконання службово-бойових завдань повинно бути всебічно забезпечено в тому числі у тилловому відношенні.

Досвід проведення спеціальних операцій та участі підрозділів НГУ в Операції Об'єднаних сил (ООС) свідчить, що ефективне тилове забезпечення підрозділів Національної гвардії України є однією з умов успішного виконання службово-бойових завдань (СБЗ).

Планування, організація та ефективне управління складовими системи тилового забезпечення в сучасних умовах, підвищує рівень бойової готовності підрозділів, забезпечує необхідну тривалість виконання СБЗ.

Аналіз літератури засвідчує, що, з одного боку, проблеми інноваційної підтримки процесів організації тилового забезпечення підрозділів НГУ є визначеними у відповідності до керівних документів, з іншого – система тилового забезпечення потребує вдосконалення при виконанні спеціальних операцій підрозділами НГ України. З цією метою, є можливість дослідження та використання досвіду Збройних Сил (та інших військових формувань) країн членів НАТО. Найбільш доцільним в цьому відношенні є використання методу PRICIE+G Канадської армії, що породжує необхідність дослідження цього методу та знаходження варіантів його впровадження.

УДК 355.541.2

Пашуба А. С., викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор.

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІНОСТІ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ТА ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ ДО НИХ, ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ТА ПРИСКОРЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНИХ РОЗРАХУНКІВ НАСТУПАЛЬНОГО БОЮ, ЯК ОСНОВНОГО ВИДУ БОЮ, РОЗРОБКИ АЛГОРИТМІВ РОЗРАХУНКУ БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ БОЙОВИХ ТА ТАКТИЧНИХ ГРУП

Підрозділ може виконувати бойове завдання в наступального бою наступним чином:

Бойовий порядок механізованого взводу складається з бойових порядків відділень з інтервалами між ними до 50 м, групи управління і вогневої підтримки, що діє за ними на відстані до 50 м. Засоби посилення, як правило, залишаються у безпосередньому підпорядкуванні командира взводу і входять до складу групи управління і вогневої підтримки. У деяких випадках у взводі можуть створюватися група бойових машин та інші групи (захоплення, прикриття, розгородження).

Бойовий порядок механізованого відділення, яке наступає у пішому порядку, складається з бойової лінії та БМП (БТР), що діє за особовим складом на відстані 100-200 м, на одному з флангів відділення або безпосередньо у бойовій лінії, або у відділенні можуть створюватися бойові групи ("двійки", "трійки"), які ведуть

наступ з інтервалом між собою 20-25 м, а між солдатами в них – 3-5 м. Бойові групи можуть діяти в лінію, уступом або в дві лінії (одна за другою). За своїм призначенням бойові групи можуть бути маневреними і вогневими.

Як нам відомо, основні складові бойових можливостей відділення, взводу в наступі є:

- вогнева міць;
- маневр;
- ударна сила.

Вогнева міць – це можливості взводу по нанесенню поразки противнику вогнем протитанкових засобів, БМП (БТР) та стрілецької зброї.

Вогнева міць механізованого взводу складається з його можливостей по боротьбі з танками та іншими броньованими об'єктами противника, а також з можливостей взводу по поразці противника вогнем стрілецької зброї.

Маневреність це можливості відділення здійснювати маневр, долати зони радіоактивного зараження та райони зруйнувань, здійснювати марш, які характеризуються показниками часу.

Маневрені можливості механізованого відділення визначаються швидкістю пересування БМП (БТР), яка може бути максимальною.

Ще одним показником бойових можливостей механізованого відділення є ударна сила, це поєднання потужних вогневих ударів з стрімким рухом вперед.

Вона реалізується у ближньому бою, результатом якого є знищення певного противника та оволодіння важливими районами місцевості. Тому одним з основних показників ударної сили є поразка, яка завдається противнику у ближньому бою.

Вищеперераховані показники дають певне тлумачення дій механізованих підрозділів, що діють в бойових порядках, які не розділяються на групи та не входять в їх склад. Окрім того визначають одночасну вогневу дію, відмінно до послідовності виконання бойових завдань тактичних та бойових груп.

Такий показник як вогневі можливості при діях механізованого взводу з залученням груп управління та вогневої підтримки, групи бойових машин, враховуючи їх специфіку дій, потребує більш детального аналізу. Також цей показник зазнає змін в взаємодії бойових груп (двійок-трійок).

Такий показник як маневр потребує деталізації в рамках виконання бойового завдання маневреною групою, та маневрених дій вогневої групи, а також більш детально характеризувати дії бойових порядків відділень в порівняльній характеристиці з групою управління та вогневої підтримки. Аналіз маневрених можливостей, більш детально, слід розглядати в рамках своїх бойових та тактичних груп, розглядаючи переміщення складових в середині бойового порядку.

Такий показник як ударна сила, в комплексному підході, враховуючи умови сучасності, в першу чергу буде залежати від місцевості виконання бойового

завдання, та потребує детального вдосконалення та адаптації до сучасних бойових статутів.

На основі визначених в математичному відношенні бойових можливостей, як своїх, так і противника, командир прийме найбільш раціональне рішення.

УДК 358.23

Пащенко В. В., заступник начальника кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, підполковник; **Старух О. С.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ВПЛИВ АНАЛІЗУ МІННОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДГОТОВКУ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ МІННОЇ ВІЙНИ

За час бойових дій на сході України близько 7 тисяч квадратних кілометрів підконтрольній українському урядові частині Луганської та Донецької областей, також орієнтовно 9 тисяч квадратних кілометрів окупованого Донбасу забрудненні різноманітними зразками інженерних боєприпасів, а також боєприпасами, які не розірвалися після обстрілів. Від початку бойових дій розміновано близько 260 квадратних кілометрів і знищено понад 346 тисяч вибухонебезпечних предметів.

Поряд з цим, впродовж останнього часу спостерігається тенденція до збільшення забруднення території боєприпасами, які не розірвалися після обстрілів та кількості терористичних актів на території Донецької та Луганської областей із застосуванням мінно-вибухових пристроїв (далі □ МВП) з боку російсько-терористичних військ (незаконних збройних формувань). Результатом є травмування (загибель) особового складу правоохоронних органів, військових формувань, а також цивільного населення.

Питанням дослідження аналізу мінної безпеки та протидії мінній війні присвячена низка наукових робіт, однак їх автори в своїй більшості висвітлювали ефективні способи подолання мінно-вибухових загороджень, пошуку та знешкодження вибухонебезпечних предметів і не повною мірою розглядали заходи з аналізу мінної безпеки та протидії мінній війні під час виконання спеціальних та бойових завдань.

У зв'язку з цим виникає необхідність надання рекомендацій правоохоронним органам та військовим формуванням щодо розробки та узагальнення заходів з аналізу мінної безпеки та протидії мінній війні, завдяки яким буде досягнуто збереження життя особового складу, зменшення ступеня кількості підривів і постраждалих від МВП у районах виконання спеціальних та бойових завдань.

Безпека підрозділів в умовах мінної війни може бути забезпечена: цілеспрямованою підготовкою особового складу до виконання спеціальних та бойових завдань; постійною психологічною готовністю особового складу до дій в умовах мінної небезпеки; підготовкою і підтримкою в постійній бойовій готовності штатних (позаштатних) інженерно-саперних підрозділів і груп (відділень, розрахунків) розмінування; ретельною організацією планування і виконання спеціальних та бойових завдань з урахуванням застосування інженерних сил і засобів; тісною взаємодією з військовими частинами і підрозділами МВС, СБУ, ДПСУ, УДО, ЗС України та ДСНС щодо обміну інформацією про мінну обстановку.

У підрозділах, які будуть залучатися до виконання завдань на територіях, що становлять мінну небезпеку, необхідно організувати постійний аналіз мінної обстановки в районі виконання спеціальних та бойових завдань, що повинен містити: збирання, опрацювання й узагальнення даних, а також графічне і текстуальне їх оформлення.

Найважливішу роль у реалізації заходів з протидії мінній війні відіграє цілеспрямована підготовка особового складу до виконання спеціальних та бойових завдань в умовах мінної небезпеки.

Під час підготовки особового складу необхідно ставити основні вимоги до кожного військовослужбовця щодо вміння розпізнавати демаскуючі ознаки мін та вибухонебезпечних предметів, подання команд (сигналів) під час виявлення вибухонебезпечних предметів і практичних дій за ними, пророблення та позначення проходів для виходу із замінованої ділянки місцевості, позначення на місцевості виявлених вибухонебезпечних предметів (у т.ч. альтернативними засобами), надавати першу медичну допомогу потерпілим.

Для підвищення якості підготовки доцільно широко застосовувати навчальні інженерні боєприпаси, муляжі МВП, саморобних вибухових пристроїв, а також навчально-імітаційні боєприпаси, що дозволять створити обстановку, наближену до реальної.

Таким чином для виконання завдань на територіях, що становлять мінну небезпеку повинен залучатися тільки навчений особовий склад. Запропоновані рекомендації щодо виконання заходів з аналізу мінної безпеки та протидії мінній війні повинні впроваджуватися у підрозділах з метою збереження життя особового складу, зниження кількості підривів на вибухових пристроях та постраждалих у наслідок їх застосування в районах виконання спеціальних та бойових завдань.

УДК 378.011.32

Писарєв С. А., доцент кафедри РХБ захисту факультету РХБ захисту та екологічної безпеки військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", підполковник; **Александров С. В.**, курсант факультету РХБ захисту та екологічної безпеки військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", солдат.

СУМІСНІСТЬ СТАНДАРТУ НАТО 2497 ED./AEP-45 (D) З КЕРІВНИМИ ДОКУМЕНТАМИ ЩОДО ПОРЯДКУ ОПОВІЩЕННЯ ПРО ЗМІНИ В РХБ ОБСТАНОВЦІ

Враховуючи перехід Збройних Сил України на стандарти НАТО, та маючи свідоме розуміння, що це приведе до підвищення рівня професіоналізму та зменшення втрат серед особового складу під час виконання завдань, виникла необхідність розглянути один із Стандартів НАТО де розглядаються питання оповіщення про зміни в РХБ обстановці, а саме: попередження, оповіщення та прогнозування загрози хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних інцидентів.

Стандарт НАТО, він же "Угода зі стандартизації" – міжнародний договір, який регламентує загальні правила, визначає спільний порядок дій, закріплює єдину термінологію і встановлює умови уніфікації технічних процесів, а також озброєння та військової техніки, іншої матеріальної частини збройних сил Альянсу та країн-партнерів. Стандарти НАТО об'єднані в складну і взаємопов'язану ієрархію керівних документів Альянсу, що мають утворювати систему систем стандартів. Стандарт НАТО покликаний забезпечити взаємодію між різними видами збройних сил, збройними силами різних країн для досягнення взаємосумісності, ухвалюється консенсусом і може бути реалізований повністю або частково, із зауваженнями або без.

Система виявлення і оповіщення про радіаційне, хімічне, біологічне зараження (РХБз) призначена для виявлення застосування зброї масового ураження; надзвичайних ситуацій техногенного характеру з викидом (загрозою викиду) радіоактивних, хімічних, біологічних речовин; загрозу, узагальнення, аналізу даних про РХБ обстановку та своєчасного оповіщення органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ, організацій та підвідомчих об'єктів МО України. Порядок функціонування даної системи затверджений наказом МО України №702 від 22.12.2016 року. Він відрізняється від системи запровадженої стандартами НАТО. Тому виникла необхідність надати пропозиції щодо впровадження цих стандартів в Збройних силах України.

Для вирішення описаної проблемної ситуації необхідно проаналізувати сумісність стандартів НАТО з керівними документами щодо оповіщення про зміни в РХБ обстановці.

На першому етапі передбачається зробити переклад стандарту з англійської мови на українську.

Другий етап – провести порівняння керівних документів зі стандартом НАТО. Зрівняння перекласти з української мови на англійську мову.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка пропозицій щодо впровадження стандартів НАТО в Збройних силах України.

УДК 378.011.32

Писарєв С. А., доцент кафедри РХБ захисту факультету РХБ захисту та екологічної безпеки військового інституту танкових військ НТУ "ХП", підполковник; **Кравченко О. О.**, курсант факультету РХБ захисту та екологічної безпеки військового інституту танкових військ НТУ "ХП", солдат.

ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОДНОРІДНОСТЕЙ АЕРОЗОЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

З моменту початку антитерористичної операції, яка з часом набула статусу Операції Об'єднаних Сил (ООС) пройшло не мало часу. Виконуючи бойове завдання наші підрозділи неодноразово були замасковані аерозольними завісами, що було дуже ефективно для збереження життя особовому складу. Однак, на даний момент ситуація на сході України набирає обертів та є інформація, що противник може застосувати високоточну зброю. Здатність димової суміші поглинати електромагнітне випромінювання в середньому інфрачервоному діапазоні (на довжині хвиль 2,0-5,6 мкм) недостатня, щоб захистити від високоточної зброї шостого покоління. Тому наші димові засоби не зможуть в повному обсязі якісно здійснити аерозольне маскування.

Одним із способів протидії технічним засобам розвідки і наведення високоточної зброї (ВТЗ) противника є застосування для маскування аерозолівта інших аеродисперсних систем. В основі маскувальної дії лежать оптичні властивості аерозолів як колоїдних систем, здатних викликати ефективно поглинання або розсіювання електромагнітного випромінювання в діапазонах видимої (світлової) і ближньої інфрачервоної областей спектра.

Для вирішення описаної проблемної ситуації необхідно провести аналіз захисних властивостей аерозольних сполук з метою дослідження неоднорідностей аерозольного середовища.

На першому етапі передбачається провести аналіз характеристик існуючих аерозольних сполук (завіс).

Другий етап – провести необхідні розрахунки з метою розробки перспективних димоутворюючих сумішей.

Третій етап – провести експериментальне дослідження з використанням графітової суміші.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка перспективних димоутворюючих сумішей з покращеними фізико-хімічними та ергономічними характеристиками.

Отже, актуальною є задача, щодо дослідження нової суміші, характеристики якої зможуть знизити перевагу високоточної зброї противника та надасть змогу ефективніше проводити аерозолемаскування, без ризику втрат особового складу.

УДК 378.011.32

Писарєв А. В., доцент кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент; **Радченко І. О.**, завідувач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент; **Ковтуненко А. В.**, викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, маойр.

ДОСВІД ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ РХБ ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Проаналізувавши події на сході держави та використання підрозділів військ РХБ захисту можна впевнено визначити основні завдання та заходи, що необхідно виконувати в межах РХБ захисту військ.

Особливо важливим заходом на початку Операції об'єднаних сил (ООС) було збирання та оброблення інформації про РХБ обстановку у надзвичайно завантаженому промисловими підприємствами регіоні. У зоні проведення ООС на території Донецької та Луганської областей знаходилося 66 небезпечних об'єктів хімічної промисловості, із них 8 об'єктів – особливо небезпечних. Руйнування цих підприємств або аварії на них, могли би створити серйозні перешкоди для дій військ і завдати шкоди життю і здоров'ю військовослужбовців і мирних жителів.

Моніторинг РХБ обстановки проводився силами Розрахунково-аналітичного центру ЗСУ у взаємодії з 111 та 102 розрахунково-аналітичними станціями.

Ще одним джерелом небезпеки було і залишається використання небезпечних хімічних речовин для здійснення терористичних актів. Для своєчасного виявлення таких випадків і контролем за РХБ обстановкою у всіх базових таборах були розгорнуті пости РХБ спостереження (більше 40-ка постів) та залучено більше 30 одиниць спеціальної техніки для ведення РХБ розвідки.

Так як в події активно втручалася Російська Федерація, виникла підозра на постачання бойовикам і застосування російсько-терористичними військами боеприпасів зі збідненим ураном. Цей факт міг би серйозно вплинути на боездатність всіх, а особливо ремонтних підрозділів і створити загрозу здоров'ю у тому числі і місцевих жителів, але віднесено у часі і таку, що важко

діагностується. Для виявлення реальної загрози під час проведення ООС на території Донецької та Луганської областей офіцерами управління начальника військ РХБ захисту проводився моніторинг застосування противником боеприпасів з урановими сердечниками. Для виконання цих завдань використовувались спеціальні прилади, які не знаходяться на озброєнні військ РХБ захисту. Ця загроза загострила увагу на переоснащенні деяких підрозділів військ РХБ захисту сучасними, необхідними засобами для ефективного виконання завдань РХ контролю.

Досвід застосування засобів захисту в зоні ООС свідчить про те, що командири підрозділів та й особовий склад не використовували засоби індивідуального захисту. В підрозділах певний час (до відомих подій в Донецькому аеропорту) вони були відсутні. Тому під час застосування Уч. ЯДГ "Синєглазка" в аеропорту Донецька особовий склад отримав ураження. Також відомі випадки коли у особового складу було утруднено дихання під час виконання завдань в умовах застосування димових гранат на основі металхлоридних сумішей (РДГ-2Х) без протигазів.

Існують проблеми використання колективних засобів захисту. Під час застосування фільтрів не за призначенням в деяких бронеоб'єктах неможливо повністю забезпечити режим фільтровентіляції. Нові зразки техніки на базі шасі КРАЗ взагалі не обладнані фільтрвентеляційними агрегатами.

Підрозділи аерозольного маскування виконували завдання щодо аерозольного маскування пунктів управління, базових таборів, переправ через водні перешкоди.

Щодо табельних засобів то широке застосування отримали шашки чорного диму РДГ-2Ч. Їх використовували для імітації горіння пошкоджених машин, особливо після бомбування "Градами". РДГ застосовувалися під час здійснення маневру і прихованого переміщення, виходу з інтенсивного вогню противника та зміни вогневих позицій. Запально-димові патрони застосовувалися для виконання тих же завдань, що і РДГ, а також для засліплення вогневих точок противника, що знаходяться на відстані до 500 м. Вони ефективні в день, і особливо в нічний час для освітлення і засліплення противника.

Особливо успішно РДГ застосовувалися в боях за оволодіння панівними висотами в населених пунктах і містах, де противник створив міцно укріплені вогневі позиції, для прикриття інженерних підрозділів від прицільного вогню противника під час обладнання переправ, ремонтування і відновлення мостів, ділянок залізниць, а також під час блокування.

Командири підрозділів в зоні ООС все активніше використовують штатні димові аерозольні засоби.

Під час потрапляння підрозділу в засідку на марші за допомогою РДГ здійснюється постановка димової завіси для прикриття від засобів ураження противника дій підрозділу під час спішування та заняття оборони.

З метою забезпечення безперешкодного подолання зон можливого обстрілу колони здійснювалася постановка димових завіс шляхом застосування гранат ЗД-6 системи “902”, термодимової апаратури бронетехніки та ручних димових гранат.

Під час блокування блокпосту цивільним населенням або здійсненні спроби його захоплення озброєними людьми під прикриттям цивільних, здійснювалось попередження про застосування спеціальних засобів. В разі ігнорування попередження для розблокування блокпосту – застосовувалися ручні димові гранати (РДГ-2Х), які споряджаються металохлоридною сумішшю. Якщо не досягалася бажана мета, застосовувалися навчальні ядовито-димові гранати. Їх застосуванню завжди передувало попередження.

Ручні димові гранати застосовувалися з метою приховування дій особового складу під час здійснення маневру (обхід, оточення) у ході ліквідації ДРГ, зміни вогневої позиції, а також імітації підбиття бронетехніки.

За необхідності виходу групи особового складу з розташування блокпосту у пішому порядку або на техніці застосуванням декількох РДГ створюється непроглядна завіса з найбільш небезпечної сторони та під прикриттям диму здійснюється висування. Перед застосуванням РДГ необхідно враховувати напрямок вітру.

З метою осліплення противника, забезпечення прихованого підходу до захопленого об'єкту під час проведення штурмових дій використовуються ручні димові гранати білого та чорного диму.

Також використовувались трофейні димові вогнемети РПО-Д для маскування виходу розвідувальних підрозділів з-під мінометного обстрілу на відстані 600-800 м від переднього краю своїх підрозділів.

Як недолік відмічається те, що не в повній мірі використовуються наявні димові засоби особовим складом підрозділів, які виконують завдання на блокпостах та під час здійснення маршу.

Під час проведення ООС виникла необхідність введення ще одного завдання РХБ захисту – посилення вогневого ураження противника із застосуванням вогнеметів.

У кожній механізованій (танковій) бригаді, десантній та аеромобільній бригаді до складу роти РХБ захисту введені вогнеметні взводи. Також введений вогнеметний взвод до складу батальйонів РХБ захисту полків оперативного забезпечення. Існує інформація про ефективне застосування вогнеметів по блокпостам та окремим одиницям автомобільної техніки. Їх застосування в аеропортах Луганська та Донецька, а також під час ведення оборони Дебальцевого показало високу ефективність ураження противника на відстані до 600 метрів, а максимальний ефект досягається під час потрапляння пострілу вогнемета в середину споруди або автомобіль.

Виходячи з досвіду застосування вогнеметів в зоні ООС, вогнеметні підрозділи найбільш доцільно використовувати в боях за оволодіння населеними пунктами, у складі штурмових загонів (груп), розвідувальних груп, групи блокування, а також на блокпостах.

УДК 623.094

Пістряк В. П., начальник кафедри вогневої підготовки Національної Академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник;
Пістряк К. П., курсант гуманітарного факультету Національної Академії Національної гвардії України, солдат.

ВИМОГИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ТАКТИЧНИХ ВПРАВ СТРІЛЬБ

Запропоновано вимоги щодо розроблення тактичних вправ стрільб для навчання військових нарядів

У відповідності до курсу стрільб підрозділів Національної гвардії України існують вправи початкових, навчальних, бойових стрільб, вправи стрільб для підрозділів спеціального призначення та стрільби в складі відділення (взводу). Крім цього для навчання виконанню вправ навчальних, бойових, початкових та інших стрільб можуть розроблятися підготовчі вправи стрільб. У відповідності до керівних документів дії обслуг, розрахунків в тому числі відділень та тимчасово призначених підрозділів та нарядів потребують злагодження. Військовий наряд призначений із підрозділу Національної Гвардії України є тимчасово призначеним підрозділом для виконання визначених статутом бойової служби та інших керівних документів та має право у відповідності з цими документами застосовувати зброю і також потребує злагодження. Саме тому виникає питання розроблення та проведення вправ стрільб у складі військових нарядів, тобто тактичних вправ стрільб.

Виходячи з того, що у військові наряди призначаються військовослужбовці з певним (не початковим) рівнем підготовки, пропонується виконувати стрільбу в складі підрозділу з такими обов'язковими елементами, вимогами до вправ.

Стосовно стрільби:

- стрільба в русі (в повен зріст, пригнувшись, навприсядки) та з коротких зупинок;
- стрільба з розпізнаванням злочинців серед мирного населення;
- стрільба по противнику, який захопив заручника;
- обмеження напрямків стрільби під час руху з різних сторін;
- стрільба однією особовою військового наряду під прикриттям іншої;
- стрільба з-за укриття та стрільба по злочинцю, який знаходиться за укриттями різного типу;
- перезаряджання зброї під час стрільби;
- стрільба з можливими затримками зброї та їх усуненням під час виконання вправи;
- стрільба після подолання ділянки бігом;
- заміною виду зброї.

Спорядження: в штатному спорядженні з бронежилетом, шоломом з використання кобури для пістолета та захисних окулярів;

Час на стрільбу обмежується появою цілей;

Мішенева обстановка повинна передбачати наявність мішеней різного типу на підйомних (поворотних) установках з можливістю автоматичної фіксації ураження цілей та з можливістю відео фіксації дій військового наряду; У разі наявності може передбачатись використання системи, яка імітує вогонь у відповідь.

Місцевість – змішана, обмежується габаритами ділянок для відкриття вогню;

Порядок виконання від простого до складного з поступовим нарощуванням обстановки.

УДК 355.535.2

Поліщук О. В., слухач магістратури факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ, лейтенант поліції.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ В БУДІВЛІ В ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

В наш час у роботі Національної поліції України виникають екстремальні ситуації, особливо під час поліцейських операцій, що характеризуються високою динамічністю, швидкоплинністю, наявністю зброї в правопорушника, різкою зміною обстановки, протяжністю, складними умовами місцевості, що виникають в діяльності працівника національної поліції, де саме в таких умовах поліцейський повинен діяти, використовуючи весь попередній досвід і набуті навички та вміння, щоб зберегти своє життя та здоров'я та інших працівників поліції.

Адже у самому визначенні поліцейської операції виділяють важливість узгоджених дій саме на встановлення місця перебування осіб, які своїми діями несуть загрозу життю і здоров'ю людей та/або поліцейського. Через що і варто приділити увагу одному із важливих завдань поліцейської операції – це визначення місцезнаходження злочинця в будівлі, що характеризується своїми складнощами в передачі даної інформації іншим працівникам та небезпекою в зволіканні і таким чином негативно відображається на самих працівниках поліції і ефективності дій взагалі самої Національної поліції України.

Слід зазначити, що до моменту обстеження, огляду і встановлення місця можливого місцезнаходження правопорушника в будівлі, поліцейському потрібно поділити дану будівлю на сектори, які будуть рівні полю зору. Це дасть можливість розділити рівномірно сектор огляду та в разі виявлення злочинця дає змогу встановити точне його місцезнаходження та відповідно правильно скоординувати дії поліцейських на затримання злочинця і виключити можливість втечі правопорушника від правоохоронних органів.

Через що і виникає необхідність у використанні найбільш ефективного методу визначення злочинців в ході проведення поліцейських операцій, щоб дані команди були короткі за об'ємом, швидко і чітко їх можна було б передавати в

голос, при цьому не втрачати із поля зору свій сектор, та найголовніше – були зрозумілими для кожного поліцейського особливо під час екстремальної ситуації. Адже, є фактор зміни в обстановці та швидкоплинність подій з боку правопорушника, що мають вагоме значення для поліцейського, тому що змушують реагувати та пристосовуватись щодо даних змін після попередньої інформації, при цьому команди щодо розміщення та переміщення злочинця в будівлі повинні бути швидкими, правильними та зрозумілими для інших і адаптовані під будь-які зміни і при будь-яких умовах виконання поставленого перед ними завдання. Відповідно варто розглянути всі методи з приводу визначення місцезнаходження правопорушника в будівлі, і встановити ті, які будуть відповідати саме таким критеріям як: безпечність, точність, швидкість, правильність, розуміння, стислість, звучання в голос і по радіо, ефективність, чіткість, простота команд, логічність.

Відповідно в ході проведення неодноразових експериментів виявимо найбільш ефективний метод визначення правопорушника в будівлі шляхом поділу будівлі на сектори в першу чергу перевіримо такі методи як: жести, квадрати, букви, кольори, цифри, слова, градуси, після чого даний метод, повинен буде підпадати під всі визначені критерії ефективності і на основі цього варто його буде запровадити для використання, щоб таким чином знизити навантаження на поліцейських, підвищити позитивний результат щодо затримання злочинця в будівлі, забезпечити безпеку поліцейських під час виконання ними службових завдань і надати більше оптимальних можливостей в діях, прийнятті рішень під час проведення спеціальної поліцейської операції.

УДК 351.75

Пономарьов В. О., старший викладач спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого, підполковник;
Євтушенко І В., доцент спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, капітан;
Гарбузов О. А., старший викладач спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого.

ВЗАЄМОДІЯ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС СПІЛЬНОГО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Тривале продовження збройного конфлікту на Сході України, а також нестабільна політична обстановка на території нашої держави показали що сучасний збройний конфлікт не схожий на війну в класичному її прояві, а

уособлює більш складне явище котрому складніше протистояти, а процес подолання вимагає більше часу та вдосконалення способів і методів ведення боротьби проти проявів "гібридної війни".

На сьогодні під терміном "Гібридна війна" розуміють активні військові дії та спеціальні операції з використанням спеціального озброєння та з допомогою осіб з числа місцевого населення держави проти якої направлена військова агресія. А метою таких дій є дискредитація органів влади, вплив на економічну, політичну та соціальну сфери що веде за собою до розколу всередині населення.

Як ми знаємо і бачимо на практиці виходячи з власного досвіду, для подолання кризової ситуації на Сході України спочатку було започатковано Антитерористичну операцію, проте згодом їй на зміну було введено Операцію об'єднання сил. Ключовою метою такої інновації є подолання збройного конфлікту, звільнення окупованих територій та встановлення миру на території нашої держави шляхом більш ефективного поєднання та взаємодії сил сектору безпеки і оборони.

Як зазначає підполковник корпусу морської піхоти США Білл Немет, Гібридна війна – це сучасний вид "партизанської війни", який "об'єднує" сучасні технології та сучасні методи мобілізації".

Погоджуючись із зазначеним твердженням слід зазначити, що внутрішній збройний конфлікт (ВЗК) не припиняється оскільки незаконні збройні формування (НЗФ), що діють на території України застосовують партизанську тактику ведення озброєної боротьби. А в таких умовах класичні методи військ малоефективні оскільки тактика і способи дій військ, які визначені в бойових статутах і за якими продовжують діяти війська, не приводять до успіху в боротьбі з партизанами, оскільки на меті розв'язання конфлікту не стоїть повномасштабне знищення живої сили противника на окупованих територіях, оскільки на тих же територіях знаходяться і звичайні цивільні громадяни які вимушено перебувають в зоні конфлікту та через певні причини не мають змоги її покинути, а знищення цивільних громадян є неприпустимим в такій боротьбі.

Формування сучасної правової системи України у відповідності з міжнародними правовими стандартами та вдосконалення сил сектору безпеки і оборони, є процесом складним, багатогранним та багатофункціональним, а тому потребує глибокого наукового аналізу правової дійсності та недоліків в практичній діяльності для налагодження позитивних тенденцій розвитку.

В сучасних умовах організованого збройного опору та наявності загрози конституційному ладу в районах внутрішніх збройних конфліктів до врегулювання таких конфліктів залучаються органи Служби безпеки України, Національна гвардія України, Національна поліція, Сили спеціальних операцій Збройних Сил України та інші, які в своїй сукупності являють собою сили сектору безпеки і оборони. Як свідчать сучасні реалії масштаби організованого опору можна подолати лише за допомогою сукупного та налагодженого впливу на НЗФ з боку всіх сил сектору безпеки і оборони України.

Ні для кого не є новиною той факт що успіх будь-якого підрозділу під час бою напряму залежить не лише від сучасного озброєння, а й від тактичної майстерності і вміння злагоджено співпрацювати підрозділом. Звідси слід зробити логічний висновок, що такий захід як Операція об'єднаних сил вимагає належного взаємозв'язку і злагодженості дії не тільки всередині певного підрозділу, а не менш важливим є взаємодія між різними відомствами та підрозділами сил сектору безпеки держави.

Тому, вдосконалення взаємодії сил Національної гвардії України, Служби безпеки України, Національної поліції, Сил спеціальних операцій ЗС України та цивільно-військових адміністрацій у забезпеченні громадської та державної безпеки не втрачає своєї актуальності, а їх взаємодію слід розглядати як погоджені дії, а також взаємний вплив їх спільних дій на забезпечення державної безпеки.

Враховуючи той факт що законодавством України було дещо розширено повноваження Сил спеціальних операцій ЗС України стосовно можливості залучення до отримання розвідувальної інформації шляхом здійснення спеціальної розвідки виникає потреба у вдосконаленні взаємодії між силами сектору безпеки держави, оскільки одним із факторів ефективності виконання службово-бойових завдань та проведення спеціальних операцій є своєчасний обмін інформацією та налагодження міжвідомчої взаємодії для уникнення неточностей і прогалин під час підготовки та проведення спеціальних операцій.

УДК 355.1

Попович В.Г., старший викладач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України.

СТАНДАРТИ НАТО: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Дискурс євроатлантичної інтеграції України триває практично від початку незалежності. Зростання підтримки українцями вступу до Альянсу, а також факт політичної підтримки євроатлантичної інтеграції дає можливість українській владі форсувати шлях до членства в Альянсі. Наразі не йдеться по зовнішні чинники вступу, а проаналізуємо виконання "домашніх завдань" України. І найбільш публічним та актуальним є впровадження стандартів НАТО. Саме з ними часто пов'язують боездатність і можливості українських силових підрозділів. Для Альянсу це також важливий показник, оскільки показує можливості сумісності української армії з силами країн-членів Альянсу. Проте, що таке є стандарти НАТО, і що вже зроблено в цій сфері?

Основним джерелом аналізу стандартизації є Матриця розподілу відповідальності за опрацювання та прийняття рішення щодо впровадження стандартів НАТО (10.2018р.) а з документації НАТО – Директива із питань

розробки, супроводження та управління документами НАТО зі стандартизації (AAP-03 (k)).

Матриця розподіляє відповідальність за їх опрацювання між органами військового управління та організаціями зі стандартизації Міноборони та Генштабу ЗС України. Основним запитанням залишається те, що вважати стандартом НАТО. Термінологія цього поняття суттєво варіюється у громадськості. Втім, є досить чітке визначення, котре надається в AAP-03 (k): "стандартом НАТО" варто розуміти стандарт, розроблений та оприлюднений в рамках процесу стандартизації НАТО.

В той же момент, згідно із законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо військових стандартів", "стандартом НАТО" називається – стандарт, розроблений, прийнятий та опублікований Організацією Північноатлантичного договору.

Вже ця дуальність в тлумаченні вказує на складність розуміння "стандартів".

Як було вже зазначено, основним документом стосовно впроваджених стандартів НАТО в Україні є Матриця. Тому спочатку варто розібратись з її структурою. Матриця налічує 2059 документів. Згідно з даними МОУ, ця цифра включає стосуються 1040 угод щодо стандартизації (STANAG), 903 документів окремих чи охоплених угодами або рекомендаціями НАТО зі стандартизації НАТО, 52 рекомендацій НАТО зі стандартизації (надалі – STANREC), 64 документів, що стосуються стандартів (SRD). До цього додається і той факт, що документація типу STANAG може включати певні супровідні чи додаткові документи – Allied Publication, котрі, при незмінності угод можуть змінюватись. Це дозволяє оперативно коригувати стандарти та угоди під реалії сучасних викликів, але для країн-аспіратів (серед яких і Україна) це посилює потребу у постійному моніторингу рішень Альянсу.

За часів незалежності впроваджено 174 стандарти НАТО. Але це число не враховує тієї частки прийнятих супровідних документів, або керівних політик НАТО (політик, директив (наприклад, елементів APP-03 (k)), тощо). Це не є низький показник, проте очевидним є потреба в реалізації ще чималої кількості документів.

Які є стандарти НАТО? Стандартизація НАТО – процес, котрий впроваджується в будь яку активність НАТО. Стандарти НАТО зазвичай класифіковані в три голові напрями: адміністративні, операційні та матеріальні.

Адміністративними стандартами називають документи зі стандартизації НАТО, які сприяють Альянсу в управлінні в різних областях, включаючи (але не обмежуючись нею), термінологію, фінанси, людську діяльність ресурси та військові звання (впроваджено 27).

Оперативними стандартами називають документи зі стандартизації НАТО, які конкретизують концептуальні, організаційні чи методологічні вимоги, що дозволяють установам, організаціям або силам виконувати свої функції чи завдання (впроваджено 92).

Матеріальними стандартами називають документи зі стандартизації НАТО, які визначають загальні технічні вимоги до матеріалів на протязі її життєвого циклу. Матеріал може охоплювати системи, включаючи системи консультацій, управління та управління (СЗ), системи та підсистеми озброєння, інтерфейси, вузли, компоненти, запасні частини та витратні матеріали, включаючи боєприпаси, паливо та інвентар (впроваджено 55).

Офіційна класифікація та розподіл сфер стандартизації, звісно, важливий у робочому процесі. Але його компліментарність не дозволяє учасникам процесу і громадськості чітко розуміти сфери застосування стандартів. Для розуміння, Інститутом Євро-Атлантичного Співробітництва було виділено 14 сфер прийнятих стандартів, котрі стосуються: загальних стандартів НАТО, військової логістики, паливно-мастильних засобів, військової поліції, боєприпасів, військового одягу, ремонту озброєння та військової техніки, картографії, озброєння та військової техніки, зв'язку та автоматизованих систем управління, водолазних робіт, медичного забезпечення, РХБ захисту та екології, безпілотних платформ.

Поняття стандартів НАТО суттєво варіюється в українському публічному дискурсі, хоч і має чітке визначення у документації Альянсу. Проте обсяги нормативної документації, процес адаптації законодавства країн-аспірантів створюють умови втрати зв'язку між правовим визначенням стандартів супровідними документами, попри їхню важливість в процесі інтеграції в північно-атлантичну систему безпеки. Український шлях застосування стандартів НАТО є динамічним і має позитивну динаміку, але все ж часто публічний дискурс зумовлює проблеми із тлумаченням досить базових понять.

Попереду ще великий пласт роботи, оскільки більшість стандартів наразі не є прийнятими. Представники Альянсу невтомно повторюють перелік з п'яти головних реформ, які є пріоритетними для українсько-натовського порядку денного і згадані в ухваленому торік Законі про нацбезпеку.

Отже, лакмусовим папірцем того, чи справді Україна прагне інтегруватися до НАТО, є наступні зміни:

- ухвалення закону про Службу безпеки України (СБУ), який би позбавив СБУ невласливих для неї функцій з розслідування економічних злочинів;
- створення нового парламентського комітету з нагляду за Службою безпеки та розвідкою;
- ухвалення закону про розвідку;
- ухвалення закону про поводження з державною таємницею та секретною інформацією;
- реформа оборонної промисловості та закупівель, включно з законом про державне оборонне замовлення.

УДК 351.75

Прохоренков Д. В., викладач кафедри тактико спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ НАЧАЛЬНИКОМ СУДОВОЇ ВАРТИ З ПІДРОЗДІЛАМИ ТА ОРГАНАМИ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗОНАНСНОГО СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

У відповідності до вимог Закону України "Про Національну гвардію України", а саме в розділі VIII Прикінцеві та перехідні положення, в підпункті 3.1. установлено, що до визначення на законодавчому рівні іншого суб'єкта виконання відповідних функцій Національна гвардія України продовжує здійснювати: конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, до Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційних судів з розгляду цивільних і кримінальних справ, місцевих загальних судів, перелік яких визначається Міністром внутрішніх справ України, та відповідних установ виконання покарань, попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, а також охорону їх у залі суду.

На даний час, це завдання виконують відповідні підрозділи Національної гвардії України з конвоювання. У відповідності до вимог наказу Міністра внутрішніх справ від 09.06.2015 № 672 "Про затвердження переліку судів, узятих на обслуговування військовими частинами та підрозділами Національної гвардії України" затверджено Перелік судів, до яких військові частини та підрозділи Національної гвардії України здійснюють конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, та в яких забезпечують охорону осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань.

Конвоювання підсудних (засуджених) до судових установ здійснюється відповідними підрозділами Національної гвардії України у відповідності до вимог наказу Міністерства внутрішніх справ України від 26 травня 2015 року № 613, яким затверджено Інструкцію з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів.

За кілька останніх років збільшилась кількість судових варт по забезпеченню резонансних судових процесів, особливо в судах міста Києва. Неодноразово, були випадки блокування доріг на під'їздах до слідчих ізоляторів, судових установ, тощо. Також були випадки зриву судових процесів в залах судових засідань, групові порушення громадського порядку в приміщеннях судів. Тому, командир під час прийняття рішення на забезпечення резонансного судового процесу, повинен враховувати ці особливості та можливість виникнення непередбачуваних подій. Дані обставини свідчать про те, що дуже вагомим роль під час прийняття рішення на виконання завдання, має планування організації взаємодії, як з підрозділами охорони судових установ, так і з взаємодіючими

органами, такими як Державна судова адміністрація, Державна кримінально-виконавча служба, Національна поліція, Служба безпеки тощо.

Під час організації взаємодії командир повинен узгодити:

– між підпорядкованими підрозділами та підрозділами, які здійснюють охорону відповідної судової установи, порядок надання взаємної допомоги під час резонансного судового процесу у разі порушення громадського порядку в залі судового засідання (інших приміщеннях судової установи, на маршруті конвоювання в судовій установі, у вартовому приміщенні тощо), спільні дії у разі втечі підсудних (засуджених) та інших надзвичайних ситуацій;

– з підрозділами Державної кримінально-виконавчої служби (адміністрацією СІЗО, установ виконання покарань) – данні на підсудних (засуджених), характер їх можливих дій;

– з представниками Національної поліції – з питань забезпечення руху до слідчого ізолятору (установи виконання покарань), до відповідної судової установи, та в зворотному напрямку, забезпечення громадського порядку поблизу судової установи, а також порядок проведення розшукових заходів у разі втечі підсудних (засуджених);

– з представниками служби безпеки – порядок проведення розшукових заходів у разі втечі підсудних (засуджених);

– з представниками судових установ – щодо забезпечення охорони та порядок конвоювання в приміщеннях судової установи (вартове приміщення, маршрути конвоювання до залів судової установи тощо), залі судового засідання.

В ході несення служби начальник судової варти по забезпеченню резонансного судового процесу підтримує взаємодію з усіма вище перерахованими взаємодіючими підрозділами та органами з метою своєчасного та повного виконання завдання.

Засоби для підтримання взаємодії начальника судової варти:

– з оперативним черговим частини та черговим варт – по радіостанції на всіх етапах несення служби;

– з підрозділом охорони судової установи – по радіостанції;

– з відділенням (відділом, управлінням) з конвоювання частини (з'єднання, оперативного територіального об'єднання, Головного управління НГУ): по стільниковому мобільному зв'язку;

– з відповідним органом Національної поліції – по стільниковому мобільному зв'язку;

– з представниками судової установи (головуючим суду, Державної судової адміністрації) – по стільниковому мобільному зв'язку до прибуття до судової установи, в судовій установі – по стаціонарному телефону.

Виходячи з цих моментів, виникає необхідність, для забезпечення чіткої взаємодії під час виконання завдань, користування начальником судової варти стільниковим мобільним зв'язком. Таким чином, начальник судової варти по

забезпеченню резонансного процесу повинен мати службовий мобільний телефон, з метою організації чіткої взаємодії з відповідними взаємодіючими органами.

Чітка взаємодія з усіма взаємодіючими органами забезпечить:

- своєчасне конвоювання підсудних (засуджених) до судових установ;
- оперативне реагування на зміну в обстановці (блокування маршрутів руху, під'їздів до судових установ, слідчих ізоляторів, установ виконання покарань);
- не допустить зривів судових засідань;
- охорону громадського порядку в приміщеннях судових установ, залах судових засідань, на маршрутах конвоювання.

УДК 351.9

Резанов С. А., доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції.

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЗАЛУЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

У сучасних нелегких умовах, які переживає наша держава, проблема забезпечення публічної безпеки та порядку гостро стоїть перед усіма правоохоронними органами. Законодавець визначає ряд суб'єктів її забезпечення. До основних можна віднести відповідні підрозділи Національної поліції та Національної гвардії України.

Як показує статистика, сьогоденний стан рівня безпеки у громадських місцях бажає бути кращим. Останнім часом збільшилася кількість адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. До найпоширеніших можна віднести: "Дрібне хуліганство" (ст. 173 КУпАП), "Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку" (ст. 174 КУпАП), "Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях" (ст. 175⁻¹ КУпАП), "Придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення" (ст. 177 КУпАП), "Виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів" (ст. 177⁻² КУпАП), "Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді" (ст. 178 КУпАП), "Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння" (ст. 180 КУпАП), "Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів

щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях" (ст. 182 КУпАП).

Ця проблема ще більше набуває актуальності в умовах збільшення незаконного обігу зброї та боєприпасів до неї. Будь-яке з вище перерахованих адміністративних правопорушень може перерости в кримінальне. Також існують певні недоліки в роботі патрульної поліції, на яку безпосередньо покладено завдання по охороні публічної безпеки та порядку на вулицях, парках, площах та інших громадських місцях. Але нестача висококваліфікованих кадрів та недостатнє матеріально-технічне забезпечення не дають змогу у повній мірі виконувати вказану функцію.

Зважаючи на зазначене, керівництвом МВС було прийняти рішення по покладення завдання з охорони публічної безпеки і порядку на підрозділи Національної гвардії України у складі самостійних піших патрулів.

На сайті МВС України зазначено, що з 1 серпня 2019 року військовослужбовці Національної гвардії України виконуватимуть завдання з охорони громадського порядку у складі самостійних піших патрулів. До цього гвардійці несли службу спільно зі співробітниками Національної поліції. У такому форматі для забезпечення правопорядку буде залучено близько 2000 патрульних, 100 одиниць автомобільного транспорту та 100 службових собак. Службу гвардійці нестимуть п'ять днів на тиждень по шість годин, утім за ускладнення оперативної обстановки час служби військових може бути змінений.

Відповідно до Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку, затвердженого наказом МВС України від 10.08.2016 № 773 до забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку залучаються: від Національної гвардії України – військові частини (підрозділи), на які покладено функції з охорони громадського порядку (далі - військові частини НГУ); від Національної поліції України – територіальні органи Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві, їх відокремлені підрозділи. Взаємодія між НГУ та Національною поліцією України здійснюється в межах, визначених законодавством, а саме шляхом: спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць.

Закон України "Про Національну гвардію України" (ст. 2 п. 2 та 3) визначає, що до основних функцій Національної гвардії України відносять: охорону громадського порядку, забезпечення захисту та охорону життя, здоров'я, прав,

свобод і законних інтересів громадян; участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян. Стаття 13 цього ж Закону закріплює, що Військовослужбовці Національної гвардії України з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань мають право у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України "Про Національну поліцію".

Таким чином, питання залучення військовослужбовці Національної гвардії України до охорони публічної безпеки та порядку здійснюється на відповідній законодавчій основі, що призведе до підвищення рівня безпеки громадян у громадських місцях та, відповідно, зменшення кількості адміністративних і кримінальних правопорушень у зазначеній сфері.

УДК 629.017

Самсоненко А. І., викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Мазанов В. Г.**, доцент кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук; **Лукашенко С. С.**, старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОСНАЩЕННЯ ПУНКТИВ ТЕХНІЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Проведено дослідження шляхів підвищення ефективності рухомого пункту технічного спостереження на основі аналізу технічного забезпечення механізованих підрозділів НГУ та ЗСУ, а також технічного оснащення існуючих пунктів технічного спостереження та необхідності доопрацювання існуючого мобільного комплексу наземної розвідки РЕБ "Джеб" до потреб рухомого пункту технічного спостереження, з наступним його використанням як базового.

В ході ведення бойових дій під час Операції Об'єднаних сил (ООС) виявилось, що значна частина техніки, яка виходить із ладу, потребує багато часу на її пошук, з'ясування характеру ушкоджень, поломок чи застрягань, що суттєво ускладнює роботу підрозділів автотехнічного забезпечення (АТЗ) для її відновлення чи евакуації..

Відсутність інформації про МТЗ (деталі, матеріали, пристосування) для відновлення в польових умовах, БРЕМ прибувають заздалегідь не підготовлені до забезпечення виконання необхідних ремонтних робіт, а здатні лише евакуювати на ЗППМ.

Для прийняття рішення щодо відновлення техніки на місці, чи її евакуації, та потреби в силах і засобах для його реалізації, виникає проблема у повноті необхідних інформаційних та розвідувальних даних, що отримуються з місця ведення бойових дій.

Для забезпечення евакуації пошкодженої техніки з'являється необхідність, з огляду на обставини що склалися, прокласти оптимально безпечні маршрути руху для броньованої ремонтно-евакуаційної машини (БРЕМ), колісних евакуаційних тягачів та інших машин під час активних дій противника.

Враховуючи що пункт технічного спостереження (ПТС) для забезпечення його роботи виділяється неспеціалізована броньована машина високої прохідності з радіостанцією, оптичними приладами та приладами нічного бачення, робота такого пункту стає проблематичною, оскільки доводиться опиратись тільки на досвід особи, що приймає рішення з ТЗ, та нормативи, що визначені діючими керівними документами. Доопрацювання існуючого мобільного комплексу наземної розвідки РЕБ "Джеб", до потреб РПТС, забезпечить військові частини і підрозділи необхідною інформацією для прийняття своєчасних управлінських рішень з ТЗ.

УДК 355.531.3

Сідельніков Б. С., старший інспектор-штурмовик 3-го відділу з проведення спеціальних операцій управління "КОРД" штурмовик, старший лейтенант поліції.

АНАЛІЗ БОЙОВИХ ШИКУВАНЬ ДЕВЕРСИЙНО РОЗВІДУВАЛЬНИХ ГРУП

В нашій державі с початку 2014 на сході України ведуться бойові дії. В даних діях приймають участь Національна гвардія України, Служба безпеки України та органи Національної поліції України. Вони протидіють супротивнику не тільки в прямих зіткненнях, а й у складі диверсійно розвідувальних груп. Тому вкрай актуальними питанням є вивчення видів шикунань диверсійних груп та удосконалення даних шикунань. То ми вважаємо, що дана тема є дуже актуальною і необхідною для її вивчення.

До основних бойових шикунань відносяться: "Колона", "Шеренга", "В колону зо два (Змійка)", «Клин». Данні види шикунань використовуються вже дуже давно і вони є найлегшими видами шикунань. Проте до основних видів шикунань треба також віднести: "Уступ", "Лівий, правий фланг", "Алмаз", "Кільце", "Трилистник кутом вперед (назад)", "Скорпіон". Для використання даних шикунань бійці повинні бути більш скоординованими між собою.

Розглядаючи данні шикунання ми визначили недоліки та переваги окремо по кожному з шикунань. Проведений аналіз шикунань має оціночний характер для проведення порівняльного аналізу та вибору більш ефективних в залежності від

обстановки, яка склалася. Переваги та недоліки шиків спочатку розглядалися для основних їх видів. Наведемо приклад для шиків "Колона", "Клин", "Алмаз", "Скорпіон".

1. Колона – перевагами шиків є: максимальний контроль флангів при переміщенні; командир підрозділу контролює всіх бійців; тому що вони знаходяться з ним на одній лінії; швидкий перехід групи при атаці з флангів; швидке переміщення групи. Недоліки шиків: поганий контроль фронту та тилу; час, який буде витрачено на розгортання строю для відбиття атаки з фронту або тилу; передача команд командира підрозділу; передача команд з фронту до тилу і навпаки; відстань між бійцями залежно від місцевості та погодних умов; розкид групи в глибину шиків.

2. Клин – переваги шиків: контроль бійців; швидке переміщення групи; ефективність відбиття нападу з фронту; відстань між бійцями; передача команд від командира; розподіл огляду секторів між бійцями. Недоліки шиків: час на розгортання строю для відбиття атаки з флангів та тилу; передача інформації від бійців з тилу; незначний контроль тилу; погана взаємодія між бійцями на різних флангах; при атаці з флангу бійці іншого флангу знаходяться на лінії вогню.

3. Алмаз – переваги шиків: контроль бійців; швидке переміщення групи; ефективне відбиття нападу з фронту та тилу; передача інформації; розподіл контролю секторів в всіх напрямках. Недоліки шиків: час на розгортання строю для відбиття нападу з флангів та тилу; важко утримувати правильність шиків; при атаці з флангу бійці перебувають на одній лінії вогню.

4. Скорпіон – переваги шиків: швидке пересування групи; ефективне відбиття нападу з всіх напрямків; відстань між бійцями; передача інформації; розподіл контролю секторів; невелика кількість бійців. Недоліки шиків: час на розгортання строю при нападі з будь-якого напрямку; важко утримувати правильність шиків; невелика кількість бійців.

З урахуванням позитивних та негативних особливостей бойового шиків для диверсійно розвідувальних груп рекомендується впровадження наступних шиків: "Скоба", "Зірка", "Дерево", "Хрест", "Млин". В даних шиків також є недоліки та переваги розглянемо їх окремо по кожному:

1. Скоба – переваги даного шиків: обійти з флангу дане шиків складніше; менша кількість бійців знаходиться на одній лінії; контроль фронту; швидкий перехід групи при атаці з тилу. Недоліки шиків: час на розгортання строю для відбиття атак з флангів; передача команд командира; передача команд з флангу на фланг; відстань між бійцями в залежності від погодних умов та місцевості; розосередження групи по фронту.

2. Зірка – переваги шиків: швидке пересування; кількість бійців; командир керує групою і в випадку атаки швидко переносить напрямок вогню в сторону атаки; час на розгортання строю; швидкий відхід групи при вході в контакт з супротивником; передача інформації. Недоліки шиків: кількість бійців; командир під перехресним вогнем; боєць контролює великий сектор 72

градуси; збільшення боєкомплекту.

3. Дерево – переваги шикування: швидке пересування; кількість бійців; командир контролює групу; передача інформації від командира; ефективність відбиття атаки з будь-якого напрямку; мобільність групи при вогневому контакті. Недоліки шикування: кількість бійців; командир під перехресним вогнем.

4. Хрест – переваги шикування: швидке пересування; кількість бійців; командир контролює групу; передача інформації від командира; ефективність відбиття атаки з будь-якого напрямку; мобільність групи при вогневому контакті. Недоліки шикування: кількість бійців; командир та бійці які знаходяться ближче до центра під перехресним вогнем.

5. Млин – переваги шикування: швидке пересування; кількість бійців; командир контролює групу; передача інформації від командира; ефективність відбиття атаки з будь-якого напрямку; мобільність групи при вогневому контакті. Недоліки шикування: передача інформації з фронту в тил і навпаки; командир контролює сектор, що збільшує на нього навантаження.

Ці способи шикувань дозволять більш ефективно діяти бійцям при диверсійно розвідувальних діях.

УДК 159.97

Слурденко Д. О., старший викладач кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Участь військовослужбовців в службово-бойовій діяльності у екстремальних умовах в значній мірі змінює їх картину світу, сенс життя, трансформує систему цінностей, актуалізує комплекс специфічних потреб. Гостро постає проблема бути почутими, понятими, оціненими психологічно захищеними. Психіка учасників бойових дій оголюється, стає особливо чутливою до фальші, несправедливості, легко ранимою. Якщо ці особливості не будуть враховані то можливе виникнення складних соціальних і психологічних наслідків.

Разом з відчаєм, фрустрацією, апатією у військовослужбовців може розвиватись патологічна, викривлена картина світу, формуватись агресивна конфліктна поведінка. Тобто, можливість такої психотравматизації потребує особливої психологічної допомоги, що полягає в корекції ціннісно-мотиваційної структури особистості та психічних станів для повернення в ритм і атмосферу повсякденного життя.

Бойовий стрес, зігравши свою позитивну роль у збереженні цілісності

організму і особистості воїна в екстремальних умовах бойової обстановки, виступає причиною подальшої дезадаптації і психотравматизації учасників бойових дій. Саме стресові пристосувальні трансформації за межами життєво небезпечної ситуації опиняються негативними, дезадаптивними і утворюють осьову симптоматику бойових стресових розладів.

Військово-психологічні дослідження свідчать, що реадаптаційні заходи не повинні носити характер короткострокової та інтенсивної кампанії. Їх потрібно здійснювати за типом соціально-психологічного моніторингу - безперервно відстежувати морально-психологічний стан і стан психічного здоров'я військовослужбовців. Це можна досягти лише в тому випадку, якщо у частинах НГУ буде створена цілісна система психологічної реадаптації військовослужбовців, які повернулись з зони ООС. Вона, за оцінками фахівців, повинна включати в себе наступні складові: 1) реконструкцію ціннісно-орієнтаційної системи самих учасників бойових дій; 2) створення навколо них реадаптуючого соціального середовища.

Перша складова реалізується у період після закінчення бойових дій і вступу в так званий період "психологічного карантину". Метою діяльності командирів, їх заступників по роботі з особовим складом, психологів, медиків є задоволення основних потреб військовослужбовців у розумінні, визнанні, престижі, знятті психічної напруженості і психологічна підготовка до повсякденної діяльності.

Друга складова визначає, що незалежно від того чи повернувся військовослужбовець переможцем, чи переможеним його має гідно зустріти країна, військовослужбовці, родина, знайомі. Бажано, щоб зустрічаючі розуміли прояви психіки та поведінки військовослужбовця, були навчені елементарним прийомам його психологічної підтримки, не допускали, щоб учасник бойових дій сприймався як "травматик". Відношення до нього має всебічно сприяти розрядці накопиченої психологічної напруги, попередженню додаткової психотравматизації.

УДК 355.5

Споришев К. О., заступник начальника кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

ЗАСТОСУВАННЯ ВЗВОДНОГО (РОТНОГО) ТРЕНАЖЕРУ БРОНЕТРАНСПОРТЕРУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ НЕОБХІДНОГО РІВНЯ НАВЧЕНОСТІ

На теперішній час для підготовки екіпажів (водіїв) бронетранспортерів (БТР) в Національній гвардії України (НГУ) застосовуються комп'ютерні тренажери. Вони дозволяють знизити на 70-80% витрати на бойову підготовку за умови досягнення необхідного рівня навченості і бойового злагодження екіпажів

БТР. Існуючі тренажери дозволяють якісно підготувати екіпажі БТР, але для підготовки командирів механізованого взводу ці тренажери не призначені.

Основними недоліками існуючої тренажерної підготовки є:

– принципово неможливе проведення двосторонніх навчальних боїв між підрозділами, що діють на штатних (навчально-бойових) зразках озброєння;

– для підготовки командирів підрозділів неможливо створити умови для набуття ними практичних навичок з ефективного управління підпорядкованими підрозділами і вогнем в умовах активного протиборства з підготовленим супротивником;

– у керівництва немає інструменту для об'єктивної оцінки рівня злагодженості підрозділів, рівня підготовки командирів до організації і ведення бою з підготовленим супротивником.

Можливими шляхами вирішення проблеми підготовки командирів взводу (роти) є:

– створення тренажерної систем двостороннього бою і впровадження їх в практику бойової підготовки;

– наближення характеристик віртуального бойового простору тренажерної системи двостороннього бою до умов сучасних загальновійськових бойових дій.

УДК 355.4:422:343.3

Стародубцев С. О., доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук; **Романюк В. А.**, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент; **Варакута В. П.**, доцент кафедри тактики Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", кандидат військових наук, доцент; **Дяченко Д. В.**, старший викладач кафедри тактики Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", кандидат технічних наук, старший науковий співробітник.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ БОЙОВИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ ОПЕРАТИВНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ВНУТРІШНЬОМУ ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ

Рівень напруженості в окремих регіонах свідчить про підвищену небезпеку виникнення збройних конфліктів. Це обумовлено розбіжністю національних інтересів, етнічними і релігійними особливостями, територіальними домаганнями, розходженням у соціальному і культурному рівнях життя народів. Вивчення досвіду збройних конфліктів дозволяє зробити висновок, що в цих конфліктах сили внутрішньої безпеки виявилися слабо підготовленими.

Підрозділи Національної Гвардії України повинні бути у готовності до дій по припиненню внутрішніх збройних сутичок на випадок введення у державі надзвичайного стану а також бути у готовності до протидії міжнародному тероризму. А це вимагає розвитку теорії і практики підготовки і ведення бойових дій у внутрішніх збройних конфліктах.

Особливості збройного конфлікту, специфічні задачі і форми застосування підрозділів НГУ викликають необхідності пошуку нових способів, тактичних прийомів, при виконанні ними службово-бойових завдань під час виникнення внутрішніх збройних конфліктів.

Методика оцінки ефективності бойового застосування підрозділів оперативного призначення у внутрішньому збройному конфлікті, на відміну від відомих, урахує специфічні умови, що притаманні внутрішнім збройним конфліктам, в результаті чого вона більш достовірно відображає реальний процес за рахунок розділення району бойових дій на контрольовану та неконтрольовану зони, класифікації типів боїв для кожної із зон і розробки методики оцінки їх ефективності для кожного типу бою, більш детального урахування ефективності розвідки та часових параметрів бою.

Крім того методика визначає та показує:

- розрахунок показника бойового потенціалу підрозділів оперативного призначення, та його складової – вогневого потенціалу;
- математичні моделі вогневого бою підрозділу оперативного призначення НГУ із групою (загоном) незаконно збройних формувань(модель вогневої дуелі, модель залпової вогневої дуелі, модель вогневого бою зі збіглим вогнем);
- показники ефективності бойового застосування підрозділів НГУ в різних типах вогневого бою;
- поняття бойового потенціалу підрозділу як спроможності виконувати дії, що потрібні для підготовки та ведення бою, з урахуванням наявних бойових запасів при відсутності протидії противника.
- математичні моделі вогневого бою, математичні моделі перехоплення;
- математичні співвідношення, які характеризують бойові можливості підрозділів, що протидіють у внутрішньому збройному конфлікті, в залежності від можливостей противників щодо спостереження, маневру силами і засобами, готовності до виконання бойових задач, ефективності вогневого ураження в кожній точці району бойових дій.

УДК 623.12

Старух О. С., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бутко Р. В.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету – начальник інженерної служби Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПРИЙОМИ ТА СПОСОБИ МІНУВАННЯ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬ БОЙОВИКИ У ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

У зоні проведення Операції Об'єднаних Сил бойовики застосовують мінно-вибухові загородження з метою: прикриття своїх позицій; демонстрації своєї сили та безкарності; підняття морального духу своїх прихильників; нанесення втрат особовому складу військових частин та місцевому населенню; обмеження мобільності підрозділів у межах зони виконання бойових завдань; ускладнення всебічного забезпечення військових частин та місцевих мешканців; деморалізації мирного населення; затягування мирних перемовин шляхом руйнування об'єктів інфраструктури.

Враховуючи зазначене основними об'єктами мінування є: автомобільні та залізничні шляхи у "сірій" зоні і дорожні споруди на них; підприємства військового та народногосподарського комплексів; шляхи маневру, підвозу та евакуації військових частин; підступи до блокпостів та опорних пунктів бойовиків.

При мінуванні стежок бойовики професійно використовують психологію людини, вибираючи для установа мін-пасток єдині на даній місцевості напрямки руху та місця, які приваблюють путніх. Це можуть бути ділянки, які обмежені природними перешкодами (схили, чагарники, водні перешкоди, лісові завали, тощо), шляхи, рух якими, обмежений практичним втручанням людини (ділянки, що закладені гілками та зламаними деревами, камінням, тощо), а також просто зручні для пересування місця (земляні сходи на крутих схилах, чиста трава поблизу розбитих ділянок доріг, тощо).

Крім того мінуванню підлягають місця, які придатні для зупинок, стоянок та розвертання техніки, привалів та відпочинку особового складу, стежки, які ведуть до джерел води та водних перешкод.

На польових та гравійних дорогах міни можливо зустріти практично у будь-якому місці проїжджої частини, на обочинах, у кюветах та на обрізах.

Найбільш часто фугаси установаються у найгущезніших коліях. Для підсилення руйнівної сили вибуху, ускладнення пошуку та знешкодження фугасів, бойовики часто установають по 2÷3 боєприпаси у одну лунку (міна, чи фугас із додатковим зарядом вибухової речовини, підрильник, чи замикачем розвантажувальної дії).

При мінуванні доріг із асфальтобетонним покриттям бойовики використовують місця із зруйнованими ділянками. Міни та фугаси устанавлюються у вибоїни на дорожньому покритті та маскуються щебенем, чи просто кидаються у калюжі та колії, які заповнені водою, устанавлюються на обочинах та у місцях, де неможливо об'їхати розбиті ділянки дороги.

Частіше усього одиночні протитанкові, протипіхотні міни та фугаси устанавлюються у таких місцях, де підрив транспорту викличе тривалу зупинку руху військових колон та цивільного автотранспорту.

Некеровані міни та фугаси із замикачами устанавлюються у полотно дороги, а керовані по проводам та по радіо можуть устанавлюватися і на відстані 3÷5 м від обочин.

У наслідок обмеження часу на маскування, проводи ліній керування бойовики закопують у ґрунт, тільки на відстань 10÷25 м від дороги, а далі проводи тягнуться по поверхні землі. Пункти керування вибухом можуть знаходитися на відстані 200÷300 м від дороги.

Інколи проводи ліній керування вибухом мінуються протипіхотними фугасними мінами та гранатами, які устанавлені на розтяжки.

Бойовики часто устанавлюють некеровані фугаси у кронах дерев, при цьому розтяжка знаходиться на висоті 2÷3 м, що дозволяє безпечно проїжджати під нею легковим та вантажним автомобілям, але проїжджаючий танк, БТР, чи бронеавтомобіль натисне на неї радіоантеною.

У ряді випадків противник застосовує комбіновані боеприпаси, з'єднуючи детонуючим шнуром фугас у кронах дерева із фугасом, який устанавлений у міжколіїному просторі.

У ряді випадків розтяжки гранат устанавлюють так, щоб навантаження на них передавалося головою військовослужбовця, адже пошук розтяжок, як правило, здійснюється під ногами.

Особливістю мінування є і той факт, що глибина устанавлення мін не традиційно складає 5÷50 см. У деяких випадках зверху фугасів укладається каміння, жердини та кілки, які призначені для передачі натискного зусилля.

Для ускладнення пошуку та виявлення мін міношукачами створюють хибні цілі та перешкоди, наприклад, розсипають, або заривають у ґрунт велику кількість металевих предметів (цвяхи, болти, шурупи, скоби, петлі та навіси).

Для фіксації мін та фугасів, які устанавлені на місцевості, бойовиками використовуються природні та штучні орієнтири, зокрема: окремі камінь, чи дерево; пірамідки із каменів на узбіччі дороги, чи стежки; позначки з ниток та мотузок; покинутий інструмент та домашні речі.

Відомі факти застосування фугасів подвійної, а то і потрійної дії, які призначені для боротьби із саперами та розвідниками. Підривання таких фугасів здійснюється у момент, або навіть до моменту їх виявлення.

Дуже широко застосовуються радіостанції різних типів для дистанційного підриву фугасів, які встановлюються на відстані 25÷40 м від дороги, а сигнал на підривання фугасу від них передається по проводам.

Способи установки мін, у багатьох випадках, нестандартні та вимагають значного досвіду та обережності при їх виявленні. Наприклад, протипіхотні міни ПМН та ПМД-6 встановлюються на глибині 15÷20 см, а для передавання натискного зусилля на датчик цілі, встановлюється кілок на поверхні ґрунту. Такий спосіб встановлення мін практично не дозволяє їх виявлення за допомогою щупів, чи міношукачів.

Міни ОЗМ-72 встановлюються з підривниками типу МУВ, але замість звичайної розтяжки, яку легко виявити, у якості датчика цілі, застосовують рибальську лесу, або обривний провід від ПТУР, які не натягуються, а просто кидаються на землю у надії на те, що хто-небудь їх все одно зачепить.

УДК 614.89:355(075).8

Топчий В. Л., заступник начальника факультету РХБ захисту з навчальної та наукової роботи – начальник навчальної частини Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", кандидат технічних наук, підполковник; **Білокурський М. В.**, курсант факультету РХБ захисту Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", молодший сержант.

ПРОБЛЕМА ДЕГАЗАЦІЇ НОВИХ ЗРАЗКІВ РЕЧОВОГО МАЙНА

На даний період розробки речового майна ЗСУ не враховується один із важливих факторів бойового забезпечення – РХБ захист. Під час виконання завдання РХБ захисту ліквідація наслідків передбачена, спеціальна обробка військ яка містить в собі проведення дегазації, дезінфекції, дезактивації ОВТ, обмундирування спорядження, та інших матеріальних засобів, але способи та методи проведення по всім параметрам застаріли і потребують заміни або вдосконалення.

На підставі аналізу та вивчення характеристик різних варіантів сучасного речового обмундирування ЗСУ було визначено що випробування стосовно здатності до ДД не проводились. В технічному описі до кожного предмету обмундирування вказана тільки такі основні характеристики: температура води під час прання, паропроникність, склад, поверхнева густина.

З метою економії державних ресурсів по забезпеченню речових майном в умовах застосування противником хімічної зброї або бактеріологічних засобів потрібна проведення дегазації та дезінфекції обмундирування. Величина проблеми полягає в проведенні цих заходів дегазаційний комплектом АГВ-3У не з технічної сторони, а зі сторони попередніх досліджень якості тканини і встановленим порядком проведення дегазації нових зразків.

Нами було розроблене завдання яке має за мету визначити способи проведення ДД, шляхом забруднення імітаторами ОР різних елементів нового речового майна та та проведення експерименту щодо обробки цих елементів в дегазаційній машині комплекту АГВ-ЗУ. Визначити можливості комплекту АГВ-ЗУ по обробці обмундирування з метою якісного бойового забезпечення підрозділів.

УДК 355.1

Тріщун Р. М., старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Забезпечення розвитку України, реалізація курсу євроінтеграції, саме існування нашої країни у період загроз та небезпеки ще більше, ніж у мирний час, вимагає активізації кардинальних реформаційних процесів, насамперед у сфері організації та діяльності національного сектора безпеки та оборони. Переосмислення пріоритетів у внутрішній та зовнішній політиці, геополітичні та геостратегічні зміни у державі стали вимагати нових підходів до власної системи національної безпеки, ключовим елементом якої виступає внутрішня безпека.

У свою чергу, належний рівень функціонування системи безпеки та оборони нашої держави, гарантування добробуту громадян, захист їх прав і свобод забезпечується ефективною діяльністю органів державної влади, правоохоронних органів, військових структур тощо. Створення за європейською моделлю потужного військового формування з правоохоронними функціями – Національної гвардії України на базі органу сил внутрішньої безпеки країни – внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, можна віднести до тих суттєвих перетворень 2014 року, які призвели до вражаючих змін не лише у структурі, а й у свідомості громадянського суспільства в частині позитивного сприйняття цього військового формування з правоохоронними функціями.

Враховуючи значний перелік законодавчо закріплених завдань, функцій та повноважень, покладених на Національну гвардію України, залишається досить широке коло проблем і прогалин, що потребують вирішення шляхом комплексного дослідження правових засад діяльності Національної гвардії України з позицій змінених умов сучасного розвитку України.

Варто зробити наголос на тому, що НГУ було утворено у формі військового формування, яке поряд із правоохоронними функціями, залучається до здійснення окремих військових завдань для забезпечення внутрішньої безпеки держави, у зв'язку з чим, питання щодо віднесення цієї військової структури до системи правоохоронних органів (органів охорони правопорядку) вимагає додаткового наукового аналізу.

Законодавцем чітко окреслені такі основні завдання НГУ: 1) захист та охорона життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань; 2) охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; 3) забезпечення державної безпеки і захист державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій – під час взаємодії з правоохоронними органами; 4) відсіч збройної агресії проти України та ліквідація збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій – під час взаємодії зі ЗС України (ст. 1 Закону України "Про Національну гвардію України").

Окрім перелічених завдань, важливими для НГУ залишаються повноваження Головного управління НГУ, яке бере участь у забезпеченні реалізації державної політики з питань діяльності НГУ. Відповідно до п.п. 3, 4 Положення "Про питання Головного органу військового управління Національної гвардії України", затвердженого Указом Президента України від 28.03.2014 № 346/2014, основними завданнями Головного органу військового управління є: 1) участь у забезпеченні реалізації державної політики з питань діяльності НГУ; 2) організація виконання покладених на НГУ завдань та основних функцій; 3) розроблення та подання на розгляд Міністрові внутрішніх справ України проектів актів МВС України, що стосуються діяльності НГУ та інші.

УДК 355.48

Фалько С. А., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасні військові перетворення в Україні роблять актуальним вивчення досвіду запозичення військової справи, в тому числі і в системі військової освіти. Використовуючи метод порівняння, проаналізуємо на прикладі варіанту програми навчання, щодо опанування воєнно-історичного матеріалу під час навчання у вищих військових навчальних закладах Канади та роботи курсанта Національної академії Національної гвардії України (НА НГУ) по тому ж приводу.

Складова воєнної науки – воєнна історія завжди була невід’ємною частиною навчального процесу у вищих військових навчальних закладах України. Виклики сьогодення вимагають нових підходів до опанування цієї складної навчальної дисципліни.

Упевнене володіння знаннями воєнної історії сприяє формуванню професійних здібностей сучасного офіцера, таких, як: відданість вибраному життєвому шляху, незламний характер; креативне мислення; уміння подолати

кризисні негаразди. Проте це стосується майбутнього офіцера, якщо він цікавиться походженням своєї професії, якщо викладання воєнної історії перетворюється у своєрідний культ виключно правильно вибраного шляху і підкріплено самостійним опануванням книжкового, відео-, аудіоматеріалу з воєнно-історичної тематики. Цей шлях розвиває курсанта за певними професійними якостями.

Патріотизм українського офіцера не може ґрунтуватися виключно на законах та зобов'язаннях. Роль опанування складних тем воєнної історії – найважливіше завдання НА НГУ. Фундамент становлення справжнього патріотизму – знання тем історії війська України та історії воєнного мистецтва. Ці знання – криниця мудрості еліти офіцерського корпусу будь-якої країни.

До проблем стану воєнно-історичної науки в Україні в різні періоди її історії неодноразово зверталися вітчизняні військові дослідники. Мета нашого дослідження полягає у пошуку нових підходів до опанування воєнно-історичних дисциплін у військових навчальних закладах України, розвитку професійної свідомості майбутніх офіцерів шляхом засвоєння воєнно-історичних прикладів та розуміння ролі особистості в організації дій за призначенням; у висвітленні сутності такого підходу до прогнозування успішності стабілізаційних (антиповстанських) дій, що базується на виявленні співвідношення різних груп чинників, які запропоновано розглядати з позиції історичних аналогій.

З метою порівняння стану справ з опанування воєнно-історичних знань у закордонних ВВНЗ звернемо увагу на канадський досвід. Воєнна теорія та воєнна історія – найважливіші аспекти військової освіти у Канаді. Наші західні колеги пропонують наступний варіант організації вивчення предметів воєнної історії в системі здобуття професійної військової освіти.

На початковому етапі підготовки курсанта канадські колеги пропонують у блоці навчального предмета "Оборонні дослідження і проблеми забезпечення безпеки" звернути увагу на такі проблемні питання: спадщина і традиції збройних сил; еволюція військової думки; становлення національних збройних сил; історичні дослідження найбільших бойових операцій; історія заходів з придушення заворушень; вплив техніки на воєнне мистецтво.

Далі, на третьому році навчання, вивчають питання предмета "Теоретичні основи ведення бойових дій": історія воєнного мистецтва; розвиток воєнного мистецтва у роки Першої і Другої світових війн; основні етапи в теорії воєнного мистецтва і ведення бойових дій у локальних війнах тощо.

Остання частина "Вступ у військову думку і воєнну історію". Призначення – інтегрувати історичну свідомість і навички критичного мислення у процес самоосвіти і навчання майбутніх підлеглих. По-перше, у цьому блоці простежується еволюція воєнного мистецтва і воєнної науки з наполеонівських часів до війн ХХІ ст. Основний акцент робиться на зміні характеру бойових дій у міру соціального політичного, економічного і техніко-технологічного розвитку держав.

У центрі аналізу знаходяться причинно-наслідкові зв'язки, взаємозв'язок подій, оскільки війни розгортаються в часі, велика увага також приділяється оперативним аспектам та питанням тилового забезпечення, як вони відображені у воєнній історії, а також ролі суспільства у війні. По-друге, розглядається внесок окремих теоретиків (Сунь-Цзи, Клаузевіца, Жоміні, Мехена, Фуллера, Ліддела Гарту та деяких інших).

Курсант повинен знати основні праці теоретиків, аналізувати їх головні ідеї та вивчати вплив цих ідей на військові питання. Завдяки такій роботі кожен курсант має дійти власних висновків стосовно основних проблем ведення війни і фундаментального характеру війн, наприклад, про співвідношення достоїнств наступу та оборони або про співвідношення матеріальних та моральних чинників.

По-третє, у цій частині поєднується вивчення ходу воєнних кампаній з вивченням політичних, економічних, соціальних і культурних чинників, що визначають військове будівництво. Крім того, вивчаються вплив розвитку техніки і технології на ведення бойових дій, а також формування націоналістичних установок, міждержавні та національно-визвольні війни. Значна частина блоку присвячена національній спадщині та традиціям Збройних сил, характеру й інтенсивності війн та наслідкам розвитку техніки і технології для суспільства та ведення воєнних дій.

У вигляді перспектив подальшого розвитку воєнно-історичної науки у ВВНЗ доцільно створювати воєнно-історичні відділи з метою вивчення стратегії, оперативного мистецтва, тактики, форм і методів ведення сучасної війни, у тому числі такі, що можуть застосовуватися ймовірним противником. Цей відділ повинен розробляти аналітичні матеріали з питань організації бойових дій у сучасних умовах. Одержані дані слід впроваджувати у курс навчальних дисциплін ВВНЗ, зокрема й у НА НГУ.

Потрібно збільшити обсяг матеріалу, присвяченого сучасному досвіду війн кінця XX – початку XXI ст. Виділивши приклади боротьби за міста, звернути увагу на роль останніх технологій в організації бойових дій тощо.

УДК 355.318.:355

Чепель М. О., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

МЕТОД ПІДТРИМАННЯ ПОТРІБНОГО РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Останніми яскравими прикладами соціальних конфліктів в країнах світу, коли до забезпечення громадської безпеки (ЗГБ) залучалась велика кількість особового складу сил охорони правопорядку (СОПр) є протести у Франції (рух "жовтих жилетів") та Бельгії у 2018–2019 роках, масові протести в Каталонії

(Іспанія) у жовтні 2019 року, демонстрації протестуючих в Гонконзі у 2019 році, а події, що відбувалися в Україні у 2013–2014 роках призвели до масової загибелі правоохоронців та учасників акцій. Виконання завдань особовим складом СОПр із ЗГБ буде здійснюватися в умовах потужного інформаційно-психологічного протистояння (ІПП), який супроводжується застосуванням сторонами соціального конфлікту різних форм і способів інформаційно-психологічного впливу (ІПВ) на СОПр. Цей вплив може призводити до зниження рівня спроможності до виконання особовим складом службово-бойових завдань, зниження морально-психологічного стану особового складу СОПр, виникнення ризику психогенних втрат.

Для ефективного виконання завдань особовим складом СОПр виникає необхідність у створенні системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки (СЗІПБ) особового складу СОПр, яка має на меті підтримувати потрібний рівень інформаційно-психологічної безпеки (ІПБ) особового складу.

Забезпечити потрібний рівень ІПБ можливо лише комплексно, використовуючи наявний потенціал як СЗІПБ, так і ефективні форми і способи визначення та підтримання потрібного рівня ІПБ, що ґрунтуються на відповідних наукових методах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за визначеною темою засвідчив, що описані в науковій літературі методи та методики забезпечення інформаційної та інформаційно-психологічної безпеки та підходи до їх реалізації частково можуть бути використані в інтересах СОПр при виконанні ними завдань із ЗГБ. Проте залишається актуальним розроблення методу підтримання потрібного рівня ІПБ особового складу, який би враховував специфічні умови виконання завдань СОПр із ЗГБ, систематичні зміни в діях СОПр, що обумовлені швидкоплинністю оперативної обстановки та процесом ІПП.

Запропонований метод складається з послідовного виконання наступних етапів.

На першому етапі реалізації методу здійснюється моніторинг інформаційно-психологічної обстановки (ІПО), що являє собою сукупність чинників і умов, що мають істотний вплив на формування інформаційно-психологічного середовища, характерного для даного регіону (місцевості, країни в цілому) у певний період часу і яка виражається через систему кількісних і якісних характеристик стану стосунків (відносин) між суб'єктами і об'єктами інформаційно-психологічних впливів ІПВ. Другий етап передбачає оцінку рівня напруженості ІПО за градацією "звичайний", "складний", "кризовий", "надзвичайний". На третьому етапі відбувається прогнозування тренду змін напруженості ІПО за рахунок тенденції змін потенціалу суб'єкта впливу, об'єкта впливу та їх різниці на наступних кроках прогнозування. Оцінювання достатності наявного потенціалу об'єкта впливу та СЗІПБ відбувається на четвертому етапі реалізації методу. На п'ятому етапі формується інтегрований потенціал протидії і захисту від негативних ІПВ, як комбінація потенціалів СОПр, СЗІПБ та зовнішніх елементів СЗІПБ і який є

достатнім для підтримання потрібного рівня ІПБ особового складу СОПр при виконанні ними завдань із ЗГБ. Шостий етап методу передбачає вибір відповідного сценарію дій СОПр щодо протидії і захисту від негативних ІПВ. Якщо відповідний сценарій відсутній, то розробляється новий сценарій дій СОПр за рахунок комбінації форм і способів протидії і захисту від негативних ІПВ, які реалізуються в процесі ІПП. На останньому етапі методу реалізується сценарій дій СОПр щодо протидії і захисту від негативних ІПВ у ході ІПП при виконанні завдань із забезпечення громадської безпеки.

Таким чином, представлений метод підтримання потрібного рівня ІПБ особового складу СОПр при виконанні завдань із ЗГБ полягає у здійсненні моніторингу ІПО, оцінюванні і прогнозуванні змін її напруженості в районі виконання завдань СОПр, визначенні рівня ІПБ на основі: різниці між потенціалами суб'єкта впливу і елементами СЗІПБ; рівня МПС особового складу; рівня ступеня ризику психогенних втрат серед особового складу та формуванні відповідних варіантів дій із протидії та захисту від негативних ІПВ на основі типових сценаріїв дій СОПр, що забезпечать потрібний рівень ІПБ, який опосередковано буде залежить від нормалізації ІПО в районі виконання завдань СОПр до рівня не вище "складний", який характеризується перевагою інтегрованого потенціалу об'єкта впливу та СЗІПБ над потенціалом суб'єкта впливу та прогнозованому позитивному тренді змін напруженості ІПО. Потрібним рівнем інформаційно-психологічної безпеки особового складу СОПр при виконанні завдань із ЗГБ будемо вважати пороговий рівень при якому сума інтегрованих потенціалів об'єкта впливу та СЗІПБ переважає інтегрований потенціал суб'єкта впливу; за умови коли ступінь ризику психогенних втрат серед особового складу СОПр буде нижче за критичний, а їх ймовірна величина не перевищуватиме 10% від кількості особового складу СОПр залученого до виконання завдань із ЗГБ.

Напрямок подальших досліджень є розроблення типових сценаріїв дій СОПр щодо протидії і захисту від негативних ІПВ у ході ІПП при виконанні завдань із забезпечення громадської безпеки.

УДК 502.55:621.039.7

Чернявський І. Ю., професор кафедри РХБ захисту факультету РХБ захисту Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", кандидат технічних наук, доцент; **Виговський М. А.**, курсант факультету РХБ захисту Військового інституту танкових військ НТУ "ХПІ", солдат.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ РАДІОАКТИВНОГО ЗАРАЖЕННЯ НА МІСЦЕВОСТІ ШТАТНИМИ ПРИЛАДАМИ НА АВТОМОБІЛЬНІЙ ТЕХНІЦІ ВІЙСЬК РХБ ЗАХИСТУ

В основу бойового застосування підрозділів РХБ розвідки покладені принципи надійного виявлення факту наявності або відсутності радіоактивних

речовин на місцевості і в повітрі. Оскільки отримана інформація використовується для прийняття оптимального рішення командира, для дії військ в умовах РХБ зараження, ефективність застосування сил і засобів підрозділів розвідки оцінюють за величиною отриманого результату, який вони надають командирі, для прийняття рішення і подальшого виконання бойового завдання.

Однак, досвід ведення радіаційної розвідки (РР) на місцевості, що зазнала зараження в ході аварії на ЧАЕС, показав, що однією з найбільш важливих проблем є неповнота радіаційної розвідки, яка з одного боку пов'язана з обмеженою зоною збору гамма-квантів блоком детектування (БД) бортового приладу РР, а з іншого боку обмеженою мережею транспортних розв'язок, за якими, як правило, ведеться РР. В умовах дефіциту часу дозор РХБ розвідки намічає маршрут тільки за доступними ділянками доріг, вибираючи контрольні точки (зняття інформації про потужності дози гамма-випромінювання) поблизу важливих орієнтирів, що не дає повної інформації по радіаційного зараження місцевості. Важкодоступні ділянки місцевості контролюються пішими дозорами, що в свою чергу значно збільшує час на виконання поставленого завдання. Такий підхід до розвідки району був виправданий тактикою дій хімічних розвідувальних дозорів при застосуванні противником ядерної зброї, де суцільна зона зараження місцевості від ядерного вибуху, дозволяла планувати ведення розвідки місцевості, розраховуючи видалення одного маршруту від іншого на 1,5-2 км.

Для вирішення даної проблеми, Я пропоную вивести за межі броні БД і підняти його на відстань 30 см. За рахунок чого збільшиться площа дозиметричного контролю. Або замінити штатні прилади РР сучасними зразками.

УДК 355.4:623.2(043.3)

Шаповалов О. І., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, майор;
Посохов В. В., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, майор;
Лукашенко С. С., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

МЕТОД ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ БЛОКУВАННЯ РУХУ НАТОВПУ

Одним із завдань, які виконують сили охорони правопорядку, є забезпечення громадської безпеки, захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності від протиправних та злочинних посягань під час проведення масових заходів. Складником сил охорони правопорядку є Національна гвардія України, яка разом з органами і підрозділами поліції виконує службово-бойові завдання з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

За певних обставин масові заходи можуть виражатися ускладненням оперативної обстановки з залученням великої кількості людей або натовпу, що супроводжуються вчиненням насильства, погромів, підпалів, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, опором представникам влади та іншими діями руйнівного характеру із застосуванням зброї або таких предметів, які використовуються як зброя.

Результати аналізу спостережень за перебігом цих подій показують, що активні учасники натовпу можуть використовувати для досягнення злочинних цілей як підручні (камені, шматки асфальту і плит, скляні пляшки, ланцюги, металеві прутки тощо), так і заздалегідь підготовлені засоби нападу (вогнепальну та холодну зброю, толові та димові шашки, пляшки із запальною сумішшю, вибухові пристрої або пакети і т. ін.), а також різні технічні засоби.

Таким чином, важливими умовами припинення цих подій має бути зменшення можливого травмування як особового складу сил охорони правопорядку, так і учасників натовпу, а також зниження побічної шкоди, що завдається адміністративним і житловим будівлям, підприємствам різної власності та інфраструктурі району.

В доповіді, авторами, пропонується метод оцінки ефективності сил і засобів групи блокування правоохоронних підрозділів. Він призначений для визначення оцінки ефективності застосування сил і засобів групи блокування руху натовпу у разі ускладнення оперативної обстановки. Наведений метод полягає у врахуванні: оперативності, результативності та ресурсозабезпеченості групи блокування. Практичне значення одержаного методу дозволяє підвищити ефективність блокування руху натовпу при ускладненні оперативної обстановки.

УДК 355.4:623.2(043.3)

Шаповалов О. І., старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, майор;
Марченко М. О., курсант факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ БЛОКУВАННЯ РУХУ НАТОВПУ СИЛАМИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Захист основних інтересів, прав і свобод громадян є необхідною умовою розвитку України як демократичної правової держави. Основна роль при цьому відводиться правозахисним та правоохоронним структурам. Їх основною метою є забезпечення як громадської, так і національної безпеки.

Характер дій сил охорони правопорядку з охорони громадського порядку за звичайних і за надзвичайних обставин є різним. За звичайних обставин важлива роль належить поліції громадської безпеки, підрозділам Національної гвардії України

(НГУ) під керівництвом райвідділів внутрішніх справ, що несуть патрульно-постову службу. За надзвичайних обставин на фоні охорони громадського порядку підрозділам і військовим частинам НГУ, підрозділам Служби безпеки, Державної прикордонної служби та ін. У зв'язку з цим, сили охорони правопорядку структурно не об'єднані, вони складають сукупність підрозділів і частин (поліцейського, військового, воєнізованого характеру), що є у складі правоохоронних і військових органів держави, які можуть бути залучені до вирішення кризової ситуації у суспільному протистоянні.

В доповіді проведено аналіз суспільно-політичних подій в Україні за останні роки. Він свідчить, що існують деякі проблеми стосовно забезпечення територіальної цілісності, непорушності кордонів держави і національної безпеки. Мали місце негативні явища пов'язані з масовими проривами (переходами) державного кордону, масові заворушення в населених пунктах або в контрольованих прикордонних районах. Важливістю цього є те, що ці негативні явища можуть виникнути і в інших регіонах (одночасно або за певним сценарієм) – областях України.

Таким чином, у разі виникнення цих подій сил охорони правопорядку не достатньо для виконання службово-бойових завдань. Тому, виникає необхідність або збільшувати чисельність правоохоронних підрозділів, або вживати додаткові заходи з технічного оснащення для підвищення ефективності проведення операцій та захисту особового складу від засобів ураження правопорушниками.

Важливою складовою припинення цих негативних явищ є локалізація району їх виникнення з метою недопущення збільшення чисельності громадян, яка проводиться шляхом блокування певних напрямків руху натовпу за допомогою оперативно створених перешкод (вантажних автомобілів, інженерних та переносних загороджувальних засобів).

У зв'язку з цим, авторами була проведена оцінка ефективності блокування руху натовпу силами охорони правопорядку в порівнянні з існуючими способами та засобами.

УДК 351.741

Шевченко Т. В., старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, капітан поліції.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ПРАВООХОРОНЦІВ УКРАЇНИ ВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОТИ НИХ ПЛЯШОК ІЗ ЗАПАЛЮВАЛЬНОЮ СУМІЩУ

В реаліях сьогодення застосування пляшок с запалювальною суміщу під час групових порушень публічного порядку та масових заворушень, як дієвий спосіб протидії силам правопорядку, набуває все більш поширеного характеру як в

Україні так і по всьому світи. Також слід зауважити, що незалежно від географії правопорушень, від Лапасу (Болівії) до Гонконгу (КНР), застосування пляшок із запалювальною сумішшю наносить однаково ефективну шкоду силам правопорядку, перешкоджає ефективній протидії та ліквідації групових порушень публічного порядку та масових заворушень, наносить значну матеріальну шкоду та створює значну загрозу життю та здоров'ю правоохоронців.

Варто зазначити, що у всесвітній мережі Інтернет, міститься у відкритому доступі безліч рецептів та способів приготування запалювальної суміші під різні потреби та цілі.

Слід також зауважити, що у світовій правоохоронній практиці відсутні ефективні методи боротьби із використанням пляшок із запалювальною сумішшю проти правоохоронців та їх транспортних засобів. Спеціальна техніка поліції не пристосована та не має захисту від відкритого вогню. Влучання пляшки із запалювальною сумішшю у поліцейську спеціальну техніку майже завжди гарантує її загоряння, при чому місце влучання, нажаль, не має значення. Наїзд спеціальної техніки на палаючі калюжі також спричиняє займання коліс та, як наслідок, вихід техніки із ладу. Використання військової техніки для протидії груповим порушенням публічного порядку та масовим заворушенням також не гарантує ефективності через значні вразливості техніки до пляшок із запалювальною сумішшю. Власне, пляшки із запалювальною сумішшю розроблені та застосовуються головним чином проти автомобілів і бронетехніки. При влучанні основною метою є потрапляння рідини, що горить в моторне відділення.

Майже усі спеціальні транспортні засоби правоохоронних органів, що обладнані лафетними установками, "не вміють" гасити самі себе, а використання додаткових машин, пожежних машин або іншого транспорту не завжди є безпечним чи взагалі можливим. У свою чергу, при застосуванні спеціальної техніки правоохоронних органів в умовах міської забудови попередити метання пляшок із запалювальною сумішшю або відвести транспорти на безпечну відстань не завжди є можливим.

Таким чином, зважаючи на вищезазначене, правоохоронні органи України є фактично беззахисними від застосування пляшок із запалювальною сумішшю. Немає жодного механізму протидії застосуванню пляшок із запалювальною сумішшю, а їх фактичне застосування проти правоохоронців пов'язане із значним ризиком для життя та здоров'я правоохоронців, значними матеріальними збитками матеріально-технічному забезпеченню поліції та інших правоохоронних органів України. За таких обставин ставиться під загрозу ефективність виконання покладених на правоохоронні органи обов'язків та, як наслідок, ставиться під загрозу безпека, життя і здоров'я громадян та національна безпека держави.

Вважаємо за доцільне подальше вивчення цього питання.

УДК 347.8(082)

Яковенко Є. С., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Бабич А. П.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ НАД РАЙОНАМИ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Постійне зростання інтенсивності повітряного простору Європи показало неспроможність системи обслуговування повітряного руху забезпечити його ефективне використання за принципом резервування повітряного простору на постійній основі.

У 1990 році Європейська конференція цивільної авіації прийняла "Програму упорядкування й інтеграції керування повітряним рухом у Європі", яка базувалася на впровадженні концепції гнучкого використання повітряного простору. Основний принцип такої концепції полягав у тому, що повітряний простір не повинен більше визначатися як тільки військовий або тільки як цивільний повітряний простір, а повинен розглядатися як єдине ціле і гнучко використовуватися щоденно. Отже, будь-яке необхідне відокремлення повітряного простору повинно бути лише тимчасовим.

В Повітряному Кодексі України та в Положенні про використання повітряного простору України також наголошується, що гнучке використання повітряного простору – це використання повітряного простору для військових і цивільних потреб та його щоденний розподіл на тимчасовій основі між користувачами повітряного простору, а також визначається, що управління використанням повітряного простору здійснюють Мінінфраструктури, Міноборони та відповідні органи об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху відповідно до інструкції з управління використанням повітряного простору, яка розробляється і затверджується Мінінфраструктури разом з Міноборони.

Для більш ефективного спільного, раціонального використання повітряного простору цивільними й військовими користувачами в Україні визначена і реалізується система об'єднаного цивільно-військового стратегічного планування і передтактичного розподілу повітряного простору.

На думку автора, важливою правовою "прогалиною" щодо розподілу і використання повітряного простору є відсутність серед елементів структури повітряного простору, які призначені для тимчасового використання, частин повітряного простору над районами збройних конфліктів. Досить узагальнення

поняття, такі як "небезпечні зони", "зарезервовані зони", що наведені в Положенні як елементи повітряного простору тимчасового використання, не визначають тих ризиків, які може нести повітряний простір над територіями збройних конфліктів. Це підтверджує катастрофа літака Боїнг 777 Малайзійських авіаліній в небі над Донбасом 17 липня 2015 року, коли терористи переплутали пасажирський літак з військовим транспортником АН – 26.

Якщо правовий аналіз цієї трагедії починати з визначеного на міжнародному рівні поняття "збройний конфлікт", то Женевська конвенція 1949 року визначає, що збройний конфлікт – це збройна боротьба між державами (міжнародний), або між державою та антиурядовими військовими формуваннями (неміжнародний.). Під час збройного конфлікту політична мета більш обмежена ніж під час війни, і він не супроводжується докорінною зміною всього державного механізму на військовий лад. Міжнародний збройний конфлікт, на відміну від війни, не завжди супроводжується припиненням дипломатичних та консульських відносин, згортанням торговельних та фінансових відносин юридичних і фізичних осіб, скасуванням усіх двосторонніх договорів між воюючими країнами, і головне. в плані використання повітряного простору – ведення воєнних дій при збройних конфліктах не повинно порушувати принцип свободи відкритого моря і повітряного простору над ним, а також права нейтральних чи невоюючих держав. Тобто, за умов збройного конфлікту, воююча держава, практично, не має юридичного права ввести обмеження щодо використання повітряного простору на постійно виділених міжнародних повітряних коридорах., що і стало основною причиною трагедії з малайзійським Боїнгом.

Післявоєнний досвід засвідчує, що чимало великих держав, які "de jure" проголосили принципи демократії та поваги норм міжнародного права, не раз розпочинали великі війни чи збройні конфлікти, не оголошуючи про їх початок. Пояснення таких фактів не становить особливих труднощів, оскільки застосування терміна "війна" вимагає формального її оголошення. А це, своєю чергою, тягне за собою відповідні міжнародно-правові наслідки, серед іншого – притягнення до міжнародно-правової відповідальності (ст. 5 визначення агресії, яке прийняте Генеральною Асамблеєю ООН 14 грудня 1974 р.). Така ситуація і є реальним сигналом до правового охоплення сфери використання повітряного простору над районами збройних конфліктів.

УДК 623.463.5.001.57

Яковенко Є. С., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Бабич А. П.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент.

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗАПАСІВ АВІАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ УРАЖЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ АВІАЦІЙНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ЧАСТИН)

Оптимізація величини запасів матеріально-технічних засобів, зокрема запасу авіаційних засобів ураження, для забезпечення бойової підготовки, які повинні зберігатися на складах авіаційних підрозділів (частин) за критерієм "достатність – економічність", в багатьох відомих наукових дослідженнях пропонується шляхом визначення економічно обґрунтованого запасу. Економічно обґрунтований запас трактується як кількість одиниць матеріально-технічного засобу, яку повинно включати одне замовлення у органів постачання і, яка дозволяє безперервно забезпечити даним матеріально-технічними засобом процес бойової підготовки відповідної інтенсивності при мінімізації витрат на організацію замовлення, зберігання цього запасу матеріального засобу та мінімізації втрат від "надлишкових ресурсів" – ефект втрачених фінансових вигод.

В більшості досліджень для визначення економічно обґрунтованої величини одного замовлення (запасу матеріального засобу, який доцільно (економічно вигідно і достатньо для безперервного забезпечення бойової підготовки певної інтенсивності) мати на складах авіаційного підрозділу (частини) пропонується використовувати відомі статистичні моделі управління запасами, які передбачають постійну за часом інтенсивність використання матеріальних запасів.

Проте, практика бойової підготовки льотних екіпажів показує, що інтенсивність бойової підготовки за періодами часу, а відповідно і щільність використання матеріальних засобів, в більшості випадків, носять ймовірнісний характер.

Ймовірнісний характер щільності використання матеріальних засобів за часом найбільш характерний для такого засобу, як авіаційні боєприпаси.

Ситуація з використанням авіаційних засобів ураження (АЗУ) залежить від значної кількості факторів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру.

Важливими зовнішніми факторами є: рівень і напрями воєнної загрози; задачі старшого начальника, метеорологічні умови, наявність і стан авіаційних полігонів, наявність у постачальників боєприпасів відповідної номенклатури. Вирішальними факторами внутрішнього середовища є рівень підготовки льотних екіпажів і стан справності авіаційної техніки. Це мотивує подальші ґрунтовні дослідження щодо можливості застосування для розрахунку економічно

обґрунтованого запасу авіаційних засобів ураження відомих ймовірнісних моделей управління запасами.

На думку відомого українського фахівця з менеджменту організації М. Грідчіної, запаси матеріальних засобів, які необхідні для діяльності підприємства повинні підтримуватися на такому рівні, щоб у суб'єкта господарювання були створені наступні умови: своєчасне виконання замовлень споживачів; безперервність виробничих процесів; мінімізація витрат, які супроводжують процеси накопичення і зберігання запасів.

В більшості відомих досліджень щодо управління запасами визначається, що формування запасів пов'язано із значними витратами щодо зберігання і відновлення запасів, втратами економічних вигід від надлишкових запасів та від тимчасової відсутності запасів, втраченою економією від оптових закупівель запасів за нижчими (оптовими) цінами.

Фахівець з військової логістики армії США А. Скотт стверджує, що зберігання на складах авіаційної бази однієї авіаційної бомби калібру від 250 кг в терміни до одного року обходиться бюджету країни в 150 доларів США, кожний наступний рік зберігання потребує збільшення цих витрат на 20 %. Витрати на зберігання однієї авіаційної керованої ракети, з урахуванням витрат на регламентні роботи і додаткові перевірки технічного стану в середньому складають 800 доларів США за перший рік зберігання. В подальшому ці витрати можуть збільшуватися на 30% за кожний наступний рік зберігання.

Для мінімізації витрат, які пов'язані з запасами, в теорії управління запасами існують спеціальні моделі щодо визначення оптимального, найбільш економічного розміру запасу, які можуть бути адаптовані до управління військовими запасами, зокрема формування запасу авіаційних засобів ураження для забезпечення бойової підготовки льотних екіпажів авіаційних підрозділів (частин).

Для вирішення проблеми безперервності забезпечення бойової підготовки авіаційного формування авіаційними засобами ураження при економічно обґрунтованих розмірах замовлень на їх постачання та можливого ймовірнісному характері їх використання в процесі виконання завдань бойової підготовки, пропонуються наступні два підходи.

Перший підхід базується на адаптації статистичної моделі управління запасами до можливого ймовірнісного характеру розподілу витрат i -того АЗУ, шляхом створення і постійного зберігання на складах авіаційного (підрозділу) частини, так званого, "буферного" запасу i -того АЗУ, величина якого, з визначеною імовірністю його повного використання, може забезпечити безперервність бойової підготовки i -тим АЗУ за відомий термін виконання замовлення щодо поповнення розрахованого економічно обґрунтованого розміру запасу (замовлення).

Другий підхід (стохастична модель управління запасами) визначає ймовірнісний характер витрат запасу i -того АЗУ, який відновлюється тоді, коли обсяг запасу досягає величини R (точка відновлення запасу), що являється

функцією періоду часу виконання замовлення на поповнення запасу і-того АЗУ. В такій ситуації можливі додаткові втрати у випадку, коли запас і-того АЗУ не своєчасно поповнено.

Проведені дослідження і отримані результати дозволяють застосовувати відомі ймовірності моделі управління запасами при плануванні запасів АЗУ для забезпечення бойової підготовки в плані оптимізації цих запасів за критерієм "достатність – економічність".

УДК 355.55

Яковенко Є. С., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Бугай Ю. В.**, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ДОСВІД РОЗБУДОВИ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ ТА РУМУНІЇ

Згідно Закону України "Про оборону України" спеціальна операція – сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом спеціальних дій підрозділів Сил спеціальних операцій (ССО) Збройних Сил України, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних цілей, які проводяться за єдиним задумом самостійно або у взаємодії з військовими частинами, іншими підрозділами Збройних Сил (ЗС) України, інших військових формувань, правоохоронних органів України та інших складових сил оборони для виконання завдань. З огляду на специфіку виконання бойових завдань форми і способи цих спеціальних дій ССО відрізняються від звичайних військових операцій. Їм характерні нетрадиційні підходи та методами, а такі спеціальні операції мають прихований характер, успіх яких залежить від багатьох факторів. Насамперед, успішне виконання спеціальних операцій залежить від достовірності та об'єктивності розвідувальних даних, ретельної підготовки до операції, врахування ефекту раптовості, скритості та рішучості дій. Окремо слід відзначити рівень вмінь, навичок та психологічної готовності військовослужбовців цих елітних підрозділів до виконання завдань за призначенням.

В доповіді розглянуто досвід формування й розвитку ССО на прикладі таких країн-членів НАТО, як Польща та Румунія. Зокрема, ССО Польщі – це одне із небагатьох військових формувань у світі, що є окремим видом ЗС Республіки Польща і не входить до складу сухопутних військ, військово–повітряних сил чи військово–морських сил. ССО у цій країні були сформовані у липні 2007 року після внесення відповідних змін до закону "Про загальний обов'язок оборони Республіки Польща". До їх складу увійшли три військові частини, які вже існували

протягом довгого часу: 1-й полк спеціального призначення, морський підрозділ спеціальної дії "Formoza", група "GROM".

1-й полк спеціального призначення сформований у 1961 році, головними завданнями якого є здійснення спеціальної розвідки, проведення акцій прямої дії (диверсії, засідки, ліквідації командного складу противника, пошук і евакуація військовослужбовців, захоплених у полон, навчання і тренування спеціалістів для армій союзників) і. 1-й полк є найчисельнішим та найважливішим підрозділом у ССО, на відміну від морського підрозділу спеціальних дій "Formoza", який хоч і є найменшим підрозділом у ССО, але у разі необхідності його можливості можуть бути розширені за рахунок груп бойових плавців 1-го полку спеціального призначення та військової частини "GROM", з якими цей підрозділ проводить спільні навчання. В свою чергу група "GROM" характеризується виконанням завдань по боротьбі з тероризмом. Дещо пізніше ССО поповнилися ще двома складовими – військовими частинами "Nil" (виконання завдань бойової підтримки ССО, а також проведення самостійних дій щодо виявлення і знищення важливих об'єктів в тилу противника) і "Agat" (інформаційного забезпечення спеціальних операцій, фінансове, медичне та матеріально-технічне забезпечення, реалізацію закупівель для ССО).

Ще одним прикладом є ССО Румунії. Вища рада оборони цієї країни ухвалила принципове рішення про утворення ССО у 2002 році, а з 1 липня наступного року набула чинності "Доктрина сил спеціальних операцій Румунії", яка визначає для них таке коло пріоритетних завдань: ведення спеціальної розвідки у глибокому тилу противника в інтересах головного угруповання військ, здійснення диверсійних операцій оперативно-стратегічного призначення, проведення інших спеціальних операцій, організація партизанської боротьби, антитерористичні дії та участь в операціях з підтримки миру й міжнародної стабільності, пошуково-рятувальні операції, визволення із полону власного командного складу та секретоносіїв тощо.

Особовий склад ССО Польщі та Румунії ретельно підбирається, він проходить загальновійськову та спеціальну підготовку, опановує тактику ближнього бою, альпінізм, стрибки з парашутом, підводне плавання, ведення бою в умовах, а кожен військовослужбовець ще й, окрім бойових навичок, повинен володіти, принаймні, однією іноземною мовою. Процес відбору продуманий так, щоб тих, хто не підходить, відсіювати якомога швидше.

Вивчення та аналіз ССО суміжних з Україною держав має враховуватись при розвитку бойових спроможностей складових сил сектору безпеки і оборони України. Доцільно при розбудові ССО України запозичувати передовий іноземний підхід до комплектування ССО, враховуючи власний бойовий досвід, набутий протягом останніх років.

УДК 355.1

Яковенко Є. С., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Гончаров Є. І.**, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

БЕЗПЕКА БОЮ

У даному доданні викладено основні положення щодо виконання заходів безпеки бою (введення противника в оману, прихована діяльність наших військ, захист від технічних засобів розвідки і засобів ураження противника) під час планування (організації) та ведення бою командиром військової частини (підрозділів НГУ) за досвідом ведення бойових дій в історичних (сучасних) військових (локальних) конфліктах та в зоні ООС.

У надзвичайно напружених за характером бойових діях у зоні проведення Операції Об'єднаних сил, умови виконання спеціальних бойових завдань (СБЗ) підрозділами Міністерства оборони України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України значно ускладнилися.

У роботі надаються практичні поради командирам підрозділів та особовому складу щодо ведення бою, підвищення ефективності дій з метою мінімізації втрат особового складу, озброєння, бойової та транспортної техніки.

Об'єкт дослідження – робота командира підрозділу щодо прийняття обґрунтованого рішення з ведення бою.

Мета роботи – надати практичні поради командирам підрозділів та особовому складу щодо прийомів і способів ведення бою підрозділів на підставі аналізу керівних документів та спеціальної бойової діяльності військових частин і підрозділів Національної гвардії України.

Методи дослідження – надати командирам підрозділів методичну допомогу в організації та практичній реалізації заходів безпеки бою (введення противника в оману, прихована діяльність наших військ, захист від технічних засобів розвідки і засобів ураження противника) у ході ведення бойових дій.

Якість та безпека виконання спеціальних бойових завдань щодо ведення бою визначаються здатністю командирів підрозділів під час їх планування враховувати вплив різноманітних факторів, приймати доцільні у конкретних умовах обстановки рішення. Стислі терміни та значний обсяг робіт щодо ведення бою пред'являють більш жорсткі вимоги до підготовки усього особового складу підрозділів.

Тому для удосконалення процесу навчання, відпрацювання прийомів та способів дій, необхідно впроваджувати нові підходи до їх організації з урахуванням особливостей тактичних дій противника та рельєфу місцевості.

УДК 351.746.1

Яковенко Є. С., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Меленті Є. О.**, завідувач кафедри Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, майор; **Білоус І. А.**, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ДОСВІД ІНОЗЕМНИХ СПЕЦСЛУЖБ З ПРОТИДІЇ ДИВЕРСІЙНО-ПІДРИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Протидія диверсійно-терористичній діяльності є завданням усієї світової спільноти. Кожна країна жадає захистити власну державу, народ, суверенітет та територію, використовуючи певні методи, засоби та способи протидії такій злочинній діяльності, в певній мірі вони можуть бути схожими проте матимуть специфіку, притаманну для конкретних іноземних спецслужб.

Наприклад британська служба внутрішньої розвідки MI5 протидіє терористичним загрозам проти інтересів Великобританії, починаючи з 1960-х років, наразі такі загрози значно актуалізувались. Для контррозвідки важливо зрозуміти наміри та діяльність таємних, високоорганізованих та фінансово забезпечених злочинних формувань. Новітні технології, ускладнюють отримання інформації, необхідної для порушення планування атаки цих груп. Адже здійснення диверсійно-підривної діяльності вже не потребує безпосередньої присутності злочинця. З метою отримання достовірних розвід даних методи британської спецслужби спрямовані на співпрацю з міжнародними агенціями та службами, з метою заповнення вакансій службовців, які походять з різноманітних культур, народів, верств населення, мають доступ до різних закритих груп та угруповань. Мета такого підходу полягає у отриманні одержання певної інформації про події та настрої в країні, яка співпрацює з терористичними організаціями. Частка співробітників, які працюють за сумісництвом може сягати 23%.

Діяльність американської спецслужби, на яку покладені завдання із контррозвідувального забезпечення, а саме Федеральне бюро розслідувань (ФБР), значно видозмінилася після подій 11 вересня 2001 року. Було здійснено низку реформ та перетворень, які значно розширили повноваження служби у сфері контррозвідувальної діяльності. Таким чином, були впровадженні положення відносно яких можливості ФБР у сфері контррозвідувальної діяльності були ототоженні з їх повноваженнями при розслідуванні кримінальних справ. Введенню нових інструкцій передували ініційовані ФБР консультації з Конгресом США, громадськими та правозахисними організаціями, засобами масової інформації.

Результатом реформування та перебудови контррозвідувальної системи США, було прийняття нової стратегії контррозвідки і оновлення контррозвідувальної програми, що значно розширило можливості ФБР у сфері контррозвідки та протидії тероризму, дало змогу усунути дисбаланс в повноваженнях агентів ФБР за різними лініям роботи. Подальша зміна структури ФБР сприяла її перетворенню в більш активну, ініціативну, наступальну й оперативну спецслужбу, в основі діяльності якої покладено пошук розвідувальної і контррозвідувальної інформації та її оперативна реалізація. При цьому ФБР стало більш відкритим для суспільства, яке сприймає його діяльність як панацею у вирішенні проблем національної безпеки США з протидії розвідувально-підривним спрямуванням спецслужб іноземних держав.

Характерною для багатьох контррозвідок формою превентивної боротьби з диверсійно-терористичними угрупованнями є публікування на офіційному сайті служби (громадських місцях, транспорті) відомостей про тактику проведення диверсійно-розвідувальних дій з переліком типових ознак підготовки до проведення терористичних дій. Перелік цих відомостей може включати опис дій терориста (диверсанта), манеру поведінки, способів проникнення на важливі об'єкти та виведення їх з ладу й інші методи з арсеналу терориста.

В доповіді приведено останні концептуальні зміни в контррозвідувальних органах країн-членів НАТО та подальші тенденції розвитку. Також слід зазначити, що Служба безпеки України також видозмінюється та адаптується до сучасних викликів й загроз національній безпеці. У зв'язку з цим пріоритетними напрямками реформування СБУ є відмова від невластивих спеціальним державним органам функцій; розширення контррозвідувальної складової; впровадження гнучкої організаційно-штатної структури; підвищення рівня соціального забезпечення співробітників; вдосконалення системи демократичного цивільного контролю над діяльністю спецслужби.

УДК 623.463.5.001.57

Яковенко Є. С., доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник; **Юхно В. А.**, старший викладач кафедри теорії та конструкції спеціальної техніки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, підполковник; **Луценко Е. О.**, старший викладач кафедри теорії та конструкції спеціальної техніки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, майор.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ ЗАПАСІВ АВІАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ УРАЖЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЙ АВІАЦІЇ В ОПЕРАЦІЯХ (БОЙОВИХ ДІЯХ) ВІЙСЬК

В процесі планування дій авіації в операціях (бойових діях) військ важливим етапом є розрахунок необхідної кількості і номенклатури авіаційних засобів ураження (АЗУ), які можуть забезпечити ефективне виконання льотними екіпажами поставлених завдань. Такий обсяг АЗУ визначається як запас авіаційних засобів ураження для забезпечення дій авіації в операціях (бойових діях) військ.

Запас авіаційних засобів ураження, що призначений для ведення бойових дій та заздалегідь сформований і певний чином ешелонований за місцем розташування і часом підготовки до безпосереднього застосування, складає боєкомплект авіаційної частини, який необхідно поповнювати в обсязі (кількість і номенклатура авіаційних засобів ураження), що планується і може бути витраченим для забезпечення дій льотних екіпажів авіаційної частини в операціях (бойових діях) військ.

Проблема розрахунку запасів АЗУ для забезпечення дій авіації в операціях і бойових діях військ полягає у відсутності в авіаційних органах управління сучасного методичного апарату для оперативного розрахунку цього запасу для ситуації, яка очікується і, яка формується під впливом таких основних факторів як; форма застосування військ (оборонна, контр наступальна, наступальна, стабілізаційна, повітряна, протиповітряна операції тощо); об'єкти супротивника, які визначені для дій авіації (наземні, морські, повітряні, стаціонарні, рухомі цілі тощо.); умови виконання бойових завдань льотними екіпажами (погода, пора доби, рельєф місцевості, система ППО противника, відстань до об'єкту удару тощо).

За дослідженнями американського військового аналітика А. Томаса, в комплексному показнику бойової ефективності авіаційного комплексу, який визначається такими основними характеристиками як: маневреність, живучість, вогнева могутність, остання (вогнева могутність) займає пріоритетні позиції, що визначається дольовою часткою цієї характеристики в загальному показнику бойової ефективності на рівні 0,56 – 0,64.

Важливим носієм вогневої могутності авіаційного комплексу є авіаційні засоби ураження, якими повинні бути забезпечені авіаційні формування для виконання бойових завдань.

Більшість дослідників проблеми підвищення ефективності дій авіації стверджують, що бойова зарядка літака на конкретний бойовий виліт, в значній мірі, визначається умовами виконання бойового завдання, які формуються такими основними факторами як: тип об'єкту ураження, система ППО противника, рівень підготовки екіпажів тощо. Така ситуація викликає необхідність, додатково до встановлених для кожного авіаційного формування боєкомплектів, на дії авіації в операціях військ формувати додаткові запаси авіаційних засобів ураження за номенклатурними групами і підгрупами, які дозволять льотними екіпажам ефективно діяти в бойові ситуації, яка прогнозується.

Вихідними даними для розрахунку необхідного запасу авіаційних засобів ураження для дій авіації в операціях (бойових діях) військ є:

– задачі (об'єкти дій) авіації в операції (бойових діях) військ та розподіл цих задач (об'єктів дій) за родами авіації (j-тий род авіації): винищувальна авіація (ВА), бомбардувальна авіація (БА), штурмова авіація (ША);

– заданий (розрахований) льотний ресурс для вирішення поставлених завдань.

Обсяг завдань авіації дозволяє визначитися з необхідним льотним ресурсом (кількістю літако - вильотів) для рішення поставлених завдань.

Виходячи з існуючих розрахунків щодо полігонного наряду сил (кількості літако-вильотів певного типу літаків з оптимальною бойовою зарядкою для визначеного ступеню ураження заданого об'єкту) і кількості типових об'єктів для дій того чи іншого роду авіації, визначається необхідна кількість літако – вильотів (льотний ресурс) для виконання поставлених завдань. Наряди літаків для ураження типових об'єктів, які визначені в Довіднику штурмана і інших довідкових документах є полігонними нарядами і потребують корегування виходячи з:

– форми застосування військ - визначає такі важливі для авіації параметри як: тривалість операції (бойових дій), бойове напруження для того чи іншого роду авіації;

– умов застосування авіації – визначають такий основний параметр як: ймовірність подолання ППО супротивника, який в розрахунках визначається як коефіцієнт втрат літаків того чи іншого роду авіації за операцію (бойові дії) військ.

Якщо довести визначений ресурс до необхідного не має можливостей то розрахунок запасу АЗУ для забезпечення реалізації бойового потенціалу угруповання того чи іншого роду авіації проводиться виходячи з визначеного на операцію (бойові дії) військ льотного ресурсу в літако – вильотах.

UDK 355.426.4a

Bashkatov Y. G., chief of the Tactic Departments of the National academy of National Guard of Ukraine, doctor of philosophy, docent, colonel.

THE PROPOSALS FOR TACTICS OF POLICE PEACE UNITS DURING THE PERFORMANCE OF INTERNATIONAL PEACE TASKS

The analysis of ways of accomplishing peacekeeping tasks by police units based on the experience of events in Kosovo, Liberia and Sudan. Proposals for the preparation of Special Forces units and patrol units for actions in peacekeeping tasks have been developed.

The realities of the modern world are forcing the military formations of many countries to take on functions that they have never performed before. These include participation in peacekeeping operations and the fight against terrorism.

Our state, as a member of the UN and the OSCE, recognizing its responsibility in maintaining international peace and security, is actively involved in military units and civilian personnel in peacekeeping activities under the auspices of the UN and other international organizations.

The role of peacekeeping in ensuring national security, strengthening Ukraine's international standing as a democratic sovereign state, developing its Armed Forces and other military formations tends to grow steadily.

This is due to a number of objective reasons, including:

– the active participation of Ukraine in the development of a new European security system based on the priority of political, economic and diplomatic means over the military, including the course set by our country's leadership for full participation in the renewed Organization of the North Atlantic Treaty (NATO);

– the urgent need to unite and coordinate the efforts of the international community to respond to new challenges and threats by strengthening existing and creating new mechanisms for preventing and responding to crises;

– the need to accelerate the development of the Military Organization of Ukraine (MOU), which requires the use of world experience and knowledge gained in this field by other countries and Ukraine.

There are significant changes in the spectrum of threats to Ukraine's national security.

While large-scale external threats were considered to be the most dangerous at the beginning of the existence of an independent Ukraine, then the realities of today indicate an increase in the dangers of internal crisis situations, much like those encountered during International Peacekeeping Operations (IPO).

Therefore, studying the experience of peacekeeping activities of the Armed Forces of Ukraine, internal troops and the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is important for national security of the state.

Therefore, there is a need to disclose an urgent question, the essence of which is to analyze the tactics of the Special Police Unit of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and police units of other countries during the implementation of international peacekeeping tasks, to develop methodological approaches to improve the system of training and tactics of the units of the NGU for the further fulfillment by them of the international peacekeeping tasks.

UDK 355

Honchar V. V., chief of the language department National academy of the National Guard of Ukraine, lieutenant colonel; **Liutyi V. M.**, tutor of the language department National academy of the National Guard of Ukraine, lieutenant colonel.

PSYCHOLOGICAL TRAINING OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE PERSONNEL ASSIGNED TO THE UN MISSIONS AS A PART OF MULTINATIONAL CONTINGENT DURING PEACE KEEPING OPERATION

Given the experience of Ukraine's participation in international peacekeeping and peacekeeping operations, there is a special need for prior psychological selection and psychological training of personnel assigned to perform tasks in international contingents in the territory of other countries. Aspects of psychological selection of personnel, as well as features of psychological training with taking into consideration of intercultural communication in possible areas of operations and its influence on the effectiveness of the assigned tasks by National Guard of Ukraine personnel in rapidly changing conditions.

The experience gained by Ukraine in involving the personnel of the Armed Forces of Ukraine and the National Guard of Ukraine to participate in the peacekeeping operations provides an opportunity to identify specific areas of personnel training.

These include:

- research of the area of operation socio-cultural aspects;
- explanation of the features of intercultural communication in the area of operation and communication within multinational units;
- psychological selection and psychological training of personnel, taking into account intercultural communication in possible areas of operations and its impact on the effectiveness of the tasks.

As you know, communication is one of the most important components of a person's life. It includes channels of transmission and retrieval of information involving

machines, devices, artificial intelligence, computer networks and programs, cultural signs, and more.

The success of intercultural communication depends not only on knowledge of languages and national characteristics. Language is only a necessary prerequisite for communication, an important role played by a sense of style, a general mood of communication that is inherent in a particular culture.

Communicating in the context of significant cultural diversity in communicative competence implies the existence of factors that may affect the success or failure of the communication. Communication competence means the knowledge that is used in the communication of symbolic systems and rules of their functioning, as well as the principles of communicative interaction.

The term "intercultural communication" implies interaction between representatives of different age groups, nationalities, cultures, religions and more.

Taking into account all the features of intercultural communication, communication is divided into the following types:

1. intra-personal communication (talking to oneself);
2. interpersonal communication (usually two communicators are involved, but there are variants of the observer, the included observer and the outsider, communication against the background of witnesses present, in the crowd, in the restaurant, etc.);
3. group communication (within groups, between groups, individual - group);
4. mass communication (when a large number of people receives or uses a message, it is often composed of different interests and communicative experiences of groups (television, radio, internet, etc.).

Based on the variety of communication features, the problem of preparing a person for dialogue or communication with a large number of people at the stage of becoming a person as a person is not only in the development of speech competence of the person, but also in the psychological sense.

All this necessitates the research of the problem of the development of psychological preconditions for effective communication of personnel to perform tasks in the international contingents during the UN peacekeeping operations, taking into account information, interactive, connective (behavioral) aspects of communication.

Within the informational aspect of communication, the range of psychological problems associated with the transmission and perception of messages is expanding. Continuously growing information flows nourish human communication and at the same time drive social progress. In communication channels, information is encoded, looks like signs or even complexes of them (messages, words, gestures, etc.), which are assigned entirely specific values. The sign system is composed of the natural and conventional languages through which the communication process takes place.

Considering all the variety of features in intercultural communication, we can conclude that the psychological readiness and its implementation in a multinational

linguistic environment is very important. The UN peacekeeping operations conducting by the international contingents is exactly the same environment in which all the features of intercultural interaction and intercultural communication are reflected best.

At the national contingent formative stage its preparation for completing the tasks assigned during the UN peacekeeping operations, one of the personnel training levels should be psychological training of military personnel for the intercultural communication, and the feature of which should be considered the development of automated language skills, creative speaking skills, the ability to apply already acquired knowledge in a particular speech situation, and the development of psychological stability in the context of implementation of intercultural communication.

Considering the aforementioned aspects, it can be concluded that one of the priority tasks of manning the units involved in the implementation of tasks in the international contingents during the UN peacekeeping operations is the psychological preparation of personnel for the implementation of intercultural communication, which can simulate specific situations arises when performing missions and finding ways to solve critical situations, taking into account all possible consequences and scenarios with actual modeling of the onset of the conflict to the possible consequences for the country's image.

UDK 533.535

Lysenko A. V., senior lecturer Department of Tactics Command and Staff Faculty National Academy of National Guard of Ukraine; **Karpenko S. I.**, senior lecturer Department of Tactics Command and Staff Faculty National Academy of the National Guard of Ukraine, lieutenant colonel.

ABOUT THE IMPROVEMENT OF THE INDIVIDUAL TRAINING OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE RECON UNIT SERVICEMEN

Considered the further direction of development and improvement of the individual training of the National Guard of Ukraine (NGU) recon unit servicemen based on the modern requirements, determined the role and place of the individual reconnaissance serviceman while performing reconnaissance tasks.

The experience of warfare, local conflicts and NGU participation in Counterterrorist operation (Joint forces operation) in Luhansk and Donetsk regions lets us understand that the successful accomplishment of recon mission depends on personal readiness level of every recon unit serviceman, especially of his trained to habit activities in different situations, special skills, tactical shooting skills and ability to use the results of fire of the recon unit or combat support.

Recon unit serviceman should fulfill next tasks:

– surveillance. Constantly observe (eavesdrop). Early detect enemy to win time in decision making by situation in maneuver and fire;

– navigation. At any time know your position, position of allies and enemy position enough accurately for adjusting of fire;

– informational analysis. Fast task awareness, situation evaluation, make and implement optimal decision in course of actions, take advantageous position, define all settings for the fire, report the situation and decision;

– fire. In close combat immediately and correctly choose the way of fire and firing position: in couple seconds aim and fire to kill or suppress. This gains by stable and sure skill in shooting;

– command. Give correct orders(signals) and share recon results to your comrades, interact within combat unit while mission;

– supply. Battle task should be supplied with materiel: arms, technical means of reconnaissance, equipment, first aid kits, vehicles, fueled and ready.

In recon every soldier is crucial. He should perfectly know and keep ready his armament and vehicles, skillfully use it to defeat his enemy. Besides, every soldier should be ready to substitute his comrade, for what he has to know related professions within unit.

ЗМІСТ

Альбощій О. В., Адамов Ю. в., Шляхи підвищення рівня пожежної безпеки об'єктів складського господарства.	3
Андрєєва А. О., Способи перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, як ознака злочину, що передбачений ст.114-1 кк України.	4
Белашов Ю. О., Хорошун В. П., Участь частин і підрозділів Національної гвардії України у виконанні завдань по охороні органів державної влади.	6
Бородавка В. А., Іванченко О. В., Використання в системі дистанційного навчання платформи Moodle в якості інструменту розвитку професійної компетентності офіцерів.	7
Власенко І. В., "Скандинавська модель" та її адаптація для використання в Україні.	8
Власюк В. В., Кириллов Д. В., Розробка моделі оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом Національної гвардії України.	10
Волошко С. А., Напрями удосконалення нормативно-правової бази оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців Національної гвардії України.	12
Воронін А. І., Фабриці О. О., Застосування безпілотних авіаційних комплексів в умовах радіоелектроної боротьби.	15
Гайдабука В. Є., Лупан В. О., Знищення вогневих точок противника в довготривалих фортифікаційних спорудах (сховищах) вогнеметною зброєю.	16
Гафуров О. В., Іванов І. О., Розробка методичних рекомендацій щодо визначення технічних умов на окремі предмети речового майна під час проведення закупівель військовою частиною Національної гвардії України.	17
Гафуров О. В., Семеняк Т. М., Розробка методичних рекомендацій щодо складання звітності речової служби військової частини Національної гвардії України.	18
Гафуров О. В., Демиденко С. А., Розробка пропозицій щодо удосконалення методики оцінювання речової служби частин Національної гвардії України.	19
Гізімчук С. В., Визначення місця введення воєнного стану як обставини, що обтяжує кримінальну відповідальність за військові злочини.	22
Горєлишев С. А., Сербин В. В., Баулін Д. С., Побережний А. А., Показники ефективності системи управління військами (силами) Національної гвардії України.	24
Городнов В. П., Суконько С. М., Моделювання завдань активного захисту атомної електростанції у разі протидії терористичним загрозам.	25

Гурбич А. О., Вимоги до ергономічних особливостей спеціальних транспортних засобів Національної поліції України.	26
Дем'янишин В. М., Кушнір Б. М., Енергопоглинаючий бампер.	28
Дробаха Г. А., Назаренко О. Л., Лиходій О. В., Проблемні питання інформаційного протиборства під час застосування формувань Національної гвардії України за умов масових заворушень.	30
Дюндик С. М., Модернізація системи живлення дизельного двигуна магістрального автомобіля спеціального призначення.	31
Заверуха Г. В., Баканов К.Л., Кумпан О.О., Інженерне забезпечення охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій.	33
Іванець Г. В., Горелишев С. А., Системний процес сумісного виявлення загрози їх виникнення та забезпечення готовності підрозділів реагування.	35
Іванченко А. О., Іванченко О. В., Підтримання експлуатаційної надійності техніки інженерних підрозділів.	36
Індиков С. М., Баздирєв І. С., Розробка моделі оптико-електронної системи для дистанційної РХБ розвідки атмосфери.	37
Каплун С. О., Карпенко М. Ю., Удосконалення обліку ремонту речового майна у військовій частині Національної гвардії України.	39
Касімов А. М., Горбов О. М., Пошук раціональних шляхів технічної діагностики стабілізатора озброєння 2Е36.	40
Кужелович В. І., Оптимізація процесу підвозу матеріальних засобів в Операції Об'єднаних Сил.	42
Кужелович В. І., Алгоритм утримання автобронетанкової техніки в справному стані під час застосування за призначенням.	45
Кулешов О. П., Пташка С. Д., Особливості суворої ізоляції спеціального контингенту в ході несення служби.	48
Луньов О. Ю., Планування застосування безпілотних літальних апаратів силами Національної гвардії України.	49
Мазанов В. Г., Лукашенко С. С., Дослідження методів електронно-корозійного захисту кузова автомобіля.	52
Махортов П. П., Державне управління у сфері цивільного захисту України.	53
Мірошниченко Г. М., Швецов А.С., Застосування міжвідомчих сил охорони правопорядку під час здійснення протидії незаконним збройним формуванням.	54
Молодцов В. А., Писарєв А. В., Тузіков С. А., Систематизація загроз виникнення надзвичайних ситуацій воєнного характеру.	57
Неклонський І. М., Особливості виконання силами цивільного захисту завдань за призначенням у населених пунктах і на територіях в зоні збройного конфлікту.	60
Овчаренко В. В., Метод комплексного моделювання і оцінки ефективності та можливостей військових частин Національної гвардії України шести типів з ведення службово-бойових та бойових дій.	62

Олешенко А. І. , Топографічні і спеціальні карти та плани. їх використання підрозділами Національної гвардії України.	64
Онопрієнко О. С. , Проблемні питання нормативно-правового застосування угруповання Національної гвардії України при виникненні надзвичайної ситуації техногенного або природнього характеру.	67
Павленко С. О., Попредкін Є. В. , Аналіз можливості використання методу Pricie+G канадської армії при організації тилового забезпечення дій підрозділів Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань.	68
Пашуба А. С. , Обґрунтування необхідності розробки методичних рекомендацій та програмного продукту до них, для поліпшення та прискорення проведення тактичних розрахунків наступального бою, як основного виду бою, розробки алгоритмів розрахунку бойових можливостей бойових та тактичних груп.	69
Пащенко В. В., Старух О. С. , Вплив аналізу мінної безпеки на підготовку підрозділів до виконання завдань в умовах мінної війни.	71
Писарєв С. А., Александров С. В. , Сумісність стандарту НАТО 2497 ED./AEP-45 (d) з керівними документами щодо порядку оповіщення про зміни в рхб обстановці.	73
Писарєв С. А., Кравченко О. О. , Дослідження неоднорідностей аерозольного середовища.	74
Писарєв А. В., Радченко І. О., Ковтуненко А. В. , Досвід виконання завдань РХБ захисту під час проведення Операції Об'єднаних Сил на території Донецької та Луганської областей.	75
Пістряк В. П., Пістряк К. П. , Вимоги до розроблення тактичних вправ стрільб.	78
Поліщук О. В. , Аналіз методів визначення місцезнаходження злочинця в будівлі в ході проведення поліцейських операцій.	79
Пономарьов В. О., Євтушенко І. В., Гарбузов О. А. , Взаємодія сил сектору безпеки під час спільного виконання службово-бойових завдань та спеціальних операцій.	80
Попович В.Г. , Стандарти НАТО: результати та проблеми впровадження в Україні.	82
Прохоренков Д. В. , Особливості організації взаємодії начальником судової варті з підрозділами та органами під час забезпечення резонансного судового процесу.	85
Резанов С. А. , Щодо проблемних питань залучення військовослужбовці Національної гвардії України до охорони публічної безпеки та порядку.	87

Самсоненко А. І., Мазанов В. Г., Лукашенко С. С., Сучасні вимоги до організації та оснащення пунктів технічного спостереження.	89
Сідельніков Б. С., Аналіз бойових шиків деверсійно розвідувальних груп.	90
Слурденко Д. О., Роль соціально-психологічної реадаптації військовослужбовців в системі психологічного забезпечення Національної гвардії України.	92
Споришев К. О., Застосування взводного (ротного) тренажеру бронетранспортеру для досягнення необхідного рівня навченості.	93
Стародубцев С. О., Романюк В. А., Варакута В. П., Дяченко Д. В., Методика оцінки ефективності бойових дій підрозділів оперативного призначення Національної гвардії України у внутрішньому збройному конфлікті.	94
Старух О. С., Бутко Р. В., Прийоми та способи мінування, які застосовують бойовики у зоні проведення Операції Об'єднаних Сил.	96
Топчий В. Л., Білокурський М. В., Проблема дегазації нових зразків речового майна.	98
Тріщун Р. М., Правові засади діяльності Національної гвардії України	99
Фалько С. А., Проблеми та перспективи викладання воєнної історії в Національній академії Національної гвардії України.	100
Чепель М. О., Метод підтримання потрібного рівня інформаційно-психологічної безпеки особового складу сил охорони правопорядку при виконанні завдань із забезпечення громадської безпеки.	102
Чернявський І. Ю., Виговський М. А., Проблема визначення радіоактивного зараження на місцевості штатними приладами на автомобільній техніці військ РХБ захисту.	104
Шаповалов О. І., Посохов В. В., Лукашенко С. С., Метод оцінки ефективності блокування руху натовпу.	105
Шаповалов О. І., Марченко М. О., Оцінка ефективності блокування руху натовпу силами охорони правопорядку.	106
Шевченко Т. В., Проблеми захисту транспортних засобів правоохоронців України від застосування проти них пляшок із запалювальною сумішшю.	107
Яковенко Є. С., Бабич А. П., Проблеми правової регламентації використання повітряного простору над районами збройних конфліктів.	109
Яковенко Є. С., Бабич А. П., Економічні аспекти формування запасів авіаційних засобів ураження для забезпечення бойової підготовки авіаційних підрозділів (частин).	111
Яковенко Є. С., Бугай Ю. В., Досвід розбудови сил спеціальних операцій на прикладі Польщі та Румунії.	113

Яковенко Є. С., Гончаров Є. І., Безпека бою.	115
Яковенко Є. С., Меленті Є. О., Білоус І. А., Досвід іноземних спецслужб з протидії диверсійно-підривній діяльності.	116
Яковенко Є. С., Юхно В. А., Луценко Е. О., Методичні підходи до розрахунку запасів авіаційних засобів ураження для забезпечення дій авіації в операціях (бойових діях) військ.	118
Bashkatov Y. G., The Proposals For Tactics Of Police Peace Units During The Performance Of International Peace Tasks.	120
Honchar V. V., Liutyi V. M., Psychological Training Of The National Guard Of Ukraine Personnel Assigned To The Un Missions As A Part Of Multinational Contingent During Peace Keeping Operation.	121
Lysenko A. V., Karpenko S. I., About The Improvement Of The Individual Training Of The National Guard Of Ukraine Recon Unit Servicemen.	123

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

IV Всеукраїнська науково-практична конференція

**"Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у
забезпеченні безпеки України"**

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: Є. Г. Башкатов

Комп'ютерна верстка: В. В. Власюк

Формат паперу 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,67. Тираж 100 прим.

Редакційно-видавничий відділ Національної академії НГУ
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 4794 від 24.11.2014 р.
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3.